ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XXI (LV) ■ Nr. 11 (473) ■ Noiembrie 2021 ■ 5 lei ■

MARIAN ILEA

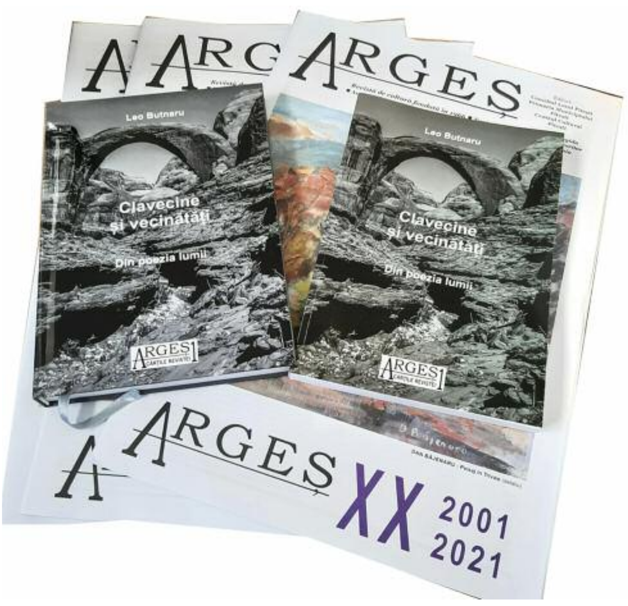

ALEXANDRU JURCAN

FLORENTIN SORESCU

Amănunte, în paginile 14 și 15.

LEO BUTNARU

Festivalul “Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş”

Un sfert de veac de Nocturne Poetice Internaţionale

Între 15 şi 20 septembrie la Curtea de Argeş s-au desfăşurat evenimentele programate de ediţiile a XXIV-a şi XXV-a ale Festivalului „Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş”.

Ediţia de „2 într-unul” de anul acesta (cauzată de măsurile sanitare de protecţie contra virusului Covid-19) a demonstrat că la Curtea de Argeş se desfăşoară un festival care prin maniera de desfăşurare şi calitatea conţinutului poetic face parte din grupul celor ”***Top 5 of the World***”. Ţinuta înaltă a evenimentelor dedicate Poeziei situează festivalul argeşean alături de festivaluri de clasă mondială, precum cele de la **Struga** (Macedonia de Nord), **Trois-Rivieres** (Quebec, Canada), **Bagdad** (Irak) şi **Medellin** (Columbia). Sunt multe festivaluri de poezie în lume (şi în ţară), dar practic doar aceste 5 festivaluri îndeplinesc condiţiile stricte (de durată, conţinut estetic, neimplicare politică şi religioasă) de clasificare în „Top 5”

Să mai adăugam faptul că pentru organizarea celelorlate festivaluri considerate ca valori de patrimoniu lucrează echipe de zeci de oameni, iar la Curtea de Argeş, Festivalul „Nocturnelor” poetice argeşene este organizat de o echipă restrânsă de adevărată (şi poetică) familie: poeţii **Dumitru M. Ion** şi **Carolina Ilica**, precum şi de creatoarea de modă (şi poeta) **Lana Valeria Dumitru**.

Invitaţii au vizitat expoziţia „***Cărţile de la Vidra - Plângând de atâta frumuseţe***” o demonstraţie a poetei **Carolina Ilica** (poeta ***plânsă de atâta frumuseţe,*** dar şi aniversată şi pentru cele 70 de primăveri, toate poetice!) a convins că marea poezie poate fi purtată spre oameni nu doar de hârtie şi internet. Poezia poate fi susţinută de suporturi materiale mai puţin obişnuite cum ar fi lutul (ceramica), mătasea, lâna, lemnul, iar efectul nu poate fi decât sufleteşte-înălţător.

Recreerea (tot poetică!) prilejuită de excursia în Carpaţi (la Poienari- Cetatea lui Vlad Ţepeş, barajul Vidraru), dar şi o plimbare cu vaporaşul pe lacul Vidraru), i-a încântat pe participanţi, dovadă fiind mulţimea de fotografii publicate pe conturile de facebook ale reprezentanţilor poeziei mondiale pe tărâm argeşean. De un deosebit succes s-a bucurat recitalul de „muzică tradiţională din ultimele 3 secole”, susţinut de „Taraful Pasăre”, adică peste două ore de muzică populară prezentată de virtuozi ai instrumentelor tradiţionale (vioară, fluiere, ţambal, caval, nai, contrabas, ocarină), dar şi de solişti vocali. Activitatea constantă de promovare a poeziei desfăşurată de Academia Internaţională Orient-Occident a fost evidenţiată prin prezentarea a 15 volume de versuri, produse noi ale Editurii Academiei, dintre care 3 Antologii ale celor două ediţii (2020, 2021) câte 2 volume fiecare. În termeni cantitativi (impresionanţi!) Expoziţia de carte a **Editurii Academiei Internaţionale Orient-Occident** a etalat peste 500 de titluri în 25 de ani de activitate, adică o rată de publicare înaltă de 20 volume anual. Toate aceste activităţi în sprijinul difuzării poeziei par să se fi circumscris programatic mesajului poetei Carolina Ilica, director artistic al festivalului, mesaj pe care-l prezentăm în continuare:

Carolina Ilica - ***Pasăre digitalizată***

De curând, într-o minunată înserare de august, priveam cum pe cerul azuriu se profila inconfundabila siluetă a vestitei Mănăstiri din Oraşul Regal Curtea de Argeş. Frânturi din amintirile trecutelor ediţii ale Nopţilor de Poezie s-au trezit în faţa ochilor mei: imagini cu poeţi din multe ţări lecturându-şi versurile, expoziţii de artă, excursii, festivităţi de premiere, zâmbete şi îmbrăţişări de rămas bun... Sirena unei ambulanţe m-a trezit brusc actualizând faptul că această a 25-a ediţie a Festivalului nostru se va desfăşura în incertitudinea generată de pandemia Covid. Ne aflăm în plin proces mondial de digitalizare şi resetare, şi mă întreb care ar mai fi locul rezervat artei poetice, când, recent, un „expert” ne informa la TV că „poezia este despre comunicare şi nu despre undele «sonore»”. Oare aşa să fie? Atunci ce rost mai au ritmul şi rima, timbrul şi modulaţia glasului, expresia trupului şi a feţei, emoţia, în această lume dominată de distanţarea fizică?

Poate că unii vor cere să înserăm între versuri emoticoane pentru a fi înţelese şi de inteligenţa artificială... Dar, după cum se ştie, mintea omenească este atât de priceputǎ să depăşească obstacolele, încât ne schimbă percepţia asupra realităţii, încercând şi reuşind să potrivească tot mai bine informaţiile pe care le primim atât din lumea înconjurătoare, cât şi de la mass-media.

Cum poezia operează în zona dintre imaginar şi real, acum, mai mult decât oricând, ea trebuie să rămână o afirmaţie spiritual-emoţională personală într-o lume în care sinele este presat să se dizolve în efectul de „turmă”. Borges, argentinianul, ne amintea că poezia „la început a fost un cântec”, iar Khalil Gibran, libanezul, afirma că „un poet este o pasăre de o desăvârşire nepământeană, care evadează din tărâmul ei celest şi soseşte în această lume ciripind.”

Nu ştiu ce ne mai aduce ziua de mâine, dar ştiu că, odată cu cele 25 de ediţii ale Festivalului Internaţional Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş, am avut bucuria şi onoarea de a cunoaşte în mod direct (sau a reîntâlni) vreo 2.000 de poeţi din peste 120 de ţări. Adică, istoric vorbind, de a trăi un sfert de secol de Poezie de rang înalt.”

*

Prefaţat de “Pasărea digitalizată”, a Carolinei Ilica adevărat poem-manifest (în proză poetică) pentru prezent şi viitorul apropiat (cel puţin), Festivalul a culminat în 19 septembrie 2021 când în Biserica Domnească (monument de sec. XIII-XIV, dintre puţinele din ţară) s-a desfăşurat ceremonialul decernării premiilor pentru ediţiile 2020 şi 2021 şi primirii de noi membri ai Academei Internaţionale Orient-Occident. După o atentă analiză, alegere şi cernere juriul festivalului, alcătuit din **Mihai Golescu, Mihaela Helmis** şi **Nicolae Iliescu** şi prezidat de **Carolina Ilica,** a decis cine au fost cei mai inspiraţi dintre poeţii prezenţi la festival şi au împărţit premiile. Consider că multora nu le-ar spune mare lucru o înşiruire de nume practic necunoscute în spaţiul românesc aşa că am reţinut doar laureaţii din România la diverse categorii şi pentru două ediţii (2020 şi 2021): **Varujan Vosganian, Iulian Talianu Nicolae Dragoş, Cristian Constantin Sabău, Iulian Hornet**, **Leon Dănăilă, Dumitru Radu Popescu**, **Pavel Şuşară, Magda Grigore** şi **Nicolae Croitoru**.

A fost instituit Premiul **Meşterul Manole** destinat unor personalităţi române şi/ sau străine din varii domenii culturale, ştiinţifice, publice, etc. După cum sublinia poeta Carolina Ilica în a sa „Pasăre digitalizată”, chiar „ne aflăm in plin proces de digitalizare”, aşa că am greşi dacă n-am ţine cont de răsunetul pe care un eveniment îl poate avea in mediul virtual. Festivalul argeşean s-a bucurat de o importantă mediatizare „***feisbukistă***”, la doar trei zile de la închidere contul ***FB*** al poetei **Remedios Alvarez Diaz** din Malaga-Spania, avea deja 88 de referiri la festival, toate laudative, din care am ales câteva:

Remedios Alvarez Diaz: „Ieri m-am întors de la Festivalul Internaţional de poezie de la Curtea de Argeş, unde am petrecut zile fantastice, alături de foarte buni poeţi din alte ţări. Ca întotdeauna aceste întâlniri sunt foarte interesante, ai posibilitatea de a cunoaşte şi de a creşte sub toate aspectele, nu doar în ceea ce priveşte scrisul nostru sau maniera de a percepe poezia, dar şi alte aspecte ale vieţii de zi cu zi. Modul în care ne poziţionăm faţă de ceilalţi, focalizarea problemelor care ne apar în viaţă, etc. Le mulţumesc lui Dumitru M. Ion şi Carolinei Ilica pentru că m-au invitat încă o dată să particip la Festival, de data aceasta la cea de a XXV-a ediţie, jubiliară. Alina Băiaşu are întreaga mea admiraţie pentru răbdarea şi profesionalismul de care a dat dovadă...”

Inmaculada Garcia Haro: „Şi eu am fost la Festivalul de la Curtea de Argeş în 2017, a fost o experienţă minunată! Am legat atunci prietenii şi păstrez amintiri minunate...

Ophir Alviarez „România trebuie că e plină ochi de poezie”.

Aşa este, are dreptate poeta cubaneză Ophir Alviarez, România e plină doldora de poezie, alte ingrediente le lipsesc românilor pentru a urca pe scara fericirii. Sau, măcar pe cea a mulţumirii... Cu mulţumiri adresate organizatorilor – Fundaţia Academia Internaţională Orient-Occident dar şi sponsorilor în primul rând Consiliului Judeţean Argeş, ne-am despărţit de poeţii prezenţi la Curtea de Argeş în septembrie 2021, îi aşteptăm pe cei care vor veni în 2022!

CRISTIAN SABĂU

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Mare bucurie cuprinde inima noastră când aflăm cine ne-a făcut pe noi în frumusețea acestei lumi văzute! Avem adeverirea biblică, mărturia sacră a originii noastre divine, mărturie care ne limpezește mintea și ne încurajează inima spre chemarea de a ne trezi din gândirea stufoasă și de a încerca să umblăm în Legea și poruncile Domnului Dumnezeu care ne-a creat.

Trebuie să ne ducă cu gândul mereu la Iisus Hristos dorul dorurilor noastre! Iisus Hristos, chezașul mântuirii noastre, prietenul cel mai bun și fidel pe care-l putem avea fiecare dintre noi aici, în timpul trecerii prin această frumusețe a lumii văzute, și mai ales atunci când, în marea trecere, dincolo, în țara de peste veac, ne întinde mâna Sa dumnezeiască.

În iubirea arătată aproapelui nostru, oricărui frate de pe fața pământului, nu numai celor de o rudenie și dintr-o țară cu noi, este necesar să turnăm cu măsură dumnezeiască din iubirea cea mare pe care I-o arătăm lui Dumnezeu. Aproapele nostru este iubit cu iubire omenească îndumnezeită; aproapele este iubit în Dumnezeu, iar Dumnezeu este iubit în aproapele.

Iubirea rezolvă problemele cerului și ale pământului. Prezența ori absența ei hotărăsc destinul veșnic și temporar al omului și al societății. Va veni o vreme când atât omul singuratic, cât și lumea întreagă, deci și noi, vom fi siliți să trecem singurul mare examen: Examenul Iubirii!

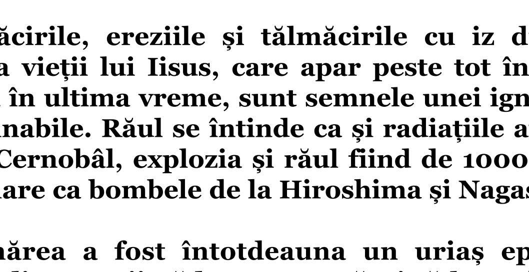
Dintotdeauna, toate Golgotele de pe fața întregului pământ și toate răstignirile au fost și vor fi biruite de sufletul care crede în Învierea lui Iisus.

Rătăcirile, ereziile și tălmăcirile cu iz diabolic asupra vieții lui Iisus, care apar peste tot în mass-media în ultima vreme, sunt semnele unei ignoranțe abominabile. Răul se întinde ca și radiațiile atomice de la Cernobâl, explozia și răul fiind de 1000 de ori mai mare ca bombele de la Hiroshima și Nagasaki.

Dunărea a fost întotdeauna un uriaș epitrahil întins din Munții Pădurea Neagră până la revărsatul ei în Marea Neagră. Niciodată acest fluviu nu a despărțit Europa în două, ci a unit-o, ea fiind un liant sau o punte de aur peste care au trecut în ambele părți, apostolii lui Iisus, misionarii, ucenici ai apostolilor, preoți ostenitori și diaconi slujitori.

În templul cel măreț, cu fruntea în soare, Carpații românești, plini de peșteri, ape, flori și cânt de păsări cu ponoare și poieni pline de ghiocei, narcise și brazi, candelabre atârnate de tăria cerurilor, iubitorii de Dumnezeu, monahii și monahiile, unii preoți și arhierei și-au prins ființa întru mărirea lui Dumnezeu, cea neveștejită de trecerea timpului, întru sfântă sihăstrie și veghere neadormită.

Degeaba îi spui săracului: ești cu Dumnezeu și orfanului îi spui: tu ai un dat în cer! Dar, dacă ajuți săracului să poată trăi și el ca un om, atunci îi arăți pe Dumnezeu. Și dacă îl crești pe orfan ca pe propriul tău copil, atunci îl faci să cunoască pe Tatăl din ceruri.

Gheorghe Grigurcu

„Un copil se dăruie lumii”

■ Senectute. N-ai putut avea nici o contribuție la începutul existenței tale, dar sfîrșitul tău ai simțămîntul că se petrece în strînsă colaborare cu tine.

■ Tușa energică de care ai nevoie spre a da expresie convingătoare pînă și lipsei de energie pe care o mărturisești.

■ Confortul trebuitor inclusiv inteligenței pentru a-și păstra integritatea, începînd cu acea tihnă grecească a anticilor (*otium graecum*)

■ „În Rivarol, traducător al lui Dante, ceea ce uităm uneori, există această frază despre marele ignorat care a fost fără îndoială cel mai mare poet european: «Versul lui stă în picioare numai și numai prin forța substantivului și a verbului, fără ajutorul unui singur epitet»” (Julien Green).

■ Binele și Răul deopotrivă pot ajunge la o anume uzură. Astfel existența se bizuie pe o cinică mediere a lor.

■ A.E.: „Amicițiile dobîndite la bătrînețe, asemenea unor haine de ploaie”.

■ Împrejurări de care, deși le-ai dori mult, nu mai poți avea parte în viață, capătă un aspect aparte. Destinul le idealizează cum o consolare.

■ Fragilitatea, efemerul, dispariția din raza noastră a unui factor ori al altuia dau, paradoxal, sens eternității. În lipsa lor, cum am putea percepe emoțional eternitatea?

■ „Se pare că Franța, astăzi, nu-și simte nici un fel de «misiune». Atitudinea noastră generală este de a fi în espectativă. Nimic mai înțelept, fără îndoială, într-o epocă în care confuzia universală te face să gîndești că totul este posibil în fiecare clipă, în care stabilitatea în orice domeniu pare proprietatea perimată a unei lumi anterioare războiului. Nimic mai înțelept, dar poate nimic mai periculos decît această stare atît de rezonabilă” (Valéry).

■ Amînarea: un lux al spiritului activ. Precum orice lux are un cost.

■ Amintirile: o formă a iubirii. Iubirea pentru trecut. Funcția lor apotropaică.

■ Ciudat, X nu suferă în fața unui moment din viață pentru care era de așteptat să sufere. Creștinește, suferința sa ți-o asumi tu.

■ „Ce este aristocratic? Ce mai înseamnă azi, pentru noi, cuvîntul «aristocratic»? Ce anume îl trădează și după ce îl recunoaștem pe aristocrat, sub cerul acesta apăsător, acoperit de norii unei dominații a gloatei care abia începe să se facă simțită și care face ca totul în jur să devină opac și plumburiu? – Nu acțiunile îl dau în vileag pe aristocrat – ele sunt întotdeauna ambigui și insondabile –, și nici «operele». (...) Aici nu operele sunt decisive, ci *credința* care stabilește ierarhia, ca să reiau o veche formulă religioasă într-o accepțiune nouă, mai profundă: o anumită certitudine funciară, pe care sufletul nobil o are despre el însuși, ceva ce nu poate fi căutat sau găsit și nici pierdut, eventual. – *sufletul nobil se venerează pe sine*” (Nietzsche).

■ Visele nocturne: intimități epice ale ființei, cu o variantă a sa care nu o dată dobîndește statutul unui Celălalt, cum într-o producție literară.

■ Un lucru care se repetă cu insistență nu te poate lăsa indiferent. Ajunge ori să te irite, ori să-ți placă.

■ Sunt dureri cărora dacă le întorci spatele înseamnă a manifesta un dispreț față de tine însuți.

■ „Mîndria nu reprezintă încrederea în forțele proprii, așa cum suntem, în general, înclinați să credem – mîndria este refularea în străfundurile sufletești a conștiinței propriei noastre neputințe. Dar, invizibilul este mult mai groaznic decît vizibilul. O asemenea neputință prețuiește omul, o iubește, o cultivă în propria sa persoană” (Lev Șestov).

■ Deprimantă formulă „adevărul se află undeva la mijloc”. Întrucît mijlocul nu e adevăr, ci negoț.

■ A.E.: „Inspirația: disciplină cavalerească supunînd existențialul Muzei precum unei magnifice femei reale”.

■ „Motive pentru care urăști Parisul: tandrețea, sentimentul, sentimentalismul hidos care etichetează drept drăguț ceea ce-i frumos și găsește frumosul drăguț. Tandrețea și deznădejdea cerurilor sale mohorîte, a acoperișurilor lucioase, a acestei ploi care nu mai contenește. Partea lui exaltantă: cumplita singurătate. Ca remediu pentru viața în societate: marele oraș. De acum înainte, acesta-i singurul deșert practicabil. Trupul nu se mai bucură aici de nici un prestigiu. Este acoperit, ascuns sub piei lăbărțate. Nu există decît sufletul, sufletul cu dezmățul său, cu bețivăniile sale, cu excesele sale de emoție plîngăreață și cu toate celelalte. Dar și cu unica lui măreție: singurătatea tăcută” (Camus).

■ În splendida-ți izolare gorjeană, scrii și aproape nu mai vorbești. Îți vine greu să închegi o conversație. Îți pierzi graiul. Un avantaj al scriptorului?

■ A.E.: „O confesiune formal prea simplă pentru a fi admisă la spectacolul literaturii. Îi trebuie o ținută care s-o valideze, una de gală”.

■ „Citește toate biografiile marilor morți și ai să iubești viața” (Jules Renard).

■ Obosit de vis cum de ridicarea repetată a unor haltere în sala de sport.

■ „Ce au comun *fisticul, fistîceala* și frumusețea feminină? Neașteptat de multe. Dacă vechile *festuk* (persană) și *pistaki* (greacă) înseamnă «fistic» și nimic mai mult, limba turcă, mai hoțomană, a preluat fistîk («fistic», «nucă», «alună»), dar a inventat și *fistîkî/* «verde aprins» (vezi «fistichiu»), și alte două utilizări colocvial-argotice: «creier, minte» și «femeie frumoasă, puicuță, bunăciune» - de unde și ideea de «fistîceală», ca stare de confuzie, de zăpăceală – , cu precădere, în fața unei femei frumoase” (**Dilema veche**, 2021).

■ Senectute. Nume, nenumărate nume în memorie pe care nu le mai poți atribui unor persoane, aidoma unor frunze uscate într-o pădure autumnală, fără a-ți da seama de pe ce ram s-au desprins.

■ „Problemă socială. Există burghezii, aristocrații prin rang și prin bani, gentlemanii, domnii, drepții în sfîrșit (*saddiqim*) saducheii; și există intelectualii, artiștii, esteții, oamenii vanității intelectuale, oamenii distinși, în sfîrșit (*ferișim*) fariseii. Împotriva fariseilor, nu împotriva saducheilor s-a îndreptat cu deosebire lucrarea lui Isus; împotriva personalităților distinse ale științei, nu împotriva magnaților” (Unamuno).

■ A suferi deopotrivă pentru cel ce ești și pentru cel ce-ai fost. Generozitatea intimă a suferinței.

■ „Păcatul, amestec de îndrăzneală și de lașitate. În același timp îndrăznești cu impertinență și capitulezi cu josnicie” (Monseniorul Ghika).

■ „Emoționant pînă la lacrimi. Elefantul Brahmadathan a mers timp de două ore pe o distanță de aproape 20 kilometri pentru a fi prezent la funeraliile stăpînului și prietenului său, alături de care a trăit ultimii 25 de ani din viață. Uriașul pachiderm a fost însoțit de fiul acestuia care a murit săptămîna trecută la 74 de ani. Scena emoționantă a fost surprinsă pe camerele video, în Keraka, din sudul Indiei. Toată lumea a izbucnit în plîns cînd Brahmadathan l-a atins cu trompa pe prietenul său și și-a luat adio. Fiul defunctului, de 50 de ani, a spus că a zărit lacrimi în ochii blînzi ai uriașului” (**Click**, 2021).

■ Scriptor. Cuvîntul are ultimul cuvînt. Ființa se supune sorgintei sale sacrale. Tăcerea, veșmîntul genuin al misterului. Cuvîntul: mădular al misterului.

■ A.E.: „Actualitate. O demonie a văzduhului însuși – nu-i așa? – prin poluarea mereu crescîndă”.

■ Senectute. A privi viața dincolo de vis, cum prin sticla unei ferestre.

■ „Citești, dar totodată *ești citit* de celălalt. Interferența acestor lecturi. A sili pe un altul să se citească așa cum e citit (sclavie). A sili pe ceilalți să te citească așa cum te citești tu însuți (cucerire). Mecanism. Cel mai adesea dialog al surzilor. Mila și nedreptatea nu se definesc decît prin lecturi – și scapă astfel oricărei definiții. Miracolul, în ce-l privește pe tîlharul cel bun, a fost nu că s-a gîndit la Dumnezeu, ci că l-a recunoscut pe Dumnezeu în aproapele lui. Pentru că înainte de cîntecul cocoșului nu îl mai recunoștea pe Dumnezeu în Christos. Alții merg la moarte pentru falși profeți în care, pe nedrept, îl citesc pe Dumnezeu. Cine se poate măguli că e în stare de o lectură dreaptă?” (Simone Weil).

■ Senectute. Scrisul, un mod deznădăjduit de-a rezista, de acum nu în fața lumii, ci a ta însuți.

■ Timidul: un virtuoz al stîngăciei.

■ Un copil se dăruie lumii pentru că și ea i se dăruie. La maturitate, ori una ori alta. Reciprocitatea nu mai e posibilă decît rareori.

■ „Mi-am pierdut memoria și, uimitor lucru, n-am regretat nici măcar o dată. Pot regreta că-mi cade părul și chiar îmi pare rău, dar nu pot regreta memoria. Pierderea ei a fost urmarea celor dobîndite, incompatibile cu memoria. Așa cum se aruncă zerul după ce se alege untul, la fel se întîmplă și cu memoria. Ea e doar materialul din care trebuie să se făurească înțelegerea sensului vieții” (Tolstoi).

■ Din spusele dezagreabile ale lui Al. Piru: „Toți cei al căror nume se sfîrșește în -uță sunt poeți slabi: Vlahuță, Bănuță, Abăluță”.

■ Duritatea de materie necioplită a individului laș față de fragilitatea sublimă a eroului, dată de înseși condiția sacrificială a acestuia.

■ Pe litoral. Termometru în care, în locul mercurului, urcă și coboară apele mării.

■ Scriind, dă tot mai des citate din sine însuși, pînă la saturație.

■ „Principatul Sealand este un microstat nerecunoscut oficial, aflat pe o platformă maritimă abandonată în timpul celui de-al doilea Război Mondial, care se află la 10 km. de Marea Britanie. Statul e condus de Paddy Roy Bates, autointitulat Prințul Roy de Sealand. Țara are o suprafață de 550 mp. Bates a declarat principatul Sealand stat suveran și independent, a conceput o Constituție, un imn național, un steag și a bătut monedă. Mai mult decît atît, emite timbre pentru a presta servicii poștale între Bruxelles și Sealand. Bates vinde cu 29,99 de lire sterline titluri de lord, conte, sau baron de Sealand. În 2010 statul a fost scos la vînzare cu 906 milioane de dolari, dar nu a găsit cumpărător” (**Click**, 2021).

■ Paradoxul invidiei. Tocmai acolo unde s-ar fi cuvenit să se găsească o reacție a empatiei, absența ostentativă a acesteia.

■ „Îngerii nu fac istorie” (dintr-un film).

■ Atît de evident vanitoșii, atît de evident vînătorii de carieră, atît de evident oportuniștii care țin a ieși în public cu un patrafir al credinței pe piept. Credința intrînd în garderoba lor morală cum un dichis la care nu s-ar îndura să renunțe.

■ „Lingușirea, venin îndulcit cu care sunt otrăviți cei mari, cărora nu li se spune decît prea des că viciile lor nu sunt decît vicii imperfecte” (Oxenstierna).

■ Te recunoști uneori mai ușor în ceea ce îți era necunoscut pînă în acel moment, decît în ceea ce îți părea binecunoscut. Prestigiul necunoscutului.

■ A.E.: „Angelica astuție a trecutului care te îndeamnă să-l cultivi spre a face față morții”.

■ „Adevărata seriozitate începe atunci cînd omul înarmat cu forțele necesare se simte obligat să facă ceva măreț în ciuda înclinațiilor sale, adică – dacă se poate spune – să-și îndrepte întreaga sa capacitate împotriva înclinațiilor” (Kierkegaard).

■ Fără doar și poate, prea adesea spusele tale nu-l interesează. Limbajul corpului îi dezvăluie incontestabil reacția. Dar precum în condițiile unei detenții, de-o bună bucată de vreme e singurul interlocutor de care poți avea parte.

■ Intoleranța nu o dată despotică a esteticului pur. Gratuitatea sa compensată.

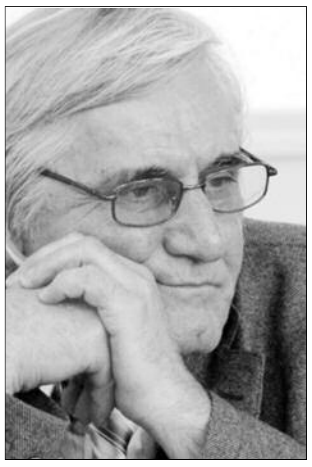
■ „Dumnezeu s-a născut în sărăcie absolută. *Deci nu mai există o altă speranță.* Iată limita ce depășește înțelegerea. Cînd ajungi să-ți pierzi speranța într-un popor, într-un regim sau în tine însuți, cînd proclami patetic: totul e pierdut!, e bine să-ți aduci aminte că pierdem infinit mai mult decît putem să ne imaginăm în clipele noastre de luciditate extremă; că nimic în lume nu are sens în sine, nici lumea înseși, îndreptîndu-se spre neant, și că Dumnezeu s-a născut, a murit, a reînviat nu ca să ne ascundă această disperare totală, ci ca să ne-o reveleze arătîndu-ne sfîrșitul ei” (Denis de Rougemont).

■ Senectute. Neantul originar revine asemenea unui vecin de apartament pe care-l auzi, seara tîrziu, cum se întoarce acasă de la localul unde zăbovește de obicei.

Senectute. Nume, nenumărate nume în memorie pe care nu le mai poți atribui unor persoane, aidoma unor frunze uscate într-o pădure autumnală, fără a-ți da seama de pe ce ram s-au desprins.

jurnal

Nicolae Oprea

În fond, *N-am fost singur. Scrisori primite: 1987-2020*, constituie o reconstituire – cu lux de amănunte furnizate de corespondenţi – a evoluţiei istoricului literar de la catalogul bibliografic şi dicţionar până la studiul monografic de amploare.

Cronica literară

Un volum antum de corespondenţă

Corespondenţa scriitorilor reprezintă, fără îndoială, una dintre cele mai importante resurse documentare – pe lângă memorii şi jurnale - pentru istoria unei literaturi. Volumele epistolare sunt publicate îndeobşte în posteritatea scriitorilor consacraţi, sub îngrijirea urmaşilor sau a foştilor ucenici. De această dată, un împătimit istoric literar din generaţia optzecistă, Stan V. Cristea, ajuns la vârsta maturităţii creatoare, alcătuieşte temerar un corpus documentar din scrisorile primite (multe, prin poşta electronică) în timp de peste trei decenii de la scriitori contemporani ori rude ale acestora. Majoritatea informaţiilor din epistole folosindu-i la elaborarea unor solide dicţionare literare sau monografii. Cu sentimentul datoriei împlinite „faţă de literatura română, dar şi faţă de spaţiul spiritual din care provin", autorul teleormănean mărturiseşte în *Argument*: „Unele scrisori sunt în legătură cu revistele diriguite, altele sunt legate de dicţionarele pe care le-am realizat, destul de multe privesc lucrările publicate, în special acelea despre Eminescu, Noica şi Preda. Prin urmare, este întemeiat sentimentul că în tot acest răstimp ‹n-am fost singur› - de unde şi titlul cărţii." Dealtfel, textul introductiv reprezintă un model de autobiografie concepută de un literat care distinge obiectiv specificul treptelor devenirii sale.

N-am fost singur. Scrisori primite: 1987-2020 (Editura Aius, Craiova, 2021; 684 pag.) reuneşte 611 scrisori provenind de la 156 de corespondenţi, după socoteala riguroasă a destinatarului. Pentru certificarea autenticităţii, o parte dintre scrisori sunt reproduse şi în facsimile, iar 23 sunt doar fotografiate. Din motive obiective, a fost preferată ordonarea alfabetică a materialului, astfel că volumul se deschide cu două scrisori informative de la prozatoarea Gabriela Adameşteanu, datând din 1995 şi 2003. Dar cred că mai adecvată era ordinea cronologică, pentru a ilustra cu fidelitate convergenţa dintre „istoria personală" şi istoria literaturii române reflectată epistolar. Prima scrisoare datează din 1987 şi provine de la poetul şi eseistul Adrian Bucurescu, concepută în stil cronicăresc. Fost coleg cu autorul la o şcoală postliceală, acesta va continua corespondenţa

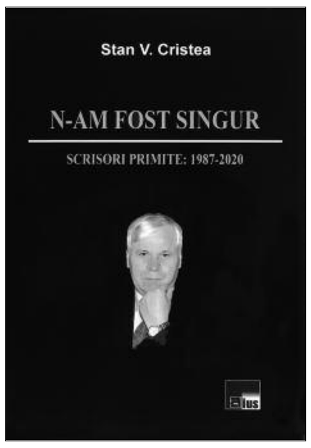

până în 2018. În ultimii ani ai comunismului i-au mai trimis mesaje scriitorului în devenire: Vladimir Bălănică (1988), Iordan Datcu (1988, 1989), Dan-Silviu Boerescu (1989). Stelian Vasilescu (1987-89) Constantin Salcia (1988-89) ş.a. Apar aici primele referinţe despre debutul în literatură al lui Stan V. Cristea, cu volumul *Vârsta mă arde* din 1987, în ipostază poetică.

Cu rigoarea unui veritabil cercetător ştiinţific (licenţiat al Facultăţii de Istorie-Filosofie), Stan V. Cristea a urmărit cu stăruinţă clarificarea datelor biografice şi bibliografice ale scriitorilor vizaţi. Informându-se în prealabil din surse greu de găsit, el apelează la corespondenţi potriviţi în acest sens, din lumea literară, dar şi din afara ei. Adesea uzează de tiparul chestionarului pentru a determina răspunsurile exacte ale interlocutorilor de la capătul mesajului. A ajuns astfel să dea de urma unor descendenţi înstrăinaţi ai scriitorilor canonici. Cum este cazul lui Baruţu T. Arghezi, găsit în 2002 în Elveţia, unde emigrase din cauza bolii fiului său, dar şi a situaţiei politice. Despre tatăl său mărturiseşte într-o scrisoare: „Daţi-mi voie ca martor permanent şi al perioade grele de după al doilea război mondial, să afirm că tatăl meu a fost grav bolnav şi că niciunul dintre foştii săi prieteni sau colaboratori scriitori nu i-au deschis uşile din Mărţişor, în afară de Vissarion şi doi-trei medici." Iar în 1995, mesajul istoricului literar a ajuns la adresa ultimei fiice (a patra) a lui Gala Galaction, actriţa pensionară Elena Galaction Stănculescu, ce va răspunde punctual chestionarului pentru Dicţionarul scriitorilor din Teleorman.

Lucrările temeinic elaborate ale lui Stan V. Cristea demonstrează calităţile sale de cercetător exigent, tinzând spre informarea documentară exhaustivă: *Publicaţii periodice alexăndrene. 1889-1994. Catalog bibliografic* (1994), *Judeţul Teleorman: Dicţionar bio-bibliografic. Cultură, artă, ştiinţă* (1996), *Monografia judeţului Teleorman* (1998), *Eminescu şi Teleormanul*(2000), *Constantin Noica. Repere biobibliografice* (2009), *Marin Preda. Portret între oglinzi* (2015), *Marin Preda. Anii formării intelectuale* (2019) ş.m.a. Dar lucrarea sa de căpătâi rămâne cea despre viaţa şi opera teleormăneanului la origine Marin Preda – aşa cum transpare şi din comentariile corespondenţilor. Dintre opiniile despre suita de cărţi pe această temă – majoritatea, admirative, dacă nu de-a dreptul exclamative - , remarcabile sunt cele formulate de Constantin Cubleşan: „Cartea dvs. este într-adevăr extrem de documentată şi mă gândesc că dacă aţi continua, ar putea ieşi în cele din urmă o carte cu adevărat monumentală despre Marin Preda, care o merită, pentru că prea mulţi au scris tot felul de bazaconii despre viaţa lui, mai ales după moarte."; „Cât se va vorbi despre Marin Preda, obligatoriu se va vorbi şi despre Dvs. Pentru cercetătorii literari, cartea e de nepreţuit (...) Cred că echivalentul este Niculae Gheran cu Liviu Rebreanu al său."

Ceea ce compensează absenţa din cuprinsul volumului a scrisorilor sau mesajelor autorului, care întreţin dialogul, sunt comentariile şi notele acestuia privitoare la prezentarea corespondentului şi a temelor abordate în confesiunea epistolară. Istoricul literar începe întotdeauna Notele cu profilul bio-bibliografic al corespondentului, prezentat sintetic în maniera fişei de dicţionar. Şi adaugă o serie de note lămuritoare despre celelalte personaje şi situaţii amintite în scrisoare. În diferite împrejurări, au corespondat cu Stan V. Cristea scriitori însemnaţi din toată geografia ţării (unii trecuţi în nefiinţă, între timp): Gabriela Adameşteanu, Ion Brad, Ion Buzaşi, A. I. Brumaru, Theodor Codreanu, Şerban Codrin, Iordan Datcu (61 scrisori!), Ioana Diaconescu, Mircea Dinutz, George Genoiu, Ion Hangiu, Constantin Hârlav, Al. Th. Ionescu, Marin Iancu, Petru Isachi, Dan Mănucă, Antonio Patraş, Sorin Preda, Adrian Dinu Rachieru, Ion Simuţ, Mariana Sipoş, Nicolae Turtureanu, Cornel Ungureanu, Stelian Vasilescu, Lucian Vasiliu, Radu Voinescu, George Vulturescu etc. Tabloul literar ar fi complet, dacă i-am adăuga şi pe cei prezenţi cu un singur mesaj, mulţi din generaţia autorului: Paul Aretzu, Alexandru Dobrescu, Ion Dur, Horia Gârbea, Nicolae Georgescu,

Gelu Ionescu, Andrei Pleşu, Cassian Maria Spiridon, Liviu Ioan Stoiciu, Dumitru Velea etc.

În fond, *N-am fost singur. Scrisori primite: 1987-2020*, constituie o reconstituire – cu lux de amănunte furnizate de corespondenţi – a evoluţiei istoricului literar de la catalogul bibliografic şi dicţionar până la studiul monografic de amploare. Istoria vieţii şi operei lui Stan V. Cristea se integrează organic în istoria mare a literaturii postbelice. Acesta e şi argumentul primar al realizării volumului de corespondenţă: „Toate aceste scrisori „iluminează" în felul lor, „istoria personală" trăită, dincolo de care sunt consemnate numeroase menţiuni de istorie culturală şi, mai ales, de istorie literară, utile pentru oricine se va apleca cu atenţie asupra lor. Aş putea conchide că, aici, este şi o parte din lumea prin care am trecut..." Admirabilă este preocuparea istoricului literar, dublat de critic, pentru temele preferate din proiectele de început. Aşa se face că studiul despre Eminescu apare amplificat în *Eminescu şi Teleormanul. Un caz pentru istoria literară* din 2020. Iar în 1919 se completează substanţial, într-o nouă ediţie, *Marin Preda. Anii formării intelectuale (1929-1948)*.

Biblioraftul cronicarului:

Leo Butnaru, *Clavecine şi vecinătăţi. Din poezia lumii*, antologie, traducere, prezentare şi note; vol. editat de revista „Argeş" şi Centrul Cultural Piteşti, Ed. Panfilius, Iaşi, 2021; colecţia „Cărţile revistei *Argeş*" îngrijită de Simona Fusaru, redactor de carte: Jean Dumitraşcu.

Dumitru Chioaru, *Avatarurile lui Orfeu*. eseuri, Ed. Univers, Bucureşti, 2021;

Marian Ilea, *Eoliana şi ceasul solar, proză scurtă*, Ed. Casa de pariuri literare, Bucureşti, 2021;

Ovidiu Pecican, *Geografii alese // Legendele Clujului, povestiri*, Cuvânt înainte de Dan Grădinaru, Ed. Limes, Floreşti, 2021;

Leo Butnaru, *Postimperiale sau Poezia cicatricelor*, Ed. Limes, Floreşti-Cluj, 2021;

Florian Silişteanu, *Închisoarea poeţilor*, versuri, Ed. Semne, Bucureşti, 2021;

Nicolae Jinga, *Glonte din amonte*, versuri, Ed. Limes, Floreşti, 2020;

Alexia Ema Burneci, *Cu ochii la steaua Kajam*, versuri, Ed. Brumar, Timişoara, 2020;

Petronela Sîrbu Leomiza, *Câmpul vizual*, proze scurte, Ed. Limes, Floreşti, 2021;

Marin Iancu, *Lumea personajelor lui Marin Preda*, prefaţă de Mircea Popa, Editgraph, Buzău, 2021;

Viorel Mureşan, *Camera cu insomnii*, cronici literare, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2021;

Ştefan Vida Marinescu, *O istorie critică a Literaturii şi a publicisticii din Sudul extrem românesc,* Ed. Semne, Bucureşti, 2021;

Florin Chivoci, *Locuri literare piteştene*, Ed. Tiparg, Piteşti, 2021;

Gheorghe Izbăşescu, *Scrieri – 1, Trilogie: Ulise al oraşului (Antologie)*, Serie de autor, *În loc de postfaţă – Manuscrisul întrerupt* – de Nicolae Oprea, Ed. Limes, Floreşti, 2021.

Adrian Alui Gheorghe

Colectivismul cultural

Prin anii '80 bântuia în spațiul public de la noi ideea colectivismului cultural, adică crearea unui imens spațiu/ cadru cultural (mare cât țara!) din care să dispară identitatea autorului/ autorilor. Festivalul „Cântarea României" era un prim pas în acest sens, confuzia valorilor „promovată" astfel contribuia din plin la acest „deziderat" care nu era numit, dar era resimțit în spațiul public. Poetul din uzină și poetul „de la academie" erau una, erau tot poeți, că, în definitiv și unul și altul scria ceea ce părea, măcar din punct de vedere formal, tot poezie...! În pictură era la fel, în muzică așijderea ...! Pe acest fond erau aduse în discuție situațiile din Coreea de Nord și chiar din China, unde ideea artei anonime, bun al întregului popor, era înfăptuită sau în curs de înfăptuire. Adică scriitorul scria opere pentru buna folosință în spațiul public, așa cum brutarul făcea pâine și grădinarul planta trandafirii spre încântarea tuturor, fără să își semneze „opera". Evident că ideea și discuțiile în jurul acestui „colectivism cultural" ne întărâtau, ne impacientau, erau lungi prilejuri de vorbe și de ipoteze. Dar vremea a trecut, „cu momele și amăgele", vorba lui Creangă, revoluția ne-a scos din sfera colectivismului, introducându-ne, firesc, în zona (re-)afirmării individualismului. Autorul care s-a bazat pe proptelele ideologice s-a văzut (sau ar fi trebuit să se vadă!) dintr-o dată în fața plutonului de execuție ... critică. Sau neglijat, uitat. Timpul (săracu`) a făcut cea mai consistentă „reevaluarea critică", în lipsa unor instanțe critice care să despartă explicit apele.

Unde suntem azi? În zona unei confuzii culturale fără precedent care a dus exact în zona „colectivismului cultural", incriminat altădată. Dar „colectivismul cultural" nu mai este un „deziderat" ideologic, paradoxal este rezultatul unui complex de factori care ține de o agresivitate a „diseminării" informației. Astăzi se copie orice și de către oricine, orice „bun intelectual" este însușit ca dintr-o grădină a nimănui. „Mărul de lîngă drum" al lui Beniuc, din care oricine putea să ia „fără sfială", dă rod bogat. Internetul a favorizat și a încurajat plagiatul, însușirea oricărei idei, a oricărui text. Plagiatul în spațiul public a fost dezincriminat prin ... abuz. Lucrările de doctorat sunt rezultatul unui asiduu *copy paste*. Politicieni cu pregătire intelectuală extrem de strâvezie și-au agățat de nume titlul de doctor ca și cum ar fi fost ultimul lucru care le mai lipsea dintr-o ipotetică panoplie cu trofee. În fața zecilor de cazuri dovedite ca „furt intelectual", cei care și-au luat titlurile de doctor „pe bune" se simt ... dezonorați, marginalizați, frustrați. Că „numai proștii" mai trudesc în biblioteci, ca să își ia un titlu de doctor, să ajungă la performanță intelectuală, când se poate obține același titlu negociindu-l la colț de ... tarabă universitară. În accepția „străzii", problema nu e că un prim-ministru, fost, a plagiat, ci că „a fost prins". Adică nu a furat cu suficient... talent. Pare să fie mai rușinos să fii prins, decât să furi pur și simplu.

Muzica este copiată de pe internet ca și cum ar fi vorba de un izvor nesfîrșit de sunete din care se poate adăpa oricine, oricând, fără să dea cont cuiva, fără măcar să indice sursa. Pictura este modificată în „fotoșop" și pusă în mișcare de oricine vrea să se considere pictor. Fotografiile din spațiul public circulă în deplin anonimat, sunt preluate fără o minimă indicare a surselor. Oricine merge pe Athos, de exemplu, simte nevoia să lase în urmă o carte. Pe care o scrie copiind din altele. E de succes, se vinde, face vizibil numele autorului care își demonstrează, astfel, „apostolatul" făcut pe Muntele Sfânt. Căutând câteva date despre Athos, am descoperit aceleași texte în zeci de cărți, semnate cu nume diferite. Indicarea surselor? Nu se mai practică. Toți indivizii contemporani s-au născut gata informați, au preluat informațiile prin ... genă. Eu însumi mi-am descoperit dialogurile realizate cu un ilustru duhovnic, publicate, copiate în o mulțime de cărți, „plastografia" fiind dusă până la copierea chiar și a greșelilor de tipar ...!

O situație aparte o reprezintă traducerile. Cărți traduse excelent prin anii '60-'70 sunt reluate astăzi ca traduceri noi, cu modificări formale, nesemnificative. Practica o regăsim chiar la edituri care contează. În „Convenția de la Berna pentru protecția Operelor Literare și Artistice", care datează din 1886, fiind revizuită în 1971, „sunt considerate obiecte ale proprietății intelectuale toate creațiile originale literare, artistice și științifice exprimate prin orice mediu și pe orice suport, tangibile sau intangibile, cunoscute acum sau care se vor inventa în viitor". Intră traducerile în această sferă? Am văzut, comparând formal, traduceri din Dostoievski, de exemplu, care semănau flagrant, deși aveau autori ai traducerilor diferiți. Cum am văzut traducerile aceleiași opere, realizate de același traducător, la o oarecare perioadă de timp, dar care se deosebeau semnificativ ...! Antoaneta Ralian povestea, într-un interviu, cât de creativ trebuie să fie un traducător, cum a lucrat de multe ori săptămâni și luni pe o pagină până a găsit echivalențele potrivite. Recent, un ziar din Iași punea pe două coloane traducerea din „Viața și opera lui Ion Creangă" de Jean Boutiere, realizată de Constantin Ciopraga în 1976, și varianta identică "sută la sută" a unei "alte traduceri", din 2008, care circulă în spațiul public. Autorul "noii traduceri" a motivat că fiind vorba de o lucrare științifică nu avea cum să schimbe vreun cuvânt, sau topica, fără să modifice sensul lucrării. Și pare să aibă dreptate ...! Cine poate decide care este adevărul? Până unde poate merge similitudinea în privința traducerii unui text literar sau neliterar? O asemenea similitudine, când e vorba de limbi cu zeci de sensuri la nivelul expresiei și al lexicului, cum sunt franceza și româna, pare să fie asemenea extragerii acelorași numere la loto în două duminici consecutiv...! E neverosimil, dar nu imposibil.

Un alt pas spre "devalorizarea" literaturii și vulgarizarea actului scrierii îl reprezintă o prevedere legală, unică numai în România probabil, prin care orice pușcăriaș care "se face autor" și "trudește penița", scapă de ani de detenție. Sunt o mulțime de cazuri "célèbre", care fac ca profesiunea de scriitor să pară ... ridicolă. Adică un pușcăriaș poate să scrie "tratate de specialitate" în pușcărie, avînd la îndemână doar biblioteca închisorii, iar un "universitar dr." se plânge că e greu, când are la îndemână biblioteci universitare sau chiar Biblioteca Academiei? Să fim serioși, a scrie e o bagatelă, chiar și un semianalfabet o poate face "strălucit" în pușcărie, pare să fie concluzia! Că dacă ar fi avut chef să o facă în libertate, vă dați seama ce ar fi ieșit? Nu exemplific cu nume, regula în sine pur și simplu "sparie gândul".

De unde pornește răul? E limpede că din mediul universitar și academic, acolo unde a fost lăsată garda jos, prea jos. Orice puteam vulgariza în țara asta, numai valoarea culturală și normele academice nu. Acceptarea în mediul universitar a „sereleurilor" care să elibereze diplome contra cost, a fost un act de „terorism intelectual" îndreptat împotriva propriei societăți cu consecințe greu de calculat acum. M-ar satisface să știu că acei care au dat aprobările pentru constituirea sistemului universitar paralel, pe principiul „chioșcului cu diplome" de la care să se înfrupte toată lumea, vor fi tratați la bătrânețe de absolvenți ai „școlii universitare" promovate și că nepoții lor vor fi școliți de profesori din aceeași categorie.

Ne e dat să vedem continuu, în spațiul public, la televiziuni sau chiar în spectacolul străzii, produsele „colectivismului cultural". O lipsă de idei în conversație, sărăcirea limbajului până la deșirări onomatopeice, lipsă de informații din sfera celor considerate de nivel primar, lipsa lecturii formatoare. În acest sens, spunea recent Evgheni Vodolazkin, autorul romanului „Laur", într-un interviu acordat doamnei Teodora Stanciu: "Gândurile noastre, ale oamenilor, există doar în cuvânt, ele nu pot exista altfel. Nici pictura, muzica, n-ar fi existat dacă n-ar fi existat cuvântul. Când învelișul lui se distruge, dispare sensul. Rămâne sentimentul, o idee confuză, dar ele nu pot exista în afara cuvântului. Este o mare problemă, pentru că acest înveliș de cuvinte se distruge la propriu și el seamănă cu stratul de ozon de deasupra pământului, strat care, la rându-i, se distruge. Cred că se va termina rău acest lucru. Trebuie spus că astăzi vorbirea oamenilor devine tot mai primitivă, iar discursul pe internet, vorbirea pe chat, vorbirea de la televizor, sunt primitive și mi-e teamă că, într-o zi, cuvântul va fi înlocuit printr-un muget, moment în care se va prăbuși întreaga bunăstare și consumul. Oamenilor le plac toate valorile, în afară de valoarea cuvântului; în lumea întreagă se reduc programele institutelor umanitare, în favoarea cercetărilor economice, iar dacă continuăm așa, o să știm, de la un moment dat încolo, numai să numărăm banii și să mugim. Dar acest lucru nu va dura mult timp, pentru că după acest muget va veni pierderea totală a conștiinței, și, drept urmare, nu va mai avea cine să numere banii."

Iar în acel moment chiar că nu va mai fi nimic de demonstrat. Sau pentru cine să mai faci demonstrația ...!

(Din volumul de eseuri ”Etica postumană", în pregătire)

Căutînd câteva date despre Athos, am descoperit aceleași texte în zeci de cărți, semnate cu nume diferite. Indicarea surselor? Nu se mai practică. Toți indivizii contemporani s-au născut gata informați, au preluat informațiile prin... genă.

litere

Marcel Mureșeanu

Ce tot aveţi voi, boieri dumneavoastră,

cu Spaţiul Mioritic? De ce nu încăpeţi în el?

Îl căutaţi ca pe Graal şi nu recunoaşteţi.

L-aţi ucis şi-l veţi mai ucide!

(11) Ne oprim aici

Nu mai am timp, l-am cheltuit
de câteva ori pe cel pe care l-am avut,
Acum mă împrumut de la Dumnezeu.
Puteam fura și nu m-ar fi văzut,
pentru că El nu vede decât ceea ce nu ne rușinează,
dar cum să folosești ceva ce-i de furat!
Așa că știu că-I sunt obligat,
dar nimănui altuia nu-i puteam cere!
Mare rușine-i să fii dator și e la fel
să dai ceea ce nu ți se cere
celui ce de nimic nu are nevoie!
Cad cu fruntea în țărână și i-L dau înapoi,
apoi pier de pe-aici, iar El mă așază
în alveola mea și Se gândește
cum să mă răsplătească
și să mă ierte pentru îndrăzneala
de-a mă fi răzgândit.

(12) Iată-l, atinge-l

Pământul e un film
în alb și negru,
Pământul este
o carte de colorat,
Pământul este un lanț
muntos, care se varsă
într-o mare albastră!
El e un acvariu uriaș
cu un singur pește mare
care i-a înghițit pe cei mici.
Aici au trăit ființe
fantastice. Oasele lor
sunt atât de frumoase!

(13) Danuurile

Omul este ceea ce gândește,
omul este ceea ce nu gândește!
Omul este ceea ce caută,
omul este ceea ce nu caută!
Omul este ceea ce vorbește,
omul este ceea ce tace!
Omul este ceea ce mănâncă,
omul este ceea ce nu mănâncă!
Omul este ceea ce face,
omul este ceea ce nu face!
Omul este ceea ce iubește,
omul este ceea ce nu iubește!
Omul este ceea ce vede,
omul este ceea ce nu vede!
Omul este ceea ce ascunde,
omul este ceea ce nu ascunde!
Omul este ceea ce crede,
omul este ceea ce nu crede!
Omul este ceea ce cere,
omul este ceea ce nu cere!
Omul este ceea ce pătimește,
omul este ceea ce nu pătimește!
Omul este ceea ce-l doare,
omul este ceea ce nu-l doare!
Omul este ceea ce caută,
omul este ceea ce nu caută!
Omul este ceea ce știe,
omul este ceea ce nu știe!
Omul este ceea ce trece,
omul este ceea ce nu trece!
Omul este ceea ce laudă,
omul este ceea ce nu laudă!
Omul este ceea ce nu este,
omul este ceea ce este!

(14) Un pământ ignifug

Ce tot aveți voi, boieri dumneavoastră,
cu Spațiul Mioritic? De ce nu încăpeți în el?
Îl căutați ca pe Graal și nu recunoașteți.
L-ați ucis și-l veți mai ucide!
L-ați ținut în palmă ca pe un pui
și ați închis palma. V-ați ucis pe voi.
Nu vă doare între ochi, în punctul
în care cade ciocul vulturului?
El nu e în geografie, nu e un spațiu terestru
el e nava cu sufletele noastre,
raiul nostru zburător, boieri dumneavoastră.
Sub alte nume e în toate zările lumii.
El va salva pământul de la urgia pământenilor.
Mucul lumânării v-a ajuns la degete.
Grele sunt chinurile celor arși de vii!
Aceste bărci mici, din hârtie,
sunt pentru trecerea Styxului.

(15) A trecut iarna

A început sezonul confuziilor.
Unii mă confundă cu mine însumi,
alții cu tatăl meu, cu mama mea,
cu unchiul Samuel, decapitatul,
cu Ion Unicornul din Voivodina,
care își potcovea oile, un sfânt,
a venit unul la mine și mi-a spus
că sunt el, era sigur că l-am uzurpat.
Mult m-a surprins călăul
care și-a cerut iertare că nu m-a ucis
și m-a lăsat să trăiesc aceste vremuri urâte,
când s-a împământenit peste tot obiceiul
de a-l invita pe cel ce-ți trece pragul
să ia loc pe Scaunul Electric
și de a-i oferi pisica ta de soție.

(16) Dalbul Pribeag

Ianuarie. Seara, când intru în casă,
găsesc cuvintele obosite, dormind
cu capul pe masă, numai că nu iese abur
din ele! Sculați, boieroaicelor, sculați
că a venit anul Nou și vrea
să închine cu voi un păhărel,
să vă întrebe de sănătate
și să vă ude cu parfum rusesc!
Dar eu zic, eu aud. Ele se mișcă ușor,
ca o dună de nisip, ca valurile unei mări,
se întorc pe partea cealaltă,
cu vocalele în sus. Lasă-ne, mai lasă-ne
câteva ore, că suntem într-o
teleconferință cu Cerul, care ne vorbește
despre viitor! Mai stai afară,
cum ai stat până acum, vezi cum îngheață apele
și cum scârțâie viorile ninsorilor!
Așa fac, stau afară, stau afară
până trec sloiurile pe râu în jos,
iar când mă întorc în casă,
în căldura aceea, toate se îmbătaseră
cu vinul de sărbători și cântau și jucau
de să te sperii. Ce-i cu voi? Ce v-a venit?
Ce v-a spus Domnul? Nimic nou,
ne-am speriat degeaba! Va fi un an
și mai rău. Nu avem de ce să ne
temem.

Luminița Zaharia

iubire
prin delegare de atribuții

te-am iubit prin delegare de atribuții
în locul fetei care a plecat puțin
să cerceteze stelele căzătoare

turismul spațial e la modă acum
lăsați răutăcismele
și voi ați zbura
în numele iubirii
în numele regăsirii de sine
pe o altă, inventată, stea

tu ai crezut că te iubesc chiar eu
nu mi-ai cerut o împuternicire
tu mă iubeai cu propria iubire
de aici neînțelegeri, dispute

e prea tîrziu, îți urez nani pui
purici nepămînteni să te sărute!

întîlnire

o poză cu tine în spațiul public
un articol succint
despre cercetările tale
în domeniul reacțiilor în lanț
m-au întors în trecut
la minutul acela fantastic
când sufletele noastre s-au întîlnit
pe aceeași lungime de undă
întîmplare cu o probabilitate
de unu la opt miliarde
în cei 300.000 de ani
de ingrato homine

bărbatul care nu-ntreba de ce

bărbatul care nu-ntreba de ce
practica voodoo și sporturi de fițe
trăia intens fiecare moment
în agenda de lucru figurau doar fetițe

de ce-ul era pentru filosofi, pentru poeți
el lua lucrurile așa cum veneau
atitudinea optimistă îl ajuta, evident
și vocabularul, setat doar pe șleau

l-am cunoscut și eu, întîmplător
în sala de fitness, era chiar instructor
eu mă recuperam la un picior
el mi-a atins, profesoral, mușchiul abductor

cum să-l aduc în starea de mirare
devenise deziderátul meu capital
dar el nu și nu, se ținea foarte tare
(lua, am auzit, gerovital)

am folosit adezivi sufletești
stihuri subliminale și alte chestii tabu
zicea: *eu te iubesc, ma chère, așa cum ești*
dar își oprea în gît *tu de ce nu?*

în ora neîncercuită-n calendare
s-a păcălit singur – sau a lăsat garda jos
în timp ce hrăneam balenele din piscină
m-a întrebat, un pic sentențios:

iubita mea, de ce tocmai pe mine?
eu i-am răspuns: că ești un univers
și ți-am compus, cu plus de vitamine
această poezie fără sens!

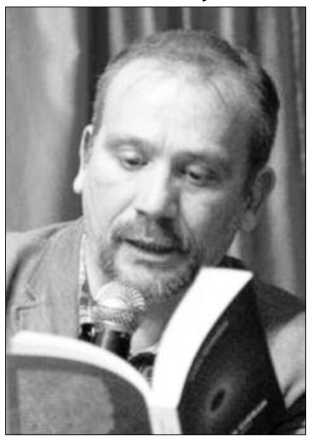
to do list

de cînd mi-au ridicat statuie
pe care scrie
în memoria luminiței de la capăt de tunel
am început să uit tot
unde mi-am pus ciorapii lycra
ce zi e joi
cîți oameni mai iubesc
regulile jocului piticot
rețeta de minciunele
și alte lucruri esențiale
fără de care viața devine maro
e imperios necesar așadar
(ce-o fi aia *imperios*?!)
să fac o listă amănunțită
cu activitățile zilnice, orare, minutare
să repet constant alfabetul
îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație
dexul
să folosesc abacul
să repet tabla înmulțirii
teoria grafurilor
să pun pe ușa frigiderului un post-it:
aici e papa de păpat
alături de textele unor melodii de referință
cum ar fi *lasă-mă papa la mare* sau
pa-pa-pa, iubirea mea

azi am rătăcit lista
rog respectuos facebook-ul
să-mi reamintească ce voi face azi
cu viața mea

poesis

Horia Vicențiu Pătrașcu

Plăcerile pandemiei. Întoarcerea refulatului

Să ne imaginăm o sirenă antiaeriană care sună de doi ani încoace fără întrerupere. Dacă ar mai rămâne cineva întreg la minte ar însemna că s-a obișnuit cu sunetul, că s-a adaptat la stresul acustic, că a învățat să nu-l mai bage în seamă. Definiția urgenței este raritatea sau cel puțin intermitența ei. Când o stare de urgență este continuă devine stare de normalitate. Este ceea ce se întâmplă de doi ani încoace, timp în care toate difuzoarele împrăștie sunetul morbid al morții: numărul deceselor, spitalele arhipline, paturi de spital, bolnavi în stare gravă, lipsă de oxigen, agravare, criză fără precedent, valul patru, din ce în ce mai rău, medicii nu mai fac față, strigăte de disperare, vaccinul, insuficiență, ajutor, carantină, permis de trecere etc. etc.

Și totuși lumea nici nu s-a obișnuit cu sunetul alarmei, este în continuare terifiată, se ascunde cum poate, da, chiar și aceia care nu se vaccinează nu înseamnă că nu au înțeles pericolul, pentru că pericolul este atât de prezent în aer încât îți intră în sânge, în mezencefal și celulele corpului tău încep să reproducă virusul panicii, să fie un atelier de frică.

Văzând totuși o asemenea rezistență la virusul fricii și al panicii nu ai cum să nu suspectezi existența anumitor *beneficii* ale acestei stări de lucruri. Ceva îți spune că în interiorul, în inconștientul profund al răului general se lăfăie o stare de bine, de plăcere dacă, într-adevăr, detensionarea se intersectează, măcar într-o anumită porțiune, cu plăcerea.

Dar despre ce detensionare poate să fie vorba în această maximă tensiune – a morții, a bolii, a amenințării permanente? Răspunsul ți-l furnizează psihanaliza, se numește *întoarcerea refulatului*. Căci și societățile se comportă ca niște organisme psihice, e drept mai înapoiate decât organismele psihice individuale, potrivit lui Freud, dar cu aceleași mecanisme și reacții. Întoarcerea refulatului este revenirea unui conținut reprimat sub forma simptomului nevrotic. În cazul umanității vreme de peste cincizeci de ani, de la încetarea celui de-al Doilea Război Mondial, s-au cenzurat moartea, partea întunecată a vieții, sentimentul negativ. După al Doilea Război Mondial moartea a (re)devenit un subiect tabu, pronunțarea cuvântului „rău" fiind, în ochii europeanului postbelic, vecină cu indecența sau înclinația morbidă. Conștientul societății occidentale a „îngropat" doliul, „umbra", negativul vieții – iar îndepărtarea a fost atât de eficientă încât a fost asimilată chiar de către contestatarii „sistemului", care în cea mai mare parte protestau într-un mod vesel, vitalist și săltăreț, *flower-power*. Probabil că o asemenea apărare a fost la rândul ei produsă de trauma celor două războaie mondiale a căror oroare dacă nu era ascunsă, uitată, adânc îngropată în inconștient – ar fi dus la o puternică demoralizare și delăsare a societății, dacă nu la o imensă, lentă sinucidere colectivă (să nu uităm că a doua jumătate a secolului XX cunoaște câteva exemplificări grotești ale acestei tentații a sinuciderii în masă). Fapt este că a doua jumătate a secolului XX s-a caracterizat prin „dictatura" gândirii pozitive – prezentă de ambele părți ale Cortinei de Fier. Atât blocul socialist cât și blocul capitalist împărtășeau aceeași perspectivă optimistă, senină, luminoasă, încrezătoare și volițională asupra existenței în general și asupra omului în special. Dar după șaizeci de ani de ascundere a negativului, acesta trebuia să se întoarcă. Și dacă nu ar fi fost vorba de virusul covidului, un expert în psihiosociologie i-ar fi putut prevedea revenirea, căci și în economia psihicului perioadele de „boom" sunt urmate o profundă... depresiune. Reținerea de peste jumătate de secol a cuvintelor „rele", „urâte", „negative" – își ia acum revanșa printr-o inflație de vorbe care ne bagă în sperieți. Dar care ne și produc o senzație de plăcere pentru că aduc cu ele detensionarea, defularea unei imense tensiuni acumulate în sinele nostru colectiv. Fără această senzație de „plăcere" nimeni nu ar fi putut rezista celor doi ani de stres pandemic.

O a doua explicație o constituie „plăcerea" rezultată din schematizarea maximă pe care o aduce pandemia. Mintea umană obosește uneori în fața propriei complexități. Este în ea o dorință de a se reîntoarce la vremurile primare, elementare, semianimalice în care se scălda în bucuriile simple ale dihotomiei, ale primelor diviziuni: bun-rău, adevărat-fals, plăcut-neplăcut, prieten-dușman, bărbat-femeie, viață-moarte. Clasificarea cu două clase abia depășește nivelul icnetelor animalice, este veriga de legătură dintre maimuță și om. În cursul evoluției sale omul însă ajunge la un nivel de complexitate al gândirii care-i permite să treacă la clasificări mai vaste, să introducă nuanțe, detalii, subclase, subcategorii: precizia și luxurianța se împletesc în ceea ce individului mediu începe să-i pară din ce în ce mai mult o nedeslușită încâlceală. Dincolo de respectul învățat, civilizat față de specialiști, experți și erudiți, el nutrește în cel mai adânc miez al său nostalgia întoarcerii la sistemul binar. Ce mult i-ar plăcea să se revină măcar din când în când la ordinea primordială, compusă din doar două elemente și să știe cu siguranță pe care să-l aleagă, ce este binele și ce este răul, pe cine să omoare și pe cine să lase să trăiască. Și acest lucru chiar se întâmplă, cu aceeași precizie psihosociologică. După vremuri tulburi de confuzie democratică, de „filosofie" și despicare a firului în patru, de raționamente complicate care duc direct la „corupție" sofistică și paralizie sceptică urmează vremuri „sigure" în care firul de păr se despică numai în două părți! Ce ușurare! Ce plăcere să simți din nou certitudinea gândirii, după ce atâția ani i-ai îndurat numai îndoielile!

Ei bine, una dintre plăcerile enorme ale pandemiei actuale este tocmai această regresie la diviziunea pură, la schematismul primar al minții umane. Acuma, în sfârșit știm cu precizie! Știm ce este bine și ce este rău! Știm cine este dușmanul și cine prietenul! Lumea s-a împărțit în sfârșit, din nou, în două părți, în bine și rău, în yin și yang, în lumină și întuneric, în viață și moarte!

O, da, în viață și moarte! Complexitatea existenței umane s-a redus la această elementară alegere. Lupta pentru existență și-a pierdut registrul scopurilor înalte și complicate, a coborât la simplitatea luptei pentru supraviețuire. Fiecare om știe ce are de făcut de acum înainte: să trăiască și nu să moară! Atât! Tot restul – devine un moft, un accesoriu, o fandoseală. Omul de astăzi repetă, ca un Hamlet stricat – din al cărui monolog s-au extras toate îndoielile, reflecțiile și melancoliile – doar două replici:

„A fi sau a nu fi?
A fi!
A fi sau a nu fi?
A fi!
A fi sau a nu fi?
A fi!"

Definiția urgenței este raritatea sau cel puțin intermitența ei. Când o stare de urgență este continuă devine stare de normalitate.

C. Voinescu

Like Gramatica

DIN VORBĂ-N VORBĂ

A CĂDEA DRAG

Semănătorul printre brazde lăsa sămânța lui să cadă – zice Macedonski, păstrând verbului *a cădea*, moștenit din latinescul *cadere*, sensul său propriu de deplasare de sus în jos a unui obiect, prin propria greutate (*a se lăsa în jos, la pământ; a pica*). Eminescu – la o degrabă privire prin opera sa – îi deplasează noima spre figurativ, înlocuind obiectul cu un fenomen meteorologic, în *Strigoii*, de pildă: *De când căzu un trăsnet în dom... de-atunci în somn,/ Ca plumbul surd și rece, el doarme ziua toată* sau în *Scrisoarea IV*: *Ah! E-atât de albă noaptea, parc-ar fi căzut zăpadă...* În *Sărmanul Dionis*, soarele nu scapătă, ci *cădea la vale și părea pe vârful bradului singuratec ca o frunte în raze pe umeri negri...*, iar în elegia *Mai am un singur dor*, nici izvoarele nu curg, ci cad și ele: *Pe când cu zgomot cad/ Izvoarele-ntruna,/ Alunece luna/ Prin vârfuri lungi de brad.* În *Dorința*, poetul preferă verbul a cădea, pentru a sugera scuturarea frunzelor: *Adormind de armonia/ Codrului bătut de gânduri,/ Flori de tei deasupra noastră/ Or să cadă rânduri-rânduri*, iar în *Luceafărul*, sub imperiul aceleiași tainice simțiri: *Miroase florile-argintii/ Și cad, o dulce ploaie,/ Pe creștetele-a doi copii/ cu plete lungi, bălaie.* Uneori, gestual, doar capul induce tandrețe: *Capu-i cade pe-a lui umăr*, precum în *Povestea teiului*, alteori, verbul *a cădea* sugerează chiar îmbrățișarea: *În brațele-mi întinse/ Să alergi, pe piept/ să-mi cazi,/ Să-ți desprind din creștet vălul,/ Să-l ridic de pe obraz.* Și tot de iubire își leagă vorba tâlcul în expresia *a-i cădea cuiva drag*, preluată de Eminescu în *Luceafărul*: *El iar privind de săptămâni, îi cade dragă fata.*

CĂLUGĂR

Am băgat de seamă, la o de tot fugară aruncare de ochi prin lungul și incompletul șir sinonimic al voroavei călugăr – *schimnic, pustnic, sihastru, monah, ascet, eremit, anahoret –*, că obârșia acestor termeni se pierde fie în negura Eladei, fie în vorbarul bisericesc slavon. Deși *călugăr* are etimon slav, *kalugerŭ*, rădăcinile lui sunt neogrecești, *kalógeros* (*kalós géras*, fericit în etate, după Scriban): *Pustnicul... povestește* Ispirescu – *chemase pe toate călugărițele la ascultare. Schimnicul*, cu varianta *schivnic*, întâlnit la Damian Stănoiu: *Să vorbească numai șapte cuvinte pe zi... după obiceiul schimnicilor*, se trage din slavonul *skimĭnikŭ*, iar *pustnicul*, tot slavon, *pustynĭnikŭ*, îi vine la îndemână lui Alecsandri spre a-l portretiza pe bătrânul Dan: *Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară.* Galaction preferă sihastru, din neogrecul *isihastís*: *Tâlharul pune un pistol în barba sihastrului și-l culcă lângă prag*, coborând și el dintr-un grecesc mai vechi, *isihie* (liniște), întâlnit la Caragiale: *Mă bucur în isihie de rodul îndelungatei mele trude.* Și tot dinspre vechii greci a venit și *monah*, *monahós*, dar trecând mai întâi pe la slavi, *monahŭ*, peste care dăm la Sadoveanu: *Toți monahii erau în strane, cu camilafcele aplecate.* Precum *eremit* (*érémite*) și *anahoret* (*anachorète*), și *ascet* (*ascète*) e franțuzesc, dar obârșiile lor se pierd fie în latinescul *anachoreta*, fie în greceștile *eremites* și *askitis*, ultimul – rudă semantică bună cu schit. Zice Hogaș: *În câteva minute, ospățul nostru de anahoret fu gata.*

PAZVANTE-CHIORU

Un mai vechi *Dicționar onomastic* stabilește o contingență credibilă între forma numelui propriu românesc *BAZAVAN/ BĂZĂVAN* și vorba *PAZAVAN/ PĂZĂVAN*, cu etimon turcesc (*pazvan*) și tâlc de *paznic*, consemnat și de Scriban (*păzitor*), care îi identifică rădăcini persane, *pasban*. De la *PAZVAN* s-a ajuns, prin derivare, la *PAZVANTE* și prin compunere la *PAZVANT-OĞLU, fiu de ostaș de gardă*, cel mai cunoscut personaj cu acest nume fiind Osman Pazvantoğlu, pașa din Vidin, fiu, se presupune, al unor români timoceni, răzvrătit împotriva sultanului la 1797, și prădător cu oastea sa de pazvangii, al Craiovei, la 1800. La numele popular de *PAZVANTE-CHIORU* s-a ajuns pentru că vestitul pașă își pierduse un ochi în timpul unei confruntări (poate chiar cu Iancu Jianu), iar expresia *din vremea lui Pazvante*, sugerând vremuri de mult trecute, l-a fixat nu doar în folclorul literar, ci și în istorie.

(continuare în p. 20)

Florin Logreșteanu

BLESTEMELE CASTELULUI MARTINUZZI

Nobilul Nicolae Kozar nu crede în fantome. În schimb, crede ce-i spun iscoadele sale deghizate în negustori venetici, cutreierând cât era ziua de lungă pe ulițele Vințului și strigându-și marfa: postavuri budapestane, șaluri turcești, cosoare cum localnicii n-au mai văzut: lama prea lungă, mânerul dintr-un lemn necunoscut...

La câțiva kilometri de Sebeș, supraviețuiește timpului castelul Martinuzzi din Vințu de Jos, mândria de odinioară a Ardealului. Călugării dominicani ai fostei mânăstiri sunt mai puțin dispuși să vorbească despre pedeapsa Înfăptuitorului Lumii, după transformarea mânăstirii dominicane într-un sălaș al diavolului, castelul ce poartă numele fostului cardinal Martinuzzi.

Bătrânul monah Tadeu, aplecat peste măsuța sa, înscrie pe pergamentul din piele de capră o istorie încâlcită trăită pe viu alături de frații călugări mai de demult, cei din vremuri mai recente și din ultimii trei ani, când a rămas singurul slujitor al bisericii dominicane. I-a fost greu, însă s-a descurcat, cu credința că Înfăptuitorul Lumii îi era aproape în menținerea mânăstirii grav afectate după incursiunile turcești dintre neguroșii ani 1438 și 1442.

Sașii, majoritari până nu demult la Vințu de Jos, se amestecaseră cu venetici maghiari și români, aceștia din urmă prea puțin interesați de bunăstarea mânăstirii dominicane. Nu-i ignorau pe călugării-cerșetori, cum fuseseră numiți călugării dominicani, le ofereau ce le prisosea din puținul lor și-i ascultau cu umilă sau prefăcută smerenie, propagând cuvântul bisericii catolice...

Rămas singur, puțini dintre frații dominicani i-au mai trecut pragul lui Tadeu, și mai puțini l-au ajutat cu bani și cuvinte de îmbărbătare. Patru dintre aceștia îi rămăseseră fideli, prin bunăvoința Înfăptuitorului Lumii, chiar dacă Satana le șubrezise și lor snaga: Franz Teusch, Erhardt Schullerus, Friedrich Binder și mult prea încrezătorul în revenirea la prosperitatea dinainte a sfântului lăcaș, Hermann Hoeck. Acesta îl vizita aproape zilnic, aducându-i pâine de secară, brânză și fructe. Fără să-i deconspire proveniența, Tadeu dădea la iveală, dintr-o firidă, un clondir cu palincă.

„Oamenii spun că te-au văzut în comunitate, frate Tadeu, începu celălalt discuția, ca de fiecare dată. Și nu e bine, cred ei. Suntem cerșetori prin jurământul de sărăcie pe care l-am depus, primim pomeni fiindcă respectăm cultul celor duși, dar nu cerem de la nimeni nimic... Eu nu cred vorbelea astea", adăugă după o scurtă tăcere.

„Nici să nu le iei în seamă, frate ! se supără Tadeu. Răutățile lumii... Pe vremuri, eram majoritari în Vinț, nimeni nu ne tăia calea; român sau ungur..."

„N-au suflet rău, frate. Numai gură slobodă, vorbe neînfrânate. Credință îngrădită de răutățile pe care nici ei nu le doresc. În schimb, Satana îi mai pișcă de limbă..."

„Și eu cred la fel, înclină capul Tadeu. Zău, că nu-i nesocotesc ! Mă rog pentru ei, iar când calcă pragul acestei sfinte mânăstiri, îi mângâi cu vorbe de iubire. Știu că, încercați de diavol în afară, în biserică, Satana nu are asupra lor nicio putere... Și le primesc ofranda, fericindu-i. Se bucură mai mult decât mine pentru darul lor..."

„Se aud în sat vorbe, care pe dominicani ne pun pe gânduri, schimbă fratele Hermann subiectul. Un eretic pe nume Nicolae Kozar nădăjduiește să devină propietarul acestui lăcaș. Susține că... Nu prea am înțeles și nici nu vreau să iau seamă vântului ce împrăștie zvonul ăsta printre oameni... E un nobil mândru și încrezut în ceea ce Satana i-a dăruit cu prisosință. Nu se sfiește să spună că nu-i pasă de pedeapsa Celui de sus... Bată-l crucea !..."

„Nicolae Kozar?"..., făcu ochii mari Tadeu. Am auzit de el... Ba l-am și cunoscut. În mânăstire, a intrat ca un mielușel la sânul mamei sale. Mi-a adus daruri și bani. L-am binecuvântat...„

„Rău ai făcut, frate !... Unul ca el merita alungat cu pietre... Dar cum să cunoști sufletul omului care poartă pe chip rânjetul diavolului ?... N-ai păcătuit, primindu-i vorbele mieroase... Și darurile..."

„Bineînțeles că n-am știu. Aflu abia acum, de la dumneata, ce hram poartă... Dar, precum știi, oricine pășește pragul acestei mânăstiri este primit cu dragoste, cum însuși Domnul nostru a poruncit... Chiar și diavolul cu chip de om, dacă Satana ar avea puterea să-și facă viclenia eficace. Ceea ce eu nu cred... Oricât ar fi de viclean, diavolul nu poate păși peste pragul sfintei noastre mânăstiri !..."

„Asta așe e... E bine, totuși, să fii cu ochii în patru. Nu știu cum ai putea să te aperi în fața acestui Kozar și a oamenilor lui când vor veni să te scoată afară... Smerenia ta nu te va ajuta, cu siguranță... Iar noi... Dominicanii am rămas puțini, ce putem face ?..."

„Poate că sunt zvonuri deșarte, oftă Tadeu. Să le lăsăm în plata vântului... Să ne rugăm pentru sfânta mânăstire..."

„De-ar fi atât de simplu... Și frații noștri, Franz, Erhardt și Friedrich sunt îngroziți de ceea ce se aude. Erhardt Schullerus a plecat ieri la Alba. Zice că are ceva relații acolo. Un apropiat al guvernatorului... Eu mă îndoiesc că va fi ajutat, îți spun cu mâna pe inimă..."

Se ridică. Știa că fratele Tadeu va intra curând în rugăciune. Scoase de sub cingătoare o pungă din piele de capră:

„Am strâns ceva galbeni pentru mânăstire. Nu prea mulți. Binder și Teusch s-au îngrijit de asta. Roagă-te și pentru sănătatea lor... Am rămas puțini, frate Tadeu. Face fiecare ce poate..."

Fu condus până dincolo de poarta masivă din lemn de stejar. Își făcură semnul crucii, fără cuvinte. O boare sălcie se simțea venind dinspre Mureș. Tadeu își împletici pașii înapoi, în incintă. Se simțea deprimat și neputincios. Îngenunche pe prima lespede și se cufundă în muțenie. Rugăciunea nu-l mai ajuta la nimic în fața răutăților oamenilor. Gândul păcătos îi înmuie ochii. Cedase încercărilor diavolului de-al face să ignore rugăciunea. Se cutremură. Totuși, în dimineața aceea, rugăciunea rămase nerostită...

Mai repede decât s-ar fi așteptat, bănuielile lui Hermann Hoeck se adeveriră. Soarele nu apucase să urce din Mureș, când Tadeu se pomeni în mânăstire cu oamenii stăpânirii. Salutară formal, pe urmă cel care părea să fie mai marele micii delegații îi întinse un zapis.

„Citește-l, părinte... E hotărârea guvernatorului. Noi facem doar oficiul să ți-l aducem la cunoștință", tărăgănă cuvintele.

Dacă Dumnezeu nu l-ar fi întărit în acele momente, Tadeu s-ar fi prăbușit. În puține cuvinte, guvernatorul provinciei îi făcea cunoscut că nobilul Nicolae Kozar primise proprietatea mânăstirii iar el, călugărul Tadeu, trebuia să părăsească lăcașul în aceeași zi. Nu se motiva nimic.

„Nu suntem în măsură să dăm explicații, anticipară indivizii întrebarea care se citea pe fața bătrânului călugăr. Noi suntem executori, atâta tot. Când are să sosească Nicolae Kozar, poate te va învrednici cu un cuvânt..."

„Nicolae Kozar?...", își plimbă privirile aiuritoare călugărul Tadeu peste chipurile lor.

„Cum vezi, nu e printre noi, rânji unul dintre ei. Bănuiesc că îl cunoști..."

Tadeu înclini capul afirmativ.

„Și acum ce-am să fac?", bâlbâi vorbele.

Trimișii lui Nicolae Kozar fură luați prin surprindere. Li se cerea lor sfatul ?... Nu fuseseră instruiți în acest sens. Unul dintre ei avansă o soluție de bun simț:

„Voi, dominicanii, vă aveți ca frații... Sau chiar vă considerați frați. O să-ți dea găzduire vreunul dintre ei..."

„Ajunge ! se răsti cel care părea să le fie șef. Nu ne târguim. Domnia sa, nobilul Kozar, sosește aici la orele prânzului. Nu vrea să dea ochii cu niciun monah. Porunca trebuie dusă la îndeplinire chiar acum !"

Fratele Tadeu nu se împotrivi. Năuc, se îndreptă spre sat. La jumătatea drumului, se opri, își roti privirea de jur-împrejur. În stânga – apa Mureșului; în dreapta, pădurea de salcâmi; în față, se profila satul în care puținii dominicani locuiau în conace invidiate de unguri și români. Într-acolo să meargă ?... Mintea i se înnegură, voința îl părăsi. Drumeagul spre pădure îi era mai la îndemână. Porni într-acolo.

A doua zi, trupul neînsuflețit al fratelui Tadeu fu descoperit de culegătorii de ciuperci atârnând de creanga unui salcâm sălbatic...

*

Siluete negre, pe cap cu coroane din crengi de salcâm, bântuie noaptea în jurul fostei mânăstiri; acum, castel înconjurat de un canal larg, plin cu apă. Podețul din lemn tare de fag este supravegheat ziua de doi străjeri înarmați. Noaptea, se ridică printr-un sistem de lanțuri și un scripete activat din partea de sus a imenselor porți.

Nobilul Nicolae Kozar nu crede în fantome. În schimb, crede ce-i spun iscoadele sale deghizate în negustori venetici, cutreierând cât era ziua de lungă pe ulițele Vințului și strigându-și marfa: postavuri budapestane, șaluri turcești, cosoare cum localnicii n-au mai văzut: lama prea lungă, mânerul dintr-un lemn necunoscut:

„Cioplit dintr-un arbore care vouă vă este necunoscut, li se explică curioșilor. Iar lama... O vedeți prea subțire, albastră cu reflexe argintii și vă întrebați dacă e bună la ceva. Ei bine, retează lemnul cel mai rezistent, gâtul taurului cel mai forțos, ba chiar și metalul cu care vă întăriți încheieturile la porți... Sigur, n-aveți de unde să știți..."

Pe câțiva dominicani mai îndârjiți i-a luat gura pe dinainte:

„Toate astea ce ni le-ai spus le putem face și fără cosorul ăsta miraculos. În schimb, pentru gâtul lui Kozar, l-am lua, oricât ne-ar costa..."

„Și cine este Kozar ăsta?", s-a prefăcut mirat negustorul.

„Un ticălos. Ne-a alungat din sfânta mânăstire ce ne aparținea nouă, dominicanilor, și a transformat-o în castel. Ne-a umilit..."

Negustorul a clătinat capul, reflexiv:

„Am văzut castelul, este ceea ce se află mai rar în lume. Dar că a fost cândva mânăstire de unde să știu ?... Păcat că se întâmplă astăzi răutăți care-l mânie pe Dumnezeu !"

„Și-ncă cum... Să ne dea Domnul zile și putere să redăm comunității vechiul lăcaș! Este ruga noastră către El și blestemul pentru profanator..."

Falsul negustor i-a mărturisit lui Nicolae Kozar ce intenționează dominicanii, mai devreme sau mai târziu.

„Vorbe, nu s-a neliniștit nobilul. Și dacă îi iei cuiva un pui de găină, va dori să se răzbune. Este în firea omului, fie puternic, fie nevolnic. Totuși, vreau să continuați să-i trageți de limbă. Fiindcă, altfel, răul făcut mie se răsfrânge și asupra voastră. Ați înțeles ?..."

În nopțile următoare, așa-zisele fantome continuară să-și facă apariția în preajma castelului. Nu prezentau niciun pericol pentru castelan și oamenii lui câtă vreme n-aveau

proză

cum să treacă dincolo de canalul cu apă, spre ziduri. Se limitau la a profera blesteme între două rugăciuni pentru salvarea sufletelor foștilor călugări și pedepsirea intrușilor castelani. Nicolae Kozar era convins de asta și se amuza pe seama prostiei, în opinia lui, a dominicanilor neputincioși. Avea și momente când devenea iritat de prezența acestora noaptea, în apropierea castelului. Ce vor crede oaspeții lui, așteptați de la Buda și, de mai departe, de la Viena, când îi vor trece pragul? se întreba retoric. Chiar dacă nu credeau în fantome, vor duce vorba în întreg imperiul despre hărțuirea castelului de către oameni lipsiți de minte, dar cu o imaginație drăcească. Hotărî să pună capăt acestei stări de fapte...

În sat, oamenii deveniră, la început, curioși, pe urmă temători de prezența fantomelor. Noaptea, urcau în podurile caselor, urmărind ritualul drăcesc din jurul castelului. Demonii negri pășeau în șir de-a lungul zidurilor, dar dincoace de canalul cu apă, pe care nu se încumetau să-l treacă, în ciuda puterii lor satanice. Își agitau opaițele aprinse, proferând blesteme – după părerea preotului ortodox, care încercase să le alunge temerile:

„Frați creștini, lepădați-vă de prostiile astea, care vă tulbură mintea! Fantomele de care vorbiți sunt călugării dominicani, câți au mai rămas în Vințul nostru și care vor răzbunare după profanarea mânăstirii lor de către nobilul Kozar și clica lui de necredincioși. Să nu aibă liniște și să nu se poată bucura de castel cer blestemele lor...”

Pentru întâia oară, în lunga lui întreprindere de slujbaș al Domnului, preotul Filipaș Costașincu este luat în derâdere:

„Dominicanii ăștia sunt consătenii noștri, i-am recunoaște”, susțin oamenii.

Unul dintre ei crede că l-a descoperit pe tasău, mort fără lumânare în urmă cu mai mulți ani. Altul – o rudă apropiată. Cei mai mulți însă bănuiesc că fantomele umblă după sufletele celor bogați din neamul Kozarilor, pentru a le lua aurul, făcându-i frați în adâncurile apelor Mureșului. Altfel, de ce s-ar îndepărta de fiecare dată, la primul cântat al cocoșilor, spre vadul râului și nu spre sat, dacă ar fi cu adevărat vecinii lor, dominicanii ?...

Părintele Costașincu le vorbește enoriașilor despre zarva stârnită în sat, în timpuri mai vechi, de către călugării-cerșetori, cum sunt numiți dominicanii.

„Și la ce le-a folosit?”, se întreabă retoric. Odinioară, erau mulți și puternici, astăzi, a mai rămas o mână de netrebnici bântuiți de speranța că vor obține ce-au pierdut numai din nesocotința lor. Au crezut că Domnul Dumnezeu le va răbda la nesfârșit răsfățul și batjocura la care ne supuneau pe noi, adevărații creștini. Iată că un om de onoare, nobilul Kozar, le-a scurtat din nas și i-a obligat să-și plece capul. Astăzi, încearcă să ridice privirile, însă nu ni se mai pot impune...”

Oamenii din sat luau și nu luau în seamă cuvintele preotului. Părerile erau împărțite. Mulți se bucurau de prezența siluetelor negre în preajma castelului. Aroganța noului stăpân trebuie pedepsită cumva, credeau. Măcar printr-o sperietură zdravănă...

Spre dimineață, coroanele din crengi de salcâm aprinse erau aruncate în apa Mureșului. Din catul cel mai de sus al castelului, Nicolae Kozar urmărea spectacolul flăcărilor, fără să-l înțeleagă. Nu intra niciodată în panică. Numai niște nebuni credeau că i se pot opune. Oscila între a-i lăsa în plata Domnului, să-și facă jocul până când ei înșiși vor conștientiza inutilitatea lui, sau să-i pună la respect prin mijloacele ce-i erau foarte la îndemână. Se decise pentru cea de a doua alternativă...

Îndoieli profunde îl năpădiră în zilele următoare, dar, cum hotărârea fusese luată și nu mai era cale de întoarcere, își chemă confidentul la castel pentru a-i comunica intenția sa.

„Câinii lui Dumnezeu dau târcoale de câteva săptămâni bune, îl informă, fără altă introducere. Deocamdată, latră, dar mă tem că foarte curând vor deveni agresivi. Este momentul să reacționăm...”

Atila Hunor își încrucișă brațele pe piept, așteptând detalii pe care nobilul Kozar nu se grăbi să i le dea. Îi preciză pe un ton sec:

„Mă bazez pe tine și oamenii tăi. Gândește-te la un plan care să fie eficient, dar nici să ne compromită...”

Atila Hunor nu prea înțelegea ce i se sugera.

„Concret, la ce v-ați gândit ?... Dificilă situație și aș vrea să vă știu părerea...”

Nicolae Kozar, de data asta, nu mai șovăi:

„Sper să le oferim o sperietură zdravănă. Să le taie pofta de-aș mai petrece nopțile în vecinătatea castelului. Recurgem la armele de foc...”

Atila Hunor tresări și făcu cu mâna un gest de respingere.

„Doar nu intenționați să-i ucidem, domnule!... Numai fiindcă deranjează prezența lor în preajma castelului...”

Nicolae Kozar reacționă violent:

„Mă crezi capabil de o asemenea mișelie, Atila Hunor?... Am vorbit eu despre moarte?... Câteva focuri de armă trase în aer îi vor pune pe fugă. Sper... Dacă nu...”

„Dacă nu?...”, îl grăbi ungurul.

„Recurgem la forță... Bâtele oamenilor tăi nu-i omoară. O ciomăgeală bună i-ar readuce cu picioarele pe pământ. Să înțeleagă și să respecte dreptul la proprietate al unui om care nu i-a provocat în niciun fel... Trebuie să fii de acord cu mine!...”

Tonul castelanului era categoric și Atila Hunor înțelese că nu i se putea opune.

„Aștept din partea dumneavoastră o strategie potrivită, spuse. Eu și oamenii mei vom acționa în spiritul ei... Sper să fie numai o sperietură, cum ați spus adineaori...”

Nicolae Kozar zâmbi pentru prima oară de la vizita confidentului său.

„Știam că-mi ești devotat, Atila, spuse. M-am gândit la toate. Pregătește-ți oamenii. Vom acționa chiar în noaptea următoare...”

Atila Hunor fusese ostaș în cavaleria maghiară, dar, fiindcă își pierduse un ochi într-o luptă cu valahii de peste Olt, fusese lăsat la vatră. Revenise pentru puțină vreme la familia sa bogată din Vințul de Jos fiindcă curând un nobil din familia viitorului principe al Transilvaniei, Ștefan Mailath, l-a luat la curtea lui să-i fie micuțului, pe-atunci, Ștefan, slujbaș și sfătuitor în meșteșugul armelor. După trei ani, s-a întors în Vințul natal, dar, deși avea o vârstă înaintată, nu și-a domolit pornirile belicoase. Se înhăitase cu cei mai rău famați bărbați din ținut, participase la uneltiri împotriva mai-marilor zilei și în două rânduri fusese reținut și judecat, riscând pedepsele cele mai aspre. De fiecare dată, scăpase la intervenția influentului nobil Nicolae Kozar, în felul acesta statornicindu-se între ei o strânsă prietenie...

În noaptea următoare, Atila Hunor reveni la castel însoțit de patru bărbați, trei unguri și un român. Nicolae Kozar îi primi în camera de oaspeți în care îi aștepta o cină copioasă alcătuită din friptură de capră, pește fiert condimentat și un clondir cu palincă.

„Să îmbucăm ceva, până ce vor apărea câinii lui Dumnezeu, arătând spre bucate. O vor face spre miezul nopții, când mă vor crede prins de somn... Arme de foc ați adus ?...”

„Cu toți au flinte, răspunse Atila Hunor, turnându-și băutură. Și ciomege pentru păruială...”

„Nădăjduiesc să se sperie. Vreau să evit o agresiune inutilă.”

„Greu de evitat, domnule Kozar, replică Hunor. Îi cunoaștești și dumneavoastră ca și mine pe acești blestemați de dominicani. Sunt agresivi, răi și încăpățânați. Nu degeaba li se spune câinii lui Dumnezeu.”

„Știu și eu asta, acceptă Nicolae Kozar argumentul omului său. Și ipocriți. La început li s-a spus călugări-cerșetori. Depuseseră jurământ de sărăcie și erau foarte activi în propagarea învățăturii bisericii catolice...”

„E așa cum spuneți”, confirmă Atila Hunor, alegându-și de pe platoul din argint o ciozvârtă de capră.

„Este adevărat că le-a aparținut mânăstirea dominicană, castelul de astăzi. Deh, vremurile se mai schimbă... În sfârșit, am auzit de la unul dintre ei ce-i doare, de fapt... Nu neapărat mânăstirea, ci ctitorii ei. Însuși regele Ludovic întâi și regina-mamă Elisabeta, văduva lui Carol Robert de Anjou au făcut donații pentru construirea mânăstirii. Și ce crezi ?... Se consideră descendenți ai acestor familii ilustre, chiar dacă nu prin înrudire de sânge. Spun că au și hrisov, în acest sens, dar eu nu cred...”

Mâncară și băură până după miezul nopții. Aruncându-și privirile de la una din ferestrele castelului, Nicolae Kozar observă făcliile aprinse de partea cealaltă a canalului cu apă și vreo douăzeci de mogâldețe mărșăluind dintr-o parte în alta. Putu auzi chiar fluierele stridente și darabanele în care băteau cu măciulii din lemn.

„Ticăloșii!, se întoarse spre oamenii aburiți de alcool. Au venit. Niște canalii... Secături...”

„O să le iasă pe nas”, promise Atila Hunor.

Nicolae Kozar detalie planul de acțiune, gândit de el în zilele trecute. Vor trage cu puștile peste capetele revoltaților, atenți să nu provoace moartea cuiva, ci numai să-i sperie și să-i pună pe fugă. Dacă nu o vor face, vor acționa cu bâtele. Tibor Selimeși, cel care acționa puntea de la intrare, o va coborî și cei cinci bătăuși vor năvăli asupra dominicanilor, luându-i prin surprindere. Chiar dacă aceștia erau mai numeroși, nu se vor putea apăra numai cu brațele fiindcă era exclus să poarte cu ei arme.

Oamenii lui Atila Hunor părură că înțeleseseră strategia confruntării cu hoarda dominicană. Dădură la iveală puștile ascunse până atunci în străițe și se ridicară. Ciomegele scurte le atârnau la cingătoare, dar dădeau impresia că uitaseră de ele. În străfundurile minții nobilului Kozar încolți bănuiala că alcoolul fusese mai eficient pentru capul brutelor lui Atila Hunor decât se dovediseră cuvintele sale. Nu voia moarte de om, dar nici nu putea renunța la armele de foc, doar pentru a-i speria pe dominicani, așa cum proceda toamna când cârdurile de grauri îi amenințau viile.

Coborâră și ieșiră pe platoul dinaintea castelului. Dincolo de canal, continuau fluierăturile. Dominicanii amestecau blestemele cu cuvinte de ocară. Oamenii lui Atila Hunor îndreptară spre ei puștile. Nicolae Kozar încercă sentimentul îngrozitor că vor trage în oameni.

„În aer, băieți, cum v-am spus!, urlă, agitând în mână o ghioagă scurtă, fiindcă nu purta armă de foc. Nu vreau moarte de om, nu vreau vărsare de sânge!...”

Involuntar, făcu gestul convenit cu Tibor Selimeși și ungurul slobozi puntea mobilă care se prăbuși cu zgomot peste canal. Fără să realizeze că nimic din planul său nu fusese respectat, Nicolae Kozar se năpusti pe punte, urlând din toți rărunchii:

„Pe ei, băieți, loviți-i, câinii dracului, nu ai lui Dumnezeu, haite de nebuni !...”

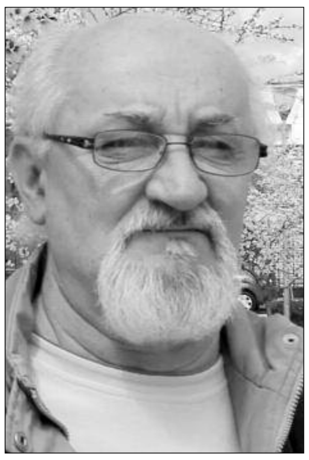
Fără să înțeleagă ce li se cere, oamenii lui Atila Hunor deschiseră focul. Câțiva dominicani se prăbușiră. Un glonte îl atinse pe nobilul Kozar, amestecat deja în mulțime. Cei scăpați teferi se îndepărtară, urlând. Pe malul dinspre sat al canalului rămaseră numai câteva victime. Printre ele, trupul neînsuflețit al nobilului Nicolae Kozar...

Blestemul săvârșise ceea ce protestul foștilor stăpâni ai mânăstirii se dovedise ineficient în fața guvernanților provinciei...

(fragment din romanul cu același titlu, în pregătire)

Atila Hunor fusese ostaș în cavaleria maghiară, dar, fiindcă își pierduse un ochi într-o luptă cu valahii de peste Olt, fusese lăsat la vatră. Revenise pentru puțină vreme la familia sa bogată din Vințul de Jos fiindcă curând un nobil din familia viitorului principe al Transilvaniei, Ștefan Mailath, l-a luat la curtea lui să-i fie micuțului, pe-atunci, Ștefan, slujbaș și sfătuitor în meșteșugul armelor.

Aurel Sibiceanu

POVARA LIBERTĂȚII

METRONOM MON SMOUR - REMEMBER

Despre Radu Nicolescu, un mare prieten al Argeșului, vai, sunt nevoit să vorbesc la timpul trecut... Îndrăgostit încă din adolescență de muzica bună, rock, pop și jazz, Radu bate toate cluburile din București, locuit de nostalgia indusă de plecarea lui Cornel Chiriac, basarabeanul strămutat în România, la Pitești, unde a făcut școala generală, liceul și universitatea, ajungând jurnalist, realizator de emisiuni, producător de formații muzicale, publicist și toboșar de jazz. În anul 1969, Chiriac fuge din țară, după ce comuniștii i-au suspendat emisiunile realizate la Radio România, Metronom și Jazz Magazin. Ajuns la Munchen, Chiriac își reia emisiunile la *Europa Liberă* și mai înființează și altele. Radu Nicolescu, pe atunci student, începe o corespondență cu Cornel Chiriac. Securitatea îi interceptează scrisorile și îl pune sub urmărire. Pe Radu l-am cunoscut în 2011, pe o rețea socială și peste pună vreme aveam să ne întâlnim și în viața reală, de foarte multe ori, fie în București, fie în Pitești. Turnat la Securitate de colegi de facultate (a absolvit Academia Economică) și avertizat de nenumărate ori de nenumărate ori de ofițeri, amenințat cu exmatricularea, Radu nu se dezice de admirația lui pentru Chiriac. După 1990, Radu înființează un club pentru promovarea memoriei lui Chiriac, împreună cu prietenii și mulți oameni din Radiodifuziunea Română, organizează nenumărate evocări de mare ținută. Am participat la multe, atmosfera publicului ara electrizantă, îți venea să crezi că, din clipă în clipă, Cornel ar trebui să intre în sala clubului! După anul 2000 se deschid Arhivele Securității (CNSAS), iar Radu intră în posesia dosarului personal. Duhul răzbunării nu-l atinge; aidoma mie, Radu a vrut să înțeleagă în ce lume a/am trăit. Cu ajutorul doamnei cercetătoare Cristina Anisescu, Radu intră în posesia unor documente ale Securității, pendinte de Cornel Chiriac. Scriitorul Jean Dumitrașcu face demersuri pentru ca o stradă din Pitești să poarte numele muzicianului. Îl invit pe Radu în urbea noastră, îi arăt casa în care Chiriac a locuit o vreme că părinții, apoi apartamentul de la etajul 1, al uni bloc de pe acum Strada Brătianu. Nu după multă vreme, îl readuc pe Radu la Pitești și îi fac cunoștință cu foști colegi de liceu și prieteni ai lui Cornel, prilej cu care intră în posesia unei poze din liceu a muzicianului și îl evocăm pe acesta la Sandu Crișcotă acasă. Pe 9 mai 2014, scriitorul Jean Dumitrașcu organizează un simpozion cu prilejul împlinirii celor 72 de ani de la nașterea lui Cornel Chiriac, la Centrul Cultural Pitești, prilej cu care vine și Liviu Tofan, fost ziarist la *Europa Liberă*. Deși uneori era monosilabic și laconic, Radu avea un farmec aparte în a face evocări – nu pot să uit orele petrecute cu el în Bucureștii Vechi și informațiile vaste despre trecutul aproape fantastic ale Capitalei, așa cum este ea, cu bunele și relele ei. Ultima postare pe fb a lui Radu este din 4 octombrie 2021, ne spune bună dimineața și înfățișează un ibric de cafea pus pe o plită țărănească... Vestea plecării din această lume l-a devastat pe Jean Dumitrașcu, avea în plan să-l invite pe Radu Nicolescu la Pitești, să vadă statuia lui Cornel Chiriac... Nu a fost să fie, Dumnezeu să te ierte, Radule, că ai fost un om luminos și dreptcredincios...

...gândul la conspirații și războaiele biologice din istorie mă duc la istoria Bizanțului, pe atunci Byzantion. Puțin după venirea lor în Anatolia, turcii au folosit împotriva bizantinilor cadavrele ciumaților, cu care au infestat apele, fermele din afara Constantinopolului și corăbiile cu mărfuri care soseau în porturile cetății. Urmarea: aproape o treime din populația Bizanțului a pierit, economia a fost distrusă aproape în întregime, medicii, arhitecții, inginerii, artiștii și floarea breslelor aproape că dispăruseră.

Jurnal de pandemie, continuare

E mare încercarea vremurilor în care trăim, mă gândesc la confrații mei, scriitorii, la cele ce le scriu în ascuns, despre distopia în care a intrat lumea din pricina virusului, natural, ori creat, doar Dumnezeu știe care e adevărul despre ivirea lui demonică. Tot amintindu-mi eu despre cele auzite de la Bunica, despre marile încercări prin care a trecut țara noastră, constat că avem puține menționări despre tifosul exantematic, valurile de foamete, care au fost tot plăgi și care au făcut multe victime, cu mult mai multe decât încercarea din zilele noastre... Observ că unii scriitori scriu scurte cronici pe rețelele sociale, temători să nu fie considerați conspiraționiști, deși desfășurarea evenimentelor tragice au multe părți vizibile care te duc cu gândul la altceva. Alți scriitori vor fi scriind cronica vremii în taină, urmând îndemnul proorocului Isaia: „Du-te, poporul meu, intră în cămările tale și închide ușa după tine; ascunde-te puține clipe, până când mânia va fi trecut!"

În pofida bolilor care îmi îngreunează mersul, zilnic ies prin cartier să simt viața reală. Viața oamenilor pare normală, spun pare pentru că simți că în adâncul lor e o îngrijorare. Cu toate astea, oamenii trăiesc, încă zâmbesc și glumesc, merg la biserică, se roagă și se închină, simt cum în ei intră puterea comuniunii. A străbate piața agro-alimentară, de la un capăt la celălalt, e ca și cum ai călători prin viețile cultivatorilor de legume, fructe și alte bunătăți, prin viețile negustorilor, le simți bucuria și lacrimile, nădejdea și deznădejdea...

Întors din această peripeție printre poamele pământului și oameni, zăbovesc pe o bancă din fața blocului proletar în care locuiesc din 1974. O bucurie mare simt când văd copiii, dar e o bucurie umbrită – nu știu ce viitor vor avea și mă deprimă gândul că după ce, maturi ajunși, își vor căuta rosturile pe meleaguri străine.

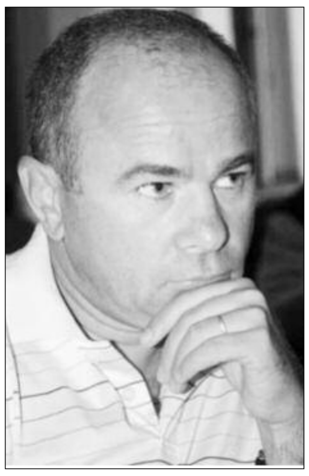
Adesea vreau să aflu părerea adolescenților despre această perioadă pe care întreaga lume o trăiește. Unora le este indiferent tot ce văd și trăiesc, poate au resurse pentru a depăși totul, poate că au o indiferență tâmpă. Cei mai mulți sunt anxioși, ceea ce nu e bine, sunt înfricoșați de părinți și dascăli cu sfaturile lor nepotrivite în materie de prevenție a îmbolnăvirii. Voi cita o pagină din jurnalul meu sporadic:

Ieri, vineri, 8 octombrie 2021, am întâlnit un elev din clasa a X-a. Cu părinții lui, tatăl inginer constructor, mama educatoare, sunt prieten de ani mulți. Pe copil îl cunosc de când s-a născut. În fiecare an școlar i-am dăruit 5 cărți potrivite vârstei lui. L-am întrebat cum e la școală în acest an tot pandemic? Răspunsul: „Profesorii au înnebunit, nu ne lasă să vorbim nici în pauze, stau în curtea școlii și ne distanțează cu arătătorul de la orele de geografie. Acasă, e la fel, tata și mama parcă sunt nebuni, mă pun să mă spăl de câteva ori pe zi, servim masa pe rând, dau prin casă cu fel de fel de spreiuri, nici nu poți să respiri. În fiecare seară îmi repetă ce aud la televizor, vor să mă vaccineze cu forța. Ca să mă apăr de asta am țipat la ei și le-am spus că mă sinucid dacă fac asta. Citesc multe despre virus, urmăresc dezbateri la televiziuni străine, știu bine limba engleză, toate cele aflate sunt confuze și mă înfricoșează. Cel mai tare mă doare că tata a dus la tomberon toate cărțile din bibliotecă, printre ele sunt și cărțile pe care mi le-ați dăruit. Le-am recuperat de la tomberon și vă rog să mi le păstrați o vreme, dacă nu vă cer prea mult, până le trece nebunia asta. Tata mi-a interzis și să mai vorbesc cu dumneavoastră" Minute în șir am tăcut până i-am spus, ca să-l încurajez, să aibă răbdare, că va trece... Asta a fost cea mai cumplită zi a mea din pandemie... Pe seară l-am sunat pe tatăl copilului, prietenul meu de peste 30 de ani... Mi-a răspuns înainte de a apuca să spun ceva după salut: „Dacă îndrăznești să mai stai de vorbă cu băiatul meu voi suna la poliție și te va lua mama dracului." Am o îndelungată experiență de viață, dar nu mi-am imaginat niciodată că acest om, cu care am trăit o minunată și lungă prietenie, va avea așa incredibile derapaje... Poate că ar fi trebuit să intuiesc ceva, că de luni bune nu l-am mai întâlnit la biserica din cartier și nici la cantina săracilor din cartier, unde era un bun donator de bani pentru dezmoșteniții sorții din cartier. O, Doamne, iar mi-am amintit de povestirile Bunicii mele, despre greutățile prin care am trăit. Ajuns acasă, am urmărit un post Tv. Din Franța, în care se dezbătea cu date credibile despre un posibil război biologic cu o țintă sigură – schimbarea paradigmei economice a lumii, ceea ce coincide cu declarațiile fățișe ale corifeilor Forumului Economic de la Davos. Ce ironie, marele prozator Thomas Mann a situat acțiunea romanului său celebru, atât de iubit și recitit aproape în fiecare an de Mama mea, „Muntele vrăjit", la Davos, Elveția, unde pe atunci se afla o celebră stațiune pentru bolnavii de plămâni și cu afecțiuni psihice...

Pagină de jurnal, joi, 14 oct. 2021: gândul la conspirații și războaiele biologice din istorie mă duc la istoria Bizanțului, pe atunci Byzantion. Puțin după venirea lor în Anatolia, turcii au folosit împotriva bizantinilor cadavrele ciumaților, cu care au infestat apele, fermele din afara Constantinopolului și corăbiile cu mărfuri care soseau în porturile cetății. Urmarea: aproape o treime din populația Bizanțului a pierit, economia a fost distrusă aproape în întregime, medicii, arhitecții, inginerii, artiștii și floarea breslelor aproape că dispăruseră. Zeci de ani le-a trebuit bizantinilor să se refacă, vreme în care turcii au avut timp să se modernizeze în materie de echipament militar. Cam asta trăim azi, dar la nivel global și mult mai elaborat. Poți să nu dai dreptate celor care spun că trăim un război biologic, mai ales că vreo câțiva scriitori au descris utopii care în timp s-au adeverit? Puțin după 1870, Eminescu publica un „Timpul" un articol despre Rusia țarismului care va fi cuprinsă de comunism. „Românul", ziarul advers, scria că „D-l Eminescu, aflat în criză de inspirațiune gazetărească, a căzut în conspiraționism!"

Ca să uit în ce vreme trăiesc, pe lângă lectura zilnică din Biblie, recitesc din Sadoveanu, un prozator uriaș, de talie internațională, dar suferind de lipsa unui traducător pe măsura geniului narativ al scriitorului. În adolescență, scrierile lui Sadoveanu m-au înspăimântat la culme, îmi arătau, aidoma profeților biblici, că lumea este într-o continuă schimbare și, mai ales, că prezentul nu există pentru tineri, că tinerii vor mai mult, că vor să pună stăpânire pe o lume nouă, cu rădăcini doar în visele lor, adesea nesăbuite...

Leonid Dragomir

Criza vârstei de mijloc

Dacă s-ar fi subintitulat *Eseu despre criza vârstei de mijloc*, cartea lui Arthur Suciu, *Cel care așteaptă* (Ed. Cartier, Chișinău, 2021) ar fi dezvăluit dintru început aproape totul despre tema principală și spiritul în care sunt scrise fragmentele existențiale ce o compun. Este suficient să deschidem cartea oriunde pentru a ne lămuri că citim niște reflecții nesistematice, cam debusolate, ale unui om care anunță din când în când că se apropie de 40 de ani (acum se apropie de 50). Dintr-o notă asupra ediției aflăm că fragmentele au fost publicate mai întâi în mediul virtual, care și-o fi pus, cum știm, amprenta asupra mesajului, dar nu au știrbit cu nimic calitățile sale literare, într-adevăr remarcabile: claritate, simț al nuanțelor, cultură asimilată în subtext, spontaneitate, profunzime... Lui Paul Cernat lectura fragmentelor lui Arthur Suciu îi sugerează afinități cu Pavese sau cu Cioran din *Caiete*. Citind câteva însemnări despre orașul Suceava, unde Arthur Suciu și-a petrecut copilăria și adolescența, m-am gândit că, în ciuda distanțelor, spiritul central-european adus de stăpânirea habsburgică în Ardeal și Bucovina îi impregnează pe amândoi. O trăsătură esențială a acestuia este nevroza, manifestată, oricare i-ar fi etiologia, prin inadecvare la lume. Amândoi încearcă să-și trateze suferințele nevrotice prin formulare, Cioran reușind prin autoironie să substituie eul-ui real pe cel auctorial și obținând astfel un soi de alinare. Arthur Suciu se vrea în schimb scriitor, nu gânditor, practicând ceea ce Gabriel Liiceanu numește literatură personală. Pericolul scrisului la persoana întâi, când cele două euri, real și auctorial, n-au fost separate, este de a crea și a adula o falsă imagine de sine, adică narcisismul. "În ce mă privește, scrie Arthur Suciu, autobiografismul are mai degrabă baze existențiale. Eu nu am renunțat în totalitate la ideea de suflet". Deci fragmentele sale nu sunt cioburi de oglindă ce-i reflectă chipul, ci o mărturisire (despre starea sufletului său) în multe chipuri. Eu unul m-am regăsit în multe dintre ele, deci îl cred, ceea ce cu Cioran nu mi se mai întâmplă prea des. O altă trăsătură ce-l apropie de autorul *Tratatului de descompunere* este luciditatea, care, chiar dacă nu poartă însemnele cioraniene ale infernului, îndepărtează totuși omul de ușurința vieții, adică de o posibilă fericire pământească. Însuși titlul cărții, *Cel care așteaptă*, trimite la încordarea pândei, neliniștea trează a simțurilor și a conștiinței. Luciditatea este prețul plătit pentru a scrie. Și totuși, spune autorul, "Eu nu vreau să fiu scriitor. Eu vreau să fiu fericit". Așadar, cel care așteaptă ce? Fericirea sau inspirația de a scrie? Ca orice carte de fragmente și *Cel care așteaptă* este vie prin contradicțiile existențiale asumate. Dacă în unele fragmente autorul se declară exasperat de actul scrisului, în altele susține că ar continua să scrie cu orice preț. Roadele așteptării din titlul cărții sale sunt fragmentele ce-o alcătuiesc, dar mă întreb dacă nu cumva vizează și altceva (fericirea e un termen prea vag), de dincolo de ele? Și într-adevăr, cartea are tensiunea existențială a căutării unei soluții la crizele ce-l împing uneori pe marginea depresiei. "De fiecare dată, m-am apucat de scris ca urmare a unei depresii, a unei crize", declară el, dar câteva rânduri mai încolo afirmă, într-o formulare demnă de Cioran, că "fragmentul implică o relație de disconfort cu propriul scris. Cine scuipă fragmente vrea, de fapt, să nu mai scrie, așa cum nu mai vrei să vomiți, când vomiți". Dar oricât de neconfortabil sau de provizoriu ar fi, scrisul înseamnă totuși deschidere, reușind să-i trezească autorului sentimentul existenței, pe care el îl fixează pentru a-l retrezi în noi cititorii. Este vorba de a ieși din sine spre celălalt, de a transcende în termeni filosofici.

"Fragmentele mele existențiale s-au născut și prin reacție față de textele de P.R., pe care le-am scris din obligație profesională", mărturisește el undeva. A fost, aflăm dintr-un scurt C.V., copywriter de discurs politic și consilier de comunicare în campanii electorale. Deși spune că aceste experiențe i-au marcat scrisul, reacția sa s-a dovedit cu atât mai puternică: a depășit un discurs de imagine, printr-unul orientat în sens contrar, spre regăsirea de sine, a vieții, a lumii. Așteptarea celui care așteaptă, oricât ar părea că mă contrazice ultimul fragment, al cărții ("Pe plajă, ceață cu miros de marijuana. Stau întins pe nisip. Întuneric și ceață, precum viitorul!"), conține întotdeauna un licăr de speranță.

Dan Ciachir

O PUNTE PUTREDĂ (Scene din anii 1945-1947)

„La nisip, la Marea Neagră"

Înainte de cedarea Cadrilaterului, în toamna anului 1940, principala stațiune maritimă de pe litoralul românesc era Balcicul, nu în sens cantitativ – rolul acesta îl deținea Eforia, rebotezată Carmen Sylva după pseudonimul literar al Reginei Elisabeta –, ci sub aspect monden: aici își petrecuse verile, până în 1938, Regina Maria, înconjurată de câteva turcoaice care o adorau. Nae Ionescu avusese și el o casă discretă la Balcic și un cuter cu care făcea plimbări pe mare împreună cu mai tânăra sa prietenă, Elena Popoviciu-Lupa, o femeie blondă evocând nordul Europei, „cu ochi albaștri ca oțelul", potrivit lui Mircea Vulcănescu. Sălaș estival la Balcic avea și Stelian Popescu, alt director de ziar, gazeta sa, „Universul", deținând recordul de tiraj de 200.000 de exemplare în România interbelică... Șapte descendenți ai vechii și marii familii boierești Balș – numele unuia dintre ei, Matei, îl poartă astăzi un cunoscut spital din București – au venit la Balcic în fiecare vară, până în 1938, timp de 15 ani consecutiv. Balcicul avea însă și un strat de boemă întrunit din scriitori și din pictori, care, prin pânzele executate aici, au creat o școală purtând numele pitoreștii așezări turco-tătare din sudul Dobrogei.

În 1945, lumea a început să vină iarăși la mare. Un primar al Constanței, dornic să scoată scăldatul în mare și cabinele din zona peninsulară a orașului, a creat în 1906 Mamaia, care avea o plajă superbă și mai păstra un aer sălbatic. Avea însă foarte puține case (între care o vilă a Regelui Carol al II-lea) și doar două hoteluri, ridicate spre sfârșitul epocii interbelice după planurile arhitectului G.M. Cantacuzino. Moderne, luminoase, expresive, acestea se numeau „Cazino" și „Rex". Tot G.M. Cantacuzino proiectase și superbul hotel „Belona" din Eforie, construit în 1940 și asemănat cu „un pachebot care sparge valurile".

După război, Eforie a continuat să dețină întâietatea între stațiunile de pe malul românesc al Mării Negre. Inițial, ea se numise Movilă, după numele de familie a trei frați proprietari ai terenurilor pe care le parcelaseră și le vânduseră, în felul acesta constituindu-se treptat stațiunea. Aceasta își datora denumirea unei clădiri masive, de trei sau patru etaje, așezată pe malul înalt al mării, aparținând Eforiei Spitalelor Civile, fiind hotel și sanatoriu totodată. În perioada interbelică, N. Iorga își ridicase o casă de vacanță la Eforie, iar Regele Carol al II-lea, o reședință estivală purtând numele *Castelul de nisip*. În aceeași perioadă au apărut în noua stațiune hoteluri pe faleză și o suită de vile mici, albe, cu jaluzele albastre, cea mai expresivă aparținând lui Aristide Blank, fiu al bancherului omonim și soț, pe atunci, al pianistei Cella Delavrancea. Om de finanțe și de condei, deopotrivă, cu manifestări de Mecena, Aristide Blank a instituit un premiu literar consistent, denumit „Techirghiol-Eforia". Apărătoare din rogojini serveau în grădinile-restaurant, la vremea prânzului, să atenueze căldura puternică. Tot atunci, câteva spații au devenit, după cum li se spunea în limbajul vremii, „parcuri pentru nudiști".

În vara anului 1945, bună parte din protipendadă se afla la Eforie, unde ajunge și Dimitrie Cozianu, unul din personajele principale din *Cronică de familie* de Petru Dumitriu: „Se dusese acolo să discute cu un personaj politic important, și, într-o dimineață, ieși pe plajă. Corturi colorate, vărgate cu alb și culori, umbrele ca niște ciuperci imense; bărcile albe ale Salvamarului legănate de valurile fără putere: cer albastru-gri, mare albastră-verde...". Un an mai târziu, în vara lui 1946, atmosfera trebuie să fi fost aceeași, cu adaosul că în fiecare seară a lunii iulie Maria Tănase cânta în grădina restaurantului „Rodica" din Eforie Sud, acompaniată de orchestra lui Nicușor Predescu. Apăruse, între localurile noi, unul denumit „La Bomba atomică", deschis după bombardamentele de la Nagasaki și Hiroshima. La rândul său, marele naist Fănică Luca își inaugurase propriul restaurant, „Carmen". Fusese adusă de la Cazinoul din Constanța *Bula*, un soi de ruletă... restrânsă, întrucât avea doar nouă numere, spre deosebire de ruleta normală cu 36 de numere.

Subzistau în 1947 hotelurile „Movilă" și „Popovici", cu restaurante în care, cu două decenii în urmă, începuseră să se producă formații de jazz. Uneori, Sergiu Malagamba, celebru pentru virtuozitatea sa de baterist, dădea câte un concert sau două alături de orchestra care îi purta numele și apoi revenea în București.

În 1946 și 1947, anii marilor secete, vremea trebuie să fi fost mai agreabilă la Eforie datorită vecinătății mării. În București era cumplită, potrivit lui Ioan Hudiță, care consemna pe 14 iunie 1946 în jurnalul său: „Afară este o adevărată toridă. Sunt deja 39 de grade la 10 dimineața. Cui îi mai arde de politică pe așa căldură!".

După Eforie Sud (legată de Lacul Techirghiol printr-un drum pietruit de trei-patru kilometri), urma Tuzla, un sat de pescari format împrejurul Farului. Apoi altul cu nume turcesc, redenumit ulterior 23 August, după care urma – considerată tot un sat – Mangalia, ale cărei gospodării erau împrejmuite cu ziduri scunde din piatră. Pe faleza înaltă, cu o vedere superbă spre mare, fuseseră construite vile. La Mangalia veneau îndeobște căutătorii de liniște și repaus, parte dintre ei trecuți de prima tinerețe, care gustau ambianța orientală a locului. Între ei se număra Gala Galaction, care în 1947 publică o carte intitulată *Mangalia* cu articole și reportaje tipărite în ziarele și revistele interbelice având ca subiect așezările de pe litoralul nostru. Despre 2 Mai, satul din apropiere, nu se știa aproape nimic în anii 1945-'47. Va fi descoperit în 1948 de câțiva temerari, între care s-au prenumărat Alexandru Paleologu și prietenul său nedespărțit, Nicu-Aureliu Steinhardt. Aceștia și alții vor întemeia o stațiune balneară ad-hoc, menită să devină un refugiu al elitelor în noul regim.

În fiecare vară din anii 1945-1947, G. Călinescu, ajuns „tovarăș de drum", mergea la mare și, „de pe poziții democrate" – cum suna un clișeu al epocii –, scria articole mai mult de natură economică în sejururile sale, nelipsite de elucubrații precum aceea că după reforma monetară („Stabilizarea" din 15 august 1947), țăranii pretindeau dolari pentru produsele lor în unele locuri și chiar strângeau monede de aur numite *cocoșei*. Arghezi zămislise două stihuri exprimând mâhnirea faptului că fiica sa, Mitzura, „Nu mai poate ca să meargă/ La nisip, la Marea Neagră".

Un primar al Constanței, dornic să scoată scăldatul în mare și cabinele din zona peninsulară a orașului, a creat în 1906 Mamaia, care avea o plajă superbă și mai păstra un aer sălbatic. Avea însă foarte puține case (între care o vilă a Regelui Carol al II-lea) și doar două hoteluri, ridicate spre sfârșitul epocii interbelice după planurile arhitectului G.M. Cantacuzino.

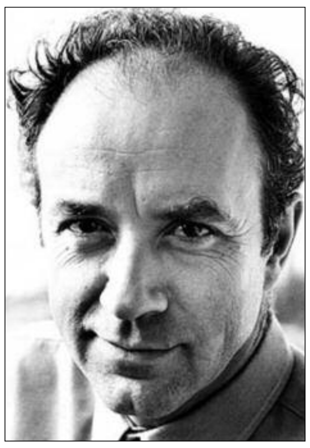

eseu

Din poezia lumii

Michel BUTOR (1926 – 2015)

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut la Mons-en-Barœul (Nord). Poet, romancier, eseist, critic de artă, traducător, profesor. Celebru prin romanul „Renunțarea” (1957), operă majoră a Noului Roman, prin unele texte consacrate cărților de artă și prin lucrările universitare despre literatura franceză. I s-au acordat Premiul Fénéon, Premiul Renaudot (ambele în 1957), Premiul pentru Critică Literară (1960), Marele premiu Chateaubriand (1998). Din cărțile sale amintim, selectiv: „Utilizarea timpului” (1956), „Trepte” (1960), „Trimiteri” (1980), „Repertorii” (1960-1964), „O istorie extraordinară” (1964), „Întoarcerea bumerangului” (1988), „Îmbarcarea reginei Saba” (1989), „Utilitate poetică” (1995)

Gânditorul și evantaiul

În muzeul unde meditez
cineva mișcă abil evantaiul
briză din Japonia freamăt din China
un turist din Extremul Orient
întețește focul infernului
pentru a-mi lumina Occidentul
sperând că în secolul următor
aripile și ușile se vor deschide

Despre scriere

Ca din senin mâna scriitorului începe să se agite
cititorul devine nerăbdător așteptându-și cuvântul și fraza
pentru ca toate astea să fie discurs și volum
iar imprimanta solicită alfabetul întreg
desenatorul pregătește mereu o altă variantă
pentru toate varietățile de literatură
iar decodificatorul intenționează să cucerească noi scrieri
hieroglife ideograme inscripții pe orice suprafețe
hârtie și piatră discuri și rulouri cromozomi și tatuaje

După mine pulberea

Vrăjitoare precaută
îmi iau rămas bun
de la toate aceste obiecte
pe care le-am șters de praf
împreună cu calul meu
cu perii de nailon
peste toate aș vrea
să zbor și să spăl
turnuri și nori
străzi și umbre
ochi și unghii
rinichi și inimi

Lângă stupul supraviețuirii

Ce miere cauți tu
odihnindu-ți aripile
între polițe
în fața porții
albină cu ochii negri?
Cel al deșertului
între alveole
între solzi
între rânduri de butoaie
sau trunchiuri de palmieri
Funinginea se preschimbă-n nisip
în jurul
bisericii
transformate
în oază
Eu caut timpul
de cealaltă parte
a zumzetului
polenul morților
și aurul tăcerii

Buchet de frizoane

Gând înflorit în fisura din limba șopârlei din fața unui ciob
De pe treptele verandei pata de lumină violetă se îndreptă spre balta
la care vine să bea bătrânul dulău

Focul cărților

Dama oferă valetului
trandafirul ei de foc
Ce imprudență!
ochiul regelui crapă
barba lui se aprinde
În vetrele palatului
pică de tăciune
cărbune de inimă
carouri aurite
treflă în cenușă

Gratii

Dincolo de gratii
se zărește
o figură ce așteptă
O domnișoară
un elev
un arestat
Pe ascuns
la căderea nopții
să faci să treacă
o scrisoare
o pană de gaiță
iarba fiarelor
cheia câmpiilor

O gură de text

Pentru a
exista ochiul
nările ochiului
papilele-i gustative
și cele ale degetelor
o plimbare
pentru neuroni
apoi repliere
delicată
și reinserare
în propriul ambalaj
pentru a putea beneficia
amatorul următor
și e o plăcere
că gradul de utilizarea
nu se diminuează

Surpriza portretizării

Iată cum sunt văzut
Prin urmare oglinzile mint
Ce eliberare de nesperat
Nu aș putea nicicând crede
Ceea ce ni se spune despre Narcis
Cum am putea fi autosuficienți
Tocmai pentru a ne ajuta reciproc să trăim
Mai ales că a existat nimfa
Echo i-a reîntors plângerea
Cu atâta delicatețe

Șofran

Aceștia sunt nori și sunt nisipuri alunecătoare între buzele mele
Acestea sunt eflorescențe și incandescențe ce-mi mângâie limba
Acestea sunt plete și flăcări care-mi circulă prin vene
Acestea sunt apeluri și rezonanțe ce îmi invadează nările
Acestea sunt promisiunile populațiilor viitoare ce izvorăsc și trec din corp în corp

Reîntoarcere la Lucinges*

Străzile unei țări fabuloase
îmi mai freamătă în cap
orele galopează ca o herghelie de
cai sălbatici în stepa mongolă
înainte de a deschide poșta
îngrămădită pe biroul meu
Eclair câinele negru vine să mă implore
să-i arunc o piatră în zăpadă

* *Lucinges – comună în departamentul Haute-Savoie din sud-estul Franței.*

Supraviețuitor al Imperiului-Mediu

Tu ești un om
îi spuse propriul suflet-pasăre
ziditorii de piramide
credeau că devin zei
Tu ești viu
ziditorii de piramide
nu își mai primesc ofrandele
au murit a doua oară
Ziua e frumoasă
îi spuse propriul suflet-pasăre
iar aceasta nu e înmormântarea
ce ar putea să-ți spele numele de pe destin
Pasărea mea sufletul meu în sfârșit
astăzi putem vorbi
tu îmi redai plăcerea
de a mă crede mort

Opticianul lui Argus

O pereche de ochelari
pentru a vedea în spațiu
durează o secundă
să privești noaptea
a doua pereche va permite
escaladarea zidurilor
a treia să se știe
cum arăta ceea ce a fost distrus
a patra va retrezi
ce a căzut în uitare
iar a cincea va deschide
obloanele spre ziua de mâine

De la tac la tac

Declicul face clic
în capul meu
unde clișeul se scaldă
dintr-o cuvă-n altă cuvă
Privind privirea
sub aceeași lumină
îmi văd propriii ochi
în vizorul dual
Tocmai în momentul
când am început să caut
și am purces la filtrare
pe mine însumi m-am ignorat
La rându-i mi-a relevat
că pe sine însuși s-a ignorat
alegând această oglindă
pentru a explora noaptea
Iar când am vrut
să public dovada
am confruntat-o cu
arhivele mele secrete
Pentru a-l face să-și mărturisească
faptele de cândva
și să-l fac să reaprindă
rugul uitării

orele galopează ca o herghelie de
cai sălbatici în stepa mongolă
înainte de a deschide poșta
îngrămădită pe biroul meu
Eclair câinele negru vine să mă implore
să-i arunc o piatră în zăpadă

Vasile Ernu

Conferințele municipiului Pitești

Anii '90 – Începuturi. Cum am aflat că am intrat în '90?

Lucrez pe anii '90. Cel mai complicat pentru un scriitor este să identifice elementele cheie care definesc spiritul unei epoci. Mărcile care construiesc acel Zeitgeist, acel spirit al timpului pe baza cărora să-ți construiești poveștile.

În Est noi am botezat anii '90 – lihie, care are o etimologie complicată dar în esență trimite la cuvinte precum: rău, lipsă, nebun, părăsit, gol, dar și neînfricat și liber. Eu o voi numi epoca: canibală.

Dar cum am aflat că am intrat în '90? Știu când se începe, nu știu când se termină.

Istoria începe așa. Părinții mei s-au căsătorit în preajma morții lui Stalin. La nuntă au primit un set de linguri, furculițe, cuțite și lingurițe pentru viitoarea familie: aveam să fim șapte împreună. Erau frumoase din oțel inoxidabil – stali – sau cum spunem acum: inox.

Partea interesantă, greu de înțeles azi, e că ele pe spate aveau prețul ștanțat: 7 copeici bucata. Patruzeci de ani până la căderea sovietelor prețul a rămas intact. Acele 7 copeici ștanțate pe oțel le simțeai zilnic pe vârful degetelor. Patruzeci de ani zilnic – 7 copeici îți rămâneau ștanțate pe creier.

Asta se numește stabilitate și totală lipsă de inflație. Ideea de inflație nu exista: nu știam ce este asta. Lingurile de oțel cu prețul ștanțat sfidau orice idee de inflație. O stabilitate de oțel. O epocă dureros de stabilă.

Dar afară au venit anii '90, chiar dacă mai mâncam cu acele linguri de inox cu același preț stabil.

Cum am aflat că au venit anii '90? Povestea.

În una din zile prietenul cel mai bun al tatălui meu trece pe la noi. Ne vizita des.

Prietenul tatălui meu a fost un om simplu, al naibii de inteligent, care a călătorit enorm din cauza job-ului pe care-l avea. Era însoțitor de tren: tren de marfă. Lunar pleca în deplasări care mai de care, de obicei însoțea trenurile cu alcool care plecau din Basarabia pe cuprinsul nemărginit al Imperiului. Ba la Tașkent, ba la Vladivostok, ba la Riga, ba în Kamceatka. De fiecare dată când venea îmi arăta pe harta imensă de pe perete pe unde a fost. Iar mintea mea de copil își imagina și zburda alături de pinguini, cămile și eșaci.

Vine la noi în acea zi neuitată și îl anunță pe tata că pleacă la Capitală să-și cumpere o mașină. Câștigase mulți bani prin muncă și diverse scheme gri așa că i se lăudă lui tata că are bani de 10 mașini dar își va lua acum la bătrânețe o mașină bună: restul va lua casă cu timpul și altele la bătrânețe. Banii erau imenși pentru acea epocă. Mai ales că pe piața neagră prețurile mașinilor erau mult mai mari decât oficial.

Tata îl binecuvântează pe unchiul Nicolae și pleacă el după mașină.

Spre seară se întoarce din aventura lui și se oprește la tata să-i arate minunea de mașină.

Intră în casă, se așază la masă.

- Uite, Andrei Ivanovici, mașina mea și scoate din plasă un "băț de cârnați" – practic un kilogram, două de salam.

- Toată averea mea, Andrei Ivanovici, a ajuns să valoreze 10 bucăți de cârnați. Cică asta se numește - Inflație.

Tata nu știa ce să-i zică. Nu se mai confruntase cu o astfel de situație cu toate că ei au văzut tot: și război, și foamete, și stalini și brejnevi, și antropovi, și gorbaciovi. Dar inflație nu mai văzuseră.

- Lasă, Nicolai Gheorghevici, că nu banii ne fac pe noi: am trecut peste atâtea, trecem și peste blestemata asta de inflație.

Nu avea de unde să știe tata că Inflația avea să cosească viețile multora din Est mai ceva ca la Stalingrad.

- Scoate un cuțit, Andriușa, cheamă și copiii, și hai să-l mâncăm, zise el cu un amestec de tristețe și ironie amară.

În câteva minute am mâncat munca de o viață a unchiului Nicolae. Așa am aflat de inflație.

În câteva ore toată chiverniseala oamenilor de o viață, toată munca lor, toate agonisirea lor cu multă trudă a fost dizolvată. Banii care valorau o casă sau o mașină în câteva ore au devenit hârtii goale. Un "băț de cârnați".

Așa am simțit pentru prima oară că o epocă a apus și alta a început.

Noul regim capitalist ne-a spus: Bună dimineața, copii, bine ați venit în noua epocă. Banii nu vă mai aparțin – pentru că Inflația – acest Duh Sfânt al noului regim are grijă de ei. E o nouă mistică. Și mai ales, dragi copii, să înțelegeți: banii nu au legătură cu munca. Dar asta a venit puțin mai târziu după ce am gustat din plin din darurile Duhului Sfânt al capitalismului: Inflația.

Mulți aveau să clacheze, mulți aveau să-și piardă viața și să ia drumul alcoolului. Inflația a venit peste noi. O inflație care a lovit nu doar în bani, ci în toate: viața și societatea a intrat în mistica Inflației totale.

Noroc de noi că am intrat sătui în noua epocă: mâncasem "bățul de cârnați", această ultimă rămășiță a epocii trecute.

Așa am intrat într-o nouă eră. Dar Inflația era doar semnul Începutului. Bătăliile grele aveau să urmeze....

Nu avea de unde să știe tata că Inflația avea să cosească viețile multora din Est mai ceva ca la Stalingrad.

Dan Laurențiu Pătrașcu

Un roman polițist despre iubire și ură

Silvina Ocampo, Adolfo Bioy Casares, *Cei care iubesc urăsc*, Editura RAO, 2019

Cei care iubesc urăsc (în spaniolă *Los que aman, odian*) de Silvina Ocampo și Adolfo Bioy Casares este un roman de mici dimensiuni, scris în maniera și cu resursele romanului polițist. Dincolo de accentele detectivistice, proeminentă este figura personajului narator, medicul filolog Humberto Huberman. Pentru acesta, o vacanță care se anunța liniștită, într-un hotel dintr-o stațiune de la malul mării (Bosque del Mar) se transformă în *povestea unui asasinat*, care constă într-o investigație aparent ușor de rezolvat. Acțiunea se precipită, după ce timpul pare încremenit în căldura sufocantă a stațiunii marine. Două surori, Mary și Emilia, se ceartă într-o seară la cină. Emilia fuge, iar cei prezenți devin neliniștiți în momentul în care constată absența îndelungată a fetei. O bătrână dactilografă (pe care doctorul o poreclește Muscarius pentru că vânează muștele prin hotel) are premoniția că ceva rău stă să se întâmple. Bărbații hotărăsc să plece în căutarea Emiliei, deși afară este o furtună de nisip. În treacăt, când iese pe ușă, doctorul Huberman o observă în penumbră pe Mary care se săruta cu iubitul surorii ei. Căutarea nu dă niciun rezultat, dar la întoarcere doctorul află că Mary a murit. E momentul în care încep supozițiile. Doctorul Huberman își dă seama că fata a murit otrăvită. Atmosfera este înăbușitoare, așteptarea autorităților este cu atât mai grea cu cât furtuna de nisip se intensifică. Medicul legist și comisarul confirmă cauza morții, dar ancheta înaintează greu, pentru că datele se complică sau sunt complicate de iubitul Emiliei care se dovedește a fi la rândul lui detectiv. Metamorfoza lui Atuel în Atwell, de la ipostaza de iubit al fetelor în detectiv, îl nedumerește pe doctor. De altfel, Huberman intră la rândul lui în cercul suspecților, din care este scos de mai multe ori. Îi este percheziționată camera, apoi trusa medicală din care are grijă să ia sticluța cu pilule de arsenic pe care și le administra în fiecare dimineață. În cele din urmă, Huberman face parte din echipa de investigatori. Hotelul are, prin atmosfera sufocantă, ceva din sanatoriul din *Muntele vrăjit*. De altfel, romanul lui Thomas Mann este amintit frecvent în lungile discuții pe care doctorul Huberman le poartă cu Raimundo Aubry, comisarul-investigator foarte pasionat de romanele lui Victor Hugo.

Atuel încearcă să-i creeze un alibi Emiliei pe care o bănuiește că și-ar fi ucis sora. Emilia crede, la rândul ei că iubitul ei a ucis-o pe Mary. Cei doi nu au curajul să-și mărturisească unul altuia supozițiile. O foaie dintr-o traducere a lui Mary, rătăcită „întâmplător" de Atuel pe masa ei de lucru, este folosită de acesta ca bilet de adio, pentru a crea impresia sinuciderii. Atuel are grijă să caute romanul care conține fragmentul și să-l ascundă. Când romanul este găsit în camera de hotel unde locuia, toate firele acuzării (care se învârt în jurul tuturor personajelor) conduc către Atuel (Atwell).

Când toți cred că au găsit în sfârșit criminalul, o scrisoare a lui Miguel, un copil de 12 ani crescut de patronii hotelului, adresată unui spițer local, este lămuritoare. Băiatul mărturisește că a ucis-o pe Mary

(continuare în p. 21)

eseu

Revista de cultură ARGEȘ, 20 de ani de serie nouă

Argeș XX

Premiile revistei *Argeș*

Lansarea colecției «Cărțile revistei *Argeș*»

La 15 octombrie, la Filarmonica Pitești, a avut loc un întreit eveniment, legat de revista de cultură ARGEȘ, prezentat de către primul redactor-șef al revistei, Jean Dumitrașcu, de către ultimul redactor-șef, Leonid Dragomir, și de către singura persoană care a fost în redacție, de 20 de ani, Simona Fusaru, secretar general al revistei.

Cristina Munteanu, consilier personal al primarului Cristian Gentea, a oferit o plachetă aniversară revistei. Mai mult, primarul Gentea a scris pe contul personal de facebook următoarele: „Felicit Revista de cultură ARGEȘ, serie nouă, la împlinirea a 20 de ani de activitate editorială! Într-o perioadă dificilă pentru publicațiile print, revista culturală ARGEȘ are privilegiul unui public constant, educat pentru virtuțile cuvântului tipărit!

Prestigiul acestei reviste culturale etalon împrumută prestigiu și comunității, astfel că municipalitatea va susține financiar, în continuare, publicarea scriitorilor valoroși!"

În prima parte a evenimentului s-a prezentat ceea ce a realizat revista ARGEȘ în ultimii 20 de ani, s-au acordat diplome speciale celor care au făcut-o cu putință (Liviu Martin, Ioana Naciu, Mihai Golescu). S-au acordat diplome tuturor foștilor membrii ai redacției - Denisa Popescu, Gabriela Matar, Mihaela Fulgeanu-Matei, Adrian Crețu, Dumitru Augustin Doman, Dumitru Ungureanu, Radu Aldulescu, Conița Lena, Augustin Lucici, Radu Gîrjoabă, Laura Popa, Iuvenalie Ionașcu, Aida Moreau -, dar și membrilor actualei redacții: I.P.S. Calinic, Leonid Dragomir, Simona Fusaru, Nicolae Oprea, Mariana Șenilă-Vasiliu, Mircea Bârsilă, Aurel Sibiceanu, Jean Dumitrașcu.

În partea a doua a avenimentului au fost acordate (după o pauză de câțiva ani) Premiile revistei *Argeș* unor personalități care au colaborat cu aceasta. Astfel, au fost acordate următoarele premii:

Premiul pentru proză - **Marian Ilea;**
Premiul pentru poezie - **Florentin Sorescu;**
Premiul pentru arte - **Alexandru Jurcan.**

În cea de a treia parte a evenimentului a avut loc lansarea volumului „Clavecine și vecinătăți. Din poezia lumii", de Leo Butnaru, de la Chișinău, un volum de traduceri publicate în revistă între anii 2008-2021, realizat în cadrul proiectului „Cărțile revistei ARGEȘ", antologia fiind primul volum al seriei.

Am remarcat, la o sugestie a lui Leo Butnaru, că revista a fost condusă în cei 20 de ani de către „patru D" – Diaconescu Mihail, Dumitrașcu Jean, Doman Augustin Dumitru și Dragomir Leonid.

Emoție, mici cuvântări ale premiaților (Alexandru Jurcan, omul care publică în revistă cronică de film, a intervenit printr-o înregistrare video, dacă tot ne aflam la Cinema „București"), diplome pentru colaboratorii revistei prezenți în sală.

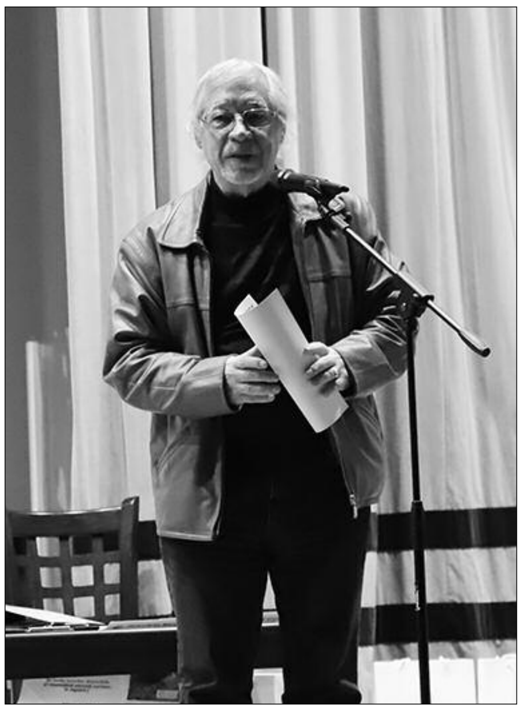
Organizatorii evenimentului au fost Primăria Municipiului Pitești, Consiliul Local Pitești, Centrul Cultural Pitești, Redacția revistei Argeș, Filarmonica Pitești. Partener: Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Pitești.

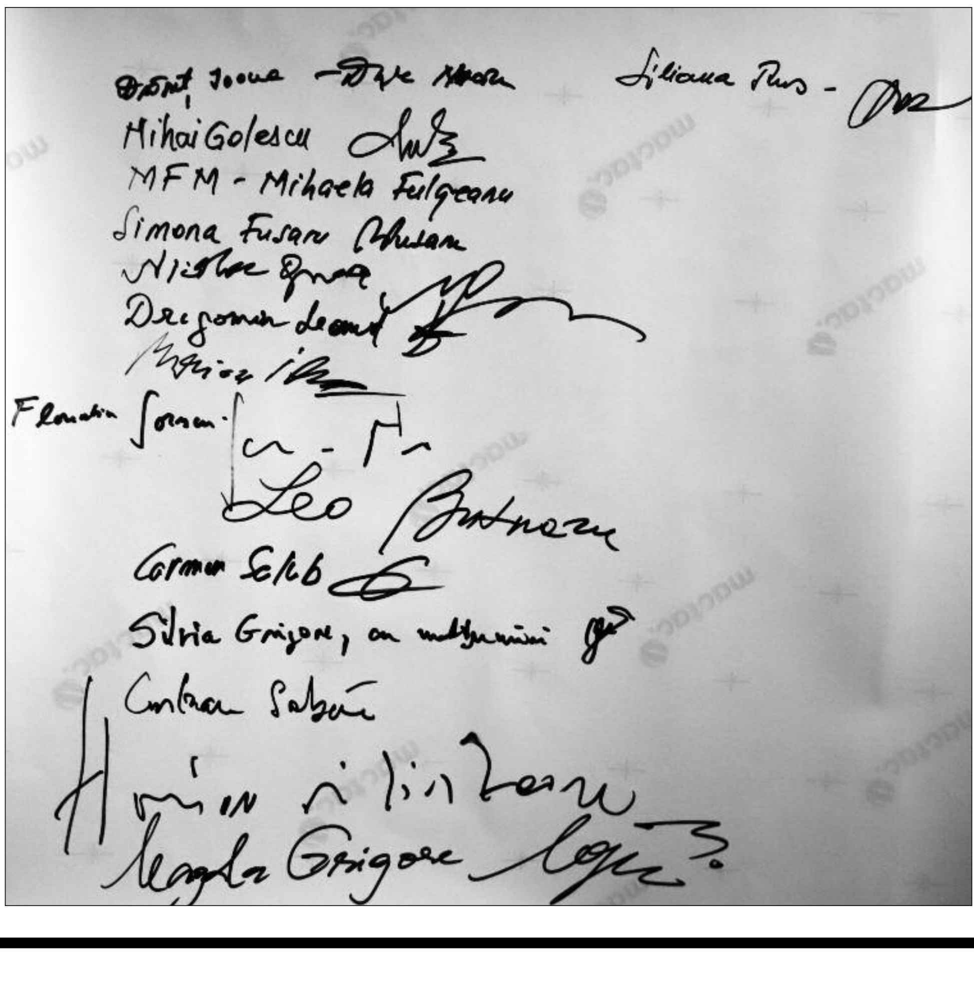
Puteți vedea reportajul de la triplul eveniment - Argeș XX, Premiile revistei Argeș, Lansarea Colecției Cărțile revistei Argeș - pe canalul de youtube al Centrului Cultural Pitești: https://www.youtube.com/ user/culturalpitesti și pe site-ul Centrului Cultural Pitești (unde puteți vedea și fotografii de la eveniment și unde găsiți arhiva electronică a revistei Argeș): https://centrul-cultural-pitesti.ro/.

J.D., S.F.

eveniment

Stimați invitați, iată că tehnica permite, mai nou, să fiu prezent la Pitești, în aceste momente, în acest cadru aniversar. Sunt foarte emoționat, pentru că trebuie să vă mărturisesc un lucru. Am aflat că evenimentele cele mai importante ale vieții nu vin pe ușa din față, ci ele se insinuează gradat și subtil, pe uși laterale. Ce vreau să spun cu asta? Cu ani în urmă, apreciind eu foarte mult revista ARGEȘ, am trimis un articol la revistă. De atunci, revista m-a găzduit în fiecare număr. Mi se pare ceva extraordinar și trebuie să vă mulțumesc din suflet pentru acest premiu pe care mi-l oferiți, **Premiul pentru Arte.**

Nu vreau să strecor nicio umbră de ipocrizie, însă mă bucur enorm de mult pentru acest premiu. Acest premiu înseamnă o recunoaștere și înseamnă, mai ales, un impuls. Se vede, din ceea ce scriu, că iubesc foarte mult cinema-ul.

Iată că acum, pentru câteva minute, m-am transformat și m-am transferat în imagini, ca să fiu alături de dvs., ca să pot ura revistei ARGEȘ, la ceas aniversar, succese extraordinare pe viitor și o durabilitate extraordinară.

[...] Numesc adevăr tot ceea ce continuă. Și îmi place să strecor și puțin umor, am să vă spun că, deși al nostru Eminescu spunea așa (și își arată tricoul cu chipul lui Eminescu și mesajul: „De vorbiți mă fac că n-aud" - n. red.), eu vă spun așa: dacă vorbiți, eu vă aud. Și vă aud cu drag și vă mulțumesc din suflet!

ALEXANDRU JURCAN
(mesaj video)

La ceas aniversar, îmi permit să mă alătur, în calitatea cea mai importantă, cea de cititor, celor care urează revistei „Argeș" ***La Mulți Ani!*** O aniversare ce îndeamnă nu numai la o firească și justificată celebrare, dar și deopotrivă la reflecție și planuri de viitor.

Menirea sa a fost, este și va fi una culturală. Antoine de Rivarol, în cuvinte puține și simple, dar atât de pătrunzătoare, scria odinioară că „omul fără cultură este un copac fără fructe." Și da, „copacul vieții" se hrănește cu efortul neostoit al celor care, număr de număr al revistei „Argeș", zidesc și rezidesc o atât de frumoasă alcătuire. Evocările își au rostul lor fundamental pentru a transmite celor ce ne urmează istoria oamenilor „cari au fost", iar planurile de viitor se înscriu în aceeași spirală a îngemănării trecutului, prezentului, cu viitorul imediat și nu numai. Îmi amintesc acum de „Cartea Șoaptelor" a lui Varujan Vosganian, citez expresia „Mai importantă decât viața, mai importantă decât moartea este memoria" și alătur cuvintele lui Guy de Maupassant „Memoria noastră este o lume mai completă decât universul: dă naștere a ceea ce nu mai există". Astfel mă gândesc atât la istoria revistei „Argeș" și a autorilor săi, cuprinsă în atâtea rânduri și mărturisiri, cât și la certitudinea viitoarelor slove, fără îndoială hărăzite a îmbogăți anii ce vin.

Un cald gând de recunoștință tuturor celor care au făcut ca acest proiect cultural să ia naștere și să devină un actor consacrat al vieții culturale românești. În ceea ce mă privește, voi rămâne alături, privilegiat de încurajările celor apropiați (mulțumesc doamnă Carmen Salub, mulțumesc domnule Dumitru Augustin Doman pentru călăuzirea pașilor de început) pe un drum început cu siguranță, nu acum 20 sau 55 de ani, ci mult mai demult, din vremea legendelor acelui "Pe Argeș în gios/pe un mal frumos...") Nu pot încheia însă această mică poveste, dragă Simona Fusaru, fără o îmbrățișare, fără a sublinia ceea ce îți datorez și, poate, îți datorează „Argeș": îmbrățișare în care se regăsesc laolaltă prietenie, revelație, sensibilitate, perseverență.

Nu îmi rămâne decât să adaug cuvintele lui Irfan Orga, eroul volumului „Povestea unei familii turcești": ***„Viață lungă să aveți, prieteni!"***

COSMIN VICTOR LOTREANU

Revista ARGEȘ, seria nouă, la XX de ani

O, vremurile aurorale ale începuturilor! Dacă seria nouă a revistei purcede cu anul 2001, pentru unul ca mine, care mi-am început colaborarea abia prin martie 2008 și ținând cont de numele cu care semnez, acele vremuri aurorale îmi apar cel mai bine descrise, encriptate, marcate de versurile colegului meu mai mic de la Liceul Teoretic Octavian Goga din Sibiu, poetul Emil Hurezeanu, pe care mă văd nevoit să îl citez din memorie: *Și nu pot să intru în zi, fără ochi verzi și păr blond, amintind plai de Argeș.*

Dacă e să privim o clipă înapoi, trebuie amintit că am intrat între colaboratorii revistei ce își sărbătorește acum două decenii de vie, originală și valoroasă existență în corul publicațiilor literar-culturale românești datorită regretatului prieten, poet și editor Gabriel Stănescu. O vreme, dialogul realizat de el, cu mine, și publicat în paginile revistei ARGEȘ putea fi accesat integral în arhiva electronică. Am intrat în corespondență cu Dumitru Augustin Doman, redactorul-șef de atunci. Am revenit, în 2019, cu o cronică la o carte de poeme a lui Mircea Bârsilă. Apoi, conducerea revistei a fost preluată de un filosof: Leonid Dragomir.

De atunci, de la începuturi, și până la reluarea, destul de recentă a legăturilor mele cu revista ARGEȘ, al cărei *genius loci* a fost și a rămas *poeta* Simona Fusaru, dumneaei mi-a făcut cel mai frumos dar: sentimentul că sunt necesar; că, în ciuda anilor care au trecut, cititorii mai au nevoie de mine. Îi mulțumesc nespus.

Revista ARGEȘ a rămas ce a fost în toți acești 20 de ani: o sărbătoare. La mulți ani, prieteni argeșeni, mai vechi sau mai noi! LA MULȚI ANI, ARGEȘ!

MIHAI POSADA

Sfânta Cuvioasă Parascheva, Brumărel 2021, Sibiu-pe-Cibin.

eveniment

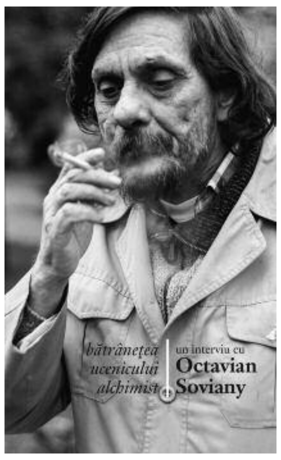
„Ceea ce scriu eu nu e critică literară, sunt doar niște gânduri despre literatură sau despre anumiți scriitori”

Interviu cu scriitorul Octavian Soviany

- Stimate domnule Octavian Soviany, după cum mărturiseați undeva, ați început să scrieți poezie pe când erați elev la Liceul Șaguna din Brașov, iar

profesorul dvs. Constantin Cuza v-a încurajat să continuați „primele bâlbâieli literare”, cum le considerați retrospectiv. Când v-ați găsit stilul propriu? Ați avut modele, mentori? În anii de facultate? La *Echinox*, unde ați debutat, ca poet și critic literar, la 21 de ani? Credeți că *Echinoxul* precede, ca ideologie literară, Cenaclul de Luni?

- Am avut privilegiul să învăț la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov și să am parte de câțiva profesori eminenți. Unul dintre aceștia era Constantin Cuza. Fizic semăna surprinzător de tare cu Marin Mincu. Doar că, spre deosebire de acesta, fuma țigară de la țigară... Era nepotul de unchi al lui Cezar Petrescu (se spunea că ar fi fost ceva rubedenie și cu A C. Cuza), fusese studentul lui Călinescu și Vianu, al Rosei del Conte. Publicase câteva romane apreciate (*Inorogul nu moare*, *Prințul de aur*, *Capriciu*). Era un profesor excelent (poate puțin poseur, puțin prea retoric), un fel de legendă vie a Brașovului de atunci. El mi-a descoperit și încurajat primele încercări poetice. Apoi, prin clasa a XI-a, am nimerit la cenaclul revistei *Astra* și am fost luat în primire de conducătorul lui, prozatorul Ion Topolog (care mă știa de la Șaguna, unde era și el profesor de română, coleg de catedră cu Cuza, dar și cu Florin Marcu, coautorul dicționarului de neologisme). Veneau la cenaclu Dan Tărchilă, pe atunci președintele filialei USR din Brașov, poeții Darie Magheru și George Boitor, iar dintre cei mai tineri Dumitru Andreca (pe atunci Daniel Amurg) și parcă îmi amintesc și de o apariție meteorică a lui Alexandru Mușina, coleg cu mine la Șaguna, dar într-o clasă paralelă. Coleg de clasă, ba chiar de bancă, am fost cu Radu G. Țeposu. Într-o altă clasă paralelă era Alexandru Andrieș, care reușise să-și facă o reputație destul de solidă de aspirant la gloria literară.

În acea perioadă mentorul meu a fost Darie Magheru. Pot spune cu mândrie că mi-am petrecut o bună parte din adolescență în garsoniera lui de pe strada Saturn și am învățat de la el multe lucruri despre poezie, dar și despre viață. Făcuse închisoare politică, iar din pricina limbii lui ascuțite continua să fie „oaia neagră” a Securității din Brașov. La ușa lui se isprăvea Republica Socialistă România și începea libertatea. E modelul personajului Aurel Zaharia din romanul meu *Năluca*.

În anii de facultate de la Cluj n-am avut propriu-zis mentori, dar cred că le datorez câte ceva profesorilor Mircea Zaciu, Ion Vlad, D. D. Drașoveanu, Gabriela Tureacu și Dumitru Radulian, precum și triadei care se găsea atunci în fruntea *Echinoxului*: Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic. Nu știu dacă *Echinoxul* a premers Cenaclului de Luni: erau două lucruri diferite. Importantă era mai cu seamă revista, care încerca să urmeze tradiția *Cercului Literar de la Sibiu* și care era socotită de mulți cea mai bună revistă literară din țară (nu era scrisă doar de studenți, avea și colaborări de foarte mare prestigiu și beneficia și de mai multă libertate, căci, având o distribuție restrânsă - oficial se difuza doar în Cluj - cenzura, cu care se duceau negocieri „la sânge” pentru fiecare număr, o trata ceva mai îngăduitor). N-am participat niciodată la ședințele *Cenaclului de Luni*, dar, din câte cunosc, atmosfera de la *Echinox* era mai sobră, iar gusturile literare puțin mai conservatoare decât acolo. Dar acela era un cenaclu, iar *Echinoxul* era mai întâi de toate o revistă. Exista și în jurul ei un cenaclu, dar nici pe departe atât de spectaculos precum *Cenaclul de Luni*. Se deosebeau și în privința poeziei pe care o promovau (nu cred că se poate vorbi despre „ideologii”), unii (bucureștenii) - influențați de poezia americană a generației beat, în timp ce ceilalți (clujenii) erau mai apropiați de experiențele poetice europene. Respingeau și unii și alții clișeele propagandei de partid și încercau să se exprime liber, în măsura în care era cu putință.

- În 1979 ați ajuns profesor de limba română. Unde? Acolo ați scris prima dvs. carte de versuri, *Ucenicia bătrânului alchimist*, apărută abia în 1983?

- Am terminat facultatea ca șef de promoție și aș fi putut opta pentru Cluj. Din motive familiale am ales totuși Bucureștiul. Așa am debutat ca profesor la Școala 127 de la marginea Bucureștiului, cu care m-am acomodat destul de greu și unde, în iernile din anii deceniului - 80, am îndurat un frig cumplit. Elevii stăteau la ore cu paltoanele pe ei și scriau cu mănușile în mâini.

Dar cea mai mare parte a volumului *Ucenicia bătrânului alchimist*a fost scrisă în timpul studenției. El a fost depus la Editura Dacia în 1981, a trecut printr-un așa-zis concurs de debut și a apărut abia în 1983. Pe ultima sută de metri au apărut și problemele cu cenzura, care era de părere să poezia mea nu e suficient de „solară”. Dar cartea a apărut în cele din urmă destul de puțin ciuntită și am avut norocul să fiu unul dintre ultimii autori care au beneficiat de un volum de debut individual, căci la puțin timp după aceea partidul a inventat volumele de debut colective.

- Urmează o tăcere asurzitoare, până în 1994, când publicați un nou volum de versuri, *Cântecele desăvârșirii interioare*. Ce s-a întâmplat în acest interval?

- După 1983 n-am putut să mai public aproape nimic. Până în 1989 am mai depus două manuscrise (tot poezie): unul la Dacia, celălalt la Editura Eminescu, care n-au apărut. M-am ales doar cu promisiuni neonorate și amânări. După 1989 despre manuscrisul depus la Eminescu mi s-a spus că s-a pierdut, iar pe cel de la Dacia l-am retras, socotind că nu mă mai reprezenta.

Singura revistă care îmi era oarecum accesibilă și în care mi-au apărut în tot acest răstimp câteva articole de critică și un grupaj de poeme a fost *Amfiteatru*. Acolo lucrau prietenul și vechiul meu coleg de liceu Radu G. Țeposu, dar și doamna Constanța Buzea, care îmi aprecia poezia și a scris o cronică extrem de generoasă despre *Ucenicia bătrânului alchimist*.

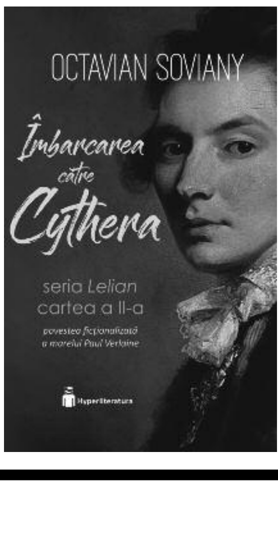
Dar această perioadă de „absență” mi-a fost mai degrabă benefică. Am citit și am scris mult (poezie și teatru) și mi-am dat mai ales seama ce vreau și ce pot să fac în literatură. Eu n-am fost un talent precoce și mi-am găsit destul de anevoiedrumul.

- Ați lucrat doi ani ca redactor la revista lui Nicolae Breban. Se implica Breban în revistă? Ați învățat ceva de la Breban?

- Nicolae Breban era mai preocupat (așa cum era de altfel normal) de cărțile lui decât de revistă, iar pe vremea aceea lipsea mult din țară. N-aș putea spune însă că nu se implica. În măsura în care i-o permitea timpul și propria lui literatură. Dar mă bucur că am avut privilegiul să-l cunosc pe Nicolae Breban și-mi voi aminti mereu cu plăcere de lungile noastre discuții (în care „partea leului” îi revenea mereu lui) despre roman, despre Nietzsche și Thomas Mann, despre Dostoievski și Musil. Au fost și acelea niște lecții de literatură venite de la un mare scriitor. Iar Nicolae Breban este un personaj extrem de seducător, mai seducător decât cărțile lui, care unora pot să le pară oarecum aride, căci romancierul este un adept convins al „romanului de idei” și detestă naturalismul.

- Ulterior, ați publicat mai multe volume de versuri (*Provincia pedagogică*, *Turnul lui Casanova*,

***Textele de la Montsalvat*, *Cartea lui Benedict*, *Alte poeme de moda veche*, *Scrisori din Arcadia*, *Dilecta*, *Pulberea, praful și revoluția* etc.) Ați fost mulțumit de modul în care critica literară le-a receptat? La care carte de poezie țineți mai mult, care credeți că vă reprezintă ca mare poet? Practic, scrieți poezie și în prezent. Cu scuzele de rigoare, ținând cont de difuzarea cărților și de lipsa lor din biblioteci(!), cred că ultima carte de versuri e din 2017, *E noapte în Arhipelag*.**

- Nu am a mă plânge de critică. Pot să spun că în general critica a fost generoasă cu mine și am beneficiat de cronici în marea lor majoritate favorabile.

Cât despre volumul de versuri care m-ar reprezenta cel mai bine, v-aș răspunde că în toate e câte ceva din mine și toate mă reprezintă, fiecare în felul lui. În prezent, scriu în principiu proză, iar poezia... mi se mai întâmplă din când în când. După *E noapte în Arhipelag* am mai publicat două volume de versuri: *Poeme de dragoste*, la Editura Charmide, și *Șaizecișișase* (anul trecut, la Casa de Editură Max Blecher).

- În paralel, ați colaborat cu cronici literare sau critică literară la cele mai importante reviste ale țării, unele dintre aceste pagini fiind strânse în volume (precum *Cinci decenii de experimentalism. Compediu de poezie românească actuală. Volumul I. Lirica ultimelor decenii de comunism*, ori *Textualism, postmodernism, apocaliptic* - Vol. 1-2). De ce simte nevoia un poet să scrie critică literară?

- Ceea ce scriu eu nu e critică literară, sunt doar niște gânduri despre literatură sau despre anumiți scriitori. Uneori aceste gânduri au luat forma unui construct teoretic, care nu vizează numai literatura, ci și lumea în care trăim și care mi se pare tot mai străină de mine. Iar dacă am făcut și fac cronică literară e pentru că (cel puțin așa cred) e de dorit ca un scriitor să citească și ce mai scriu alții, să reflecteze la cele citite, să-și aștearnă eventual reflecțiile în scris, căci așa i se limpezesc mult mai bine și, încercând să-i înțeleagă pe ceilalți, să se înțeleagă totodată pe sine.

- I-ați dedicat o carte lui Marin Mincu, în 2002, *Experiment și angajare ontologică*. Recunosc, nu i-am gustat poezia, încifrată, dar i-am citit cărțile de istorie și critică literară, din care citez mereu. L-am cunoscut la Muzeul Literaturii Române, impunea... Păcat că volumul său despre Eliade, apărut în Italia, în 1987, nu a fost tradus încă în România. Este Marin Mincu un mare scriitor al literaturii române? Pare intrat într-un con de umbră în ultimii ani...

- Marin Mincu merita cu prisosință să i se dedice o carte. A fost una dintre personalitățile literare cele mai importante ale epocii postbelice. E singurul critic român al acestei perioade care a elaborat un sistem teoretic. A inventat și a promovat textualismul. A scris o poezie ce a încercat să se sincronizeze cu poezia europeană a deceniilor '60 și '70. Ciclul romanesc *Intermezzo* l-a impus ca pe un prozator interesant și provocator. Cu „ochiul său de vultur" (cum îi plăcea să spună) a descoperit o sumedenie de tineri poeți, pe care i-a promovat și i-a publicat și care ulterior aveau să-i întoarcă spatele. Omul era țâfnos, incomod, orgolios (și totuși de o mare generozitate), avea un talent neobișnuit de a-și face dușmani și de a se erija în apărătorul tuturor cauzelor pierdute. A fost un polemist de temut. Nicolae Manolescu (care i-a consacrat mai multe cronici elogioase, dar a omis să-l includă în istoria lui literară) îl poreclise „Muschetarul". Iar viața literară a epocii pre- și postdecembriste e de neînchipuit fără Marin Mincu și „provocările" acestuia. Personal îi sunt profund îndatorat. Și pentru că a fost alături de mine în niște momente grele din viață (perioada *Scrisorilor din Arcadia*), și pentru că în cărțile mele de „critică" am putut să mă folosesc de o parte dintre conceptele elaborate de el.

- Profesorul din dumneavoastră nu vă dă pace? Ați publicat mai multe volume pentru elevii de liceu, precum *Limba și literatura română. Eseuri-model. Concepte. Autori. Opere. Studii de caz. Bac 2010*. Ați trăit vreodată din meditații?

- Cărțile de care vorbiți au fost scrise la solicitarea unui editor specializat în carte școlară. Am valorificat în ele o experiență de profesor de 30 de ani. Cred că au fost utile la vremea lor. Astăzi probabil sunt depășite. Nu mai corespund cu cerințele actualei programe școlare. Meditații am dat, dar n-am trăit niciodată din ele. N-o mai fac însă de câțiva ani buni. Nu mai am nici timp, nici răbdare...

- Ați scris și câteva piese de teatru. După umila mea părere, poezia pentru copii și teatrul sunt cele mai grele genuri literare. L-ați avut în vedere pe Camil Petrescu, cel care zicea că scrie poezie până la o vârstă, apoi teatru, apoi proză, apoi filosofie? Nu m-aș mira să vă văd cu un volum de filosofie în librării!

- Când am început să scriu teatru, în anii 80, am făcut-o spontan, iar dacă urmam totuși inconștient un model, acesta nu era nicidecum Camil Petrescu, ci mentorul meu brașovean Darie Magheru, care scria și poezie, și teatru, și proză.

Am scris în total 10 piese, care au fost publicate în două volume de Editura Tracus Arte. Din aceea m-am oprit pentru că piesele mele n-au avut niciun ecou și e lipsit de noimă să scrii doar teatru „de sertar". Cât despre volumul de filosofie, mă tem că n-o să-l vedeți niciodată în librării.

- La un moment dat, ați început să publicați proză, în cazul în care nu scriați din tinerețe. Câteva romane ale dvs. au fost considerate, pe bună dreptate, a fi niște capodopere. Critica a fost unanimă: sunteți autorul best-seller-urilor *Viața lui Kostas Venetis*, *Moartea lui Siegfried*, *Năluca, Casa din Strada Sirenelor*.

Gândiți și scrieți pe spații largi, cu lungă bătaie în timp. *Micul Saturnian* și *Îmbarcarea către Cythera* sunt primele două volume din seria *Lelian* (1/4), un roman biografic apocrif (ficțional) despre viața unuia dintre cei mai provocatori scriitori ai lumii, Paul Verlaine, cu un destin zguduitor. Ce v-a atras la Verlaine?

- Ideea unui roman despre Verlaine mi-a venit în timp ce-i traduceam poeziile. I-am tradus integral primele cinci volume de versuri, iar traducerea a fost publicată de Casa de Editură Max Blecher. Voi continua și cu celelalte volume, căci, dacă voi fi sănătos și voi mai avea zile, aș dori să dau o integrală Verlaine. Traducând și citind în paralel mult despre Verlaine, mi-am dat seama că biografia lui ar putea constitui subiectul un roman. Nu mă gândeam nicidecum că o să iasă o tetralogie. Nu e o biografie, căci conține multă invenție, multe situații și personaje care n-au existat în realitate, dar valorifică și materialul documentar pe care l-am avut la dispoziție. Am încercat așadar să îmbin ficțiunea cu documentul. Ce m-a atras la Verlaine? Probabil condiția lui de ostracizat, relativa lui marginalizare, care a făcut mereu din el un autor de planul al doilea, umbrit în permanență de deschizătorii de noi drumuri poetice: Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Lautréamont.

- Ce proiecte literare aveți? Care va fi următoarea carte, de versuri, de proză, de critică literară, de teatru?

-Lucrez la un nou roman, despre care e prematur să dau amănunte.

Traduc cartea lui Jacques Ellul (un mare gânditor al secolului XX, din păcate puțin cunoscut în România, căruia i-am mai tradus cinci cărți, publicate de Editura Sens), *Sistemul tehnicist*.

În librării urmează să apară până la sfârșitul anului volumele trei și patru ale seriei *Lelian* (la Editura Hyperliteratura) și două traduceri: *Morcoveață* și *Micul prinț* (la Paralela 45).

- Ați primit numeroase premii literare. Care credeți că e cel mai important?

- Premiul *Lyceum*, acordat de revista *Observator cultural*, după o jurizare făcută de un grup de elevi de liceu, precum și un premiu similar, venit din partea liceenilor ieșeni. Ambele pentru romanul *Moartea lui Siegfried*.

- Ce părere aveți despre viața literară românească de astăzi?

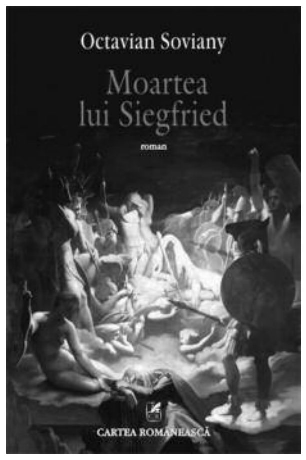
- Se scrie și se publică mult. Și se scrie adeseori bine. În ultima vreme am citit cu mare plăcere cele mai noi romane ale lui Radu Aldulescu, ale Ioanei Pârvulescu și ale Veronicăi D. Niculescu, ale lui Cosmin Perța, ale lui Cristian Fulaș, ale lui Tudor Ganea, proza scurtă a Dianei Geacăr și a lui Andrei Ruse, versurile Marianei Codruț și ale Dianei Iepure, ale lui Claudiu Komartin, ale lui Ștefan Manasia, ale tinerilor Anastasia Gavrilovici și Radu Nițescu, amintirile „șugubețe" ale lui Radu Paraschivescu, excelentul Viorel Ilișoi, cărțile greu de catalogat ale lui Vasile Ernu. Apar reviste de mare ținută ca *Poesis Internațional*, *Observator cultural*, *Vatra*, *Familia*. Să nu uit nici *Astra* mea brașoveană. Sigur, mă refer doar la cele care au ajuns la mine. Există cenacluri vii și dinamice ca Institutul Max Blecher.

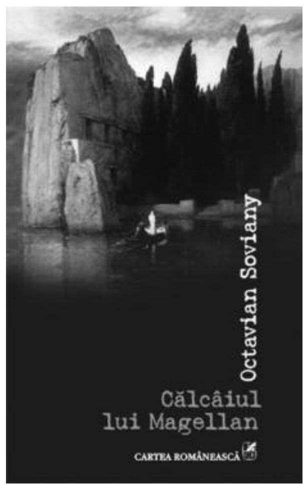
Ăsta este aspectul cu adevărat important. Restul e material pentru tabloide.

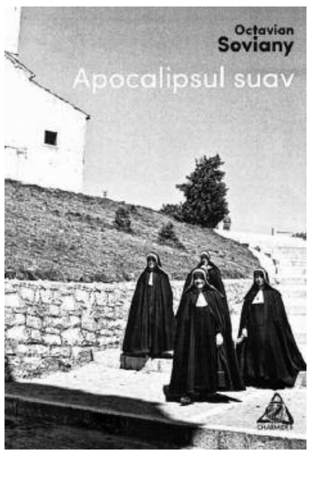
-Vă mulțumesc!

JEAN DUMITRAȘCU

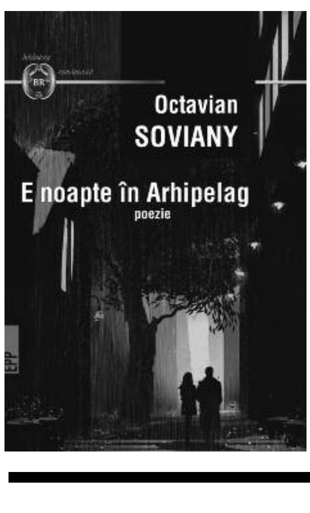

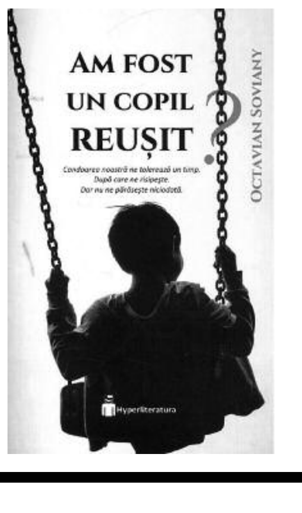

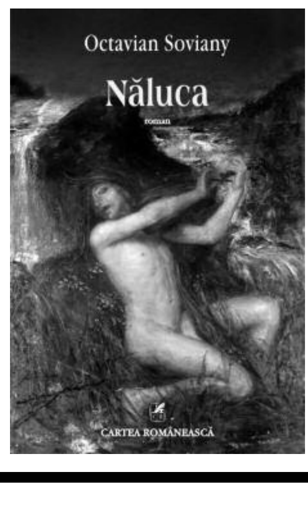
interviurile revistei

Florin Golban

fiecare dintre noi are o gară

un peron al lui un panou

cu plecări și sosiri un butic

o bodegă un chioșc de ziare

umbrele scurte ale amiezii

o altă fereastră
un câine își pierde umbra

în lumina străzii
un om fără adăpost
poartă o altă haină

vânt rece

ar putea străluci
o lumină
această viață
într-un vis albastru
se îndepărtează
umbrele scurte ale amiezii

Tăierea marginilor

Fără ferestre
Fără uși
Rotund
De la un capăt la celălalt
Al cerului
Un zid crește din mine

Ametist

E tot despre mine
și poemul acesta
despre cum mă
împuținez în fiecare zi
când ar trebui să mai cresc
dar mă fac mic
tot mai mic
până ajung cât o piatră
o piatră semiprețioasă
și mă port în buzunar
ca pe-un talisman

Poetul

singur
în fața lumii
cum prizonierul
în fața plutonului
de execuție

vinyl

cum acul patefonului
pe luciul discului
yellow submarine
yellow submarine
vântul împinge
razele soarelui
prin fereastra deschisă

gara din mijlocul verii

importantă e călătoria, nu destinația

fiecare dintre noi are o gară
un peron al lui un panou
cu plecări și sosiri un butic
o bodegă un chioșc de ziare
o cișmea un ceas o cale ferată
un vagon un loc la fereastră
un bilet dus
o stație de autobuz
drumul spre gară șoseaua cu plopi
trotuarul din dale uzina depoul
halta din mijlocul verii
sunt ale mele

poem de duminică

nu mijlocul zilei de duminică
într-o gară aflată în ruină
numărând în gând secundele
(pentru a nu tulbura liniștea)
trenul tras la linia 1
conductorul trăgând adânc
din țigară sau cei doi călători
sporovăind verzi și uscate

nici banca de așteptare de
la peronul dintre liniile 1 și 2
banca cu două scaune rupte

doar peronul luminat palid
de câteva lămpi chioare
bucuria revederii și țipătul ascuțit
al sirenei locomotivei electrice
spre amurgul zilei de duminică
numărând în gând secundele

Magda Grigore

În numele poemului

(haiku)

în mulțime. nemișcată –
sperietoare
în lanul
mișcător
cu grâul Domnului.

***

dimineață veștejită
de toamnă.
pe piatra de mormânt
vrăbiile
zgribulite.

***

dragostea
elitră...
cântă
un greier.
auzim culorile
înflorind.

Marian Vișescu

Obol

A scăpat pâcla din șoldul
lanului de grâu și înghite
suflete la fiecare masă.
Le dospește pe vârful limbii
împletindu-le amurgul.
Noaptea sparge pereții
de piatră ai minții
și străbate retina profanând
palmele celor sacrificați
pline de seninul din obol,
trimițându-i către
Aheron cu gurile căscate!

Cuptor!

Cerul se scaldă într-un aluat
pe care il plămădește o mână absentă
cu gesturi amuzante prin care
trece și-ncolțește grâul în genunchi.

Arde pământul cu pumnul închis
de teamă să nu-i scape din palme
minutul umed al tălpilor întoarse.

Soarele își crestează buzele
cu un ciob de corb, iar copacii
își scutură frunzele la picioarele noastre
cu gesturi amuzante prin care
un velier începe să moară
ca spuma de mare izbită de țărm!

Gardianul umbrei

Pe dunele pustii,
se simte o durere asurzitoare
în căderea bruscă fără zgomot
a unei umbre alături de un trup,
încolăcindu-l cu o îmbrățișare,
iar palmele îi mângâiau genunchii
învelindu-i cu o pânză de păianjen.

Moartea râde peste tot,
îi trecea trupului prin stern
ca o herghelie în galop
ce răscolea iluzii unde nimic nu moare.

Doar el, odinioară, gardianul umbrei,
aude moartea ce-l împunge tandru
și ploaia ce comprimă...
Adâncul din deșert!

Vrăjitorii viagere

Arătătorul mi se scurge
printr-o reverie deschiotorată
a buzelor...
Pare un melc ce alunecă
într-un cântec de somn interzis.
Neliniștea mea cu forme puține,
îți despică coapsele
cerând tribut, vrăjitorii viagere.
Instincte nesătule și sălbatice,
ne dezgolesc și ne dezbină
într-o imagine fulguindă
cu brațe de dantelă.

Să-mi scrii!

Ce mai faci...
când toamna fluturii
se sting sub culorile aripilor
scăldate în ploaie?
Ce mai faci...
când oamenii calcă
bălțile de pe trotuare,
într-un ecou intim,
strivind o sărutare?
Să-mi scrii când vrei,
la toamnă!
Într-o dimineață, devreme,
când timpul e volubil
și conturează o formă discretă
a iubirii care ascultă vântul
inocent din oase.
Să-mi povestești...
cum versul saltă
peste iarba pe care treci.

Să-mi scrii poeme...
Ce mi se înnoadă-n gând,
ispite în versuri cu clipiri
ce s-au dezlănțuit.
Azi pentru tine prind fluturi
scriind și trăind risipit.

Vino...

Tu vino...
și umple cerul cu o vară,
când florile îmbracă în sărutări
bobocii ce plâng cu lacrimi lumină.

Atinge-mă până mi se rupe carnea,
rid după rid alungându-mă departe,
iar degetele mi se frâng adânc sub coaste.

Tu vino...
Când încă îți sunt viu
și munții-nțarcă brazii la soroc,
să mi te faci colind,
adânc să te pătrund,
iar sărutarea ce ți-o port
pe buze să o gust...
tăcând!
Tu vino...

poezie

Cristian Cocea

Cronicile bătrânului sefist

Unde ne sunt extratereștrii?

Dintotdeauna, omul a privit cerul nopții cu mirare și spaimă, căutând un sens în abisurile punctate de stele. Antichitatea a intuit forma Pământului și mișcarea planetelor, Evul Mediu a folosit modelul ptolemaic pentru prezicerea eclipselor, Renașterea a inventat luneta și a pus Soarele în centru. Modernitatea a fabricat mari telescoape și le-a urcat pe orbită. De cincizeci de ani, am început să ascultăm Cosmosul, desluşind emisiile unor obiecte altădată de neconceput - pulsarii, stele colapsate, faruri în pustiu, sau quasarii, miezuri galactice, fântâni din care țâșnesc cantități enorme de energie. Am învățat limbajul stelelor, ne-am dat seama cât sunt de departe, cât sunt de mari, ce vârstă au, care au planete. Ascultând vocea astrelor, am sperat să descoperim și altceva - un semnal artificial, dovada existenței altor semeni întru rațiune. De ce nu? Emisiile electromagnetice (fie semnale radio sau tv) călătoresc cu viteza luminii. Noi le împrăștiem de un secol. Şi suntem o civilizație tehnologică tânără. Spațiul ar trebui să fie plin de semnale. Totuși, până acum, n-am găsit nimic. Unde ne sunt extratereștrii?

Un copil fascinat de stele

Într-o zi de noiembrie a anului 1934, se năștea, la New York, Carl Sagan, primul copil dintr-o familie modestă de evrei. Tatăl, Samuel, era un imigrant ucrainian, lucrător în confecții. Mama, Rachel, casnică, provenea dintr-un mediu american religios. Paradoxal, ea a fost aceea care i-a trezit micului Carl pasiunea pentru lectură și știință. Băiatul a crescut cu reviste SF și cu cărți de astronomie. În școala publică și în colegiu, a fost interesat de chimie și de experimente de laborator. A absolvit apoi Universitatea din Chicago, obținându-și, în 1960, doctoratul în astronomie și astrofizică. Erau anii în care americanii, îngrijorați de lansarea primului Sputnik, începuseră să investească în propriul program spațial, botezat "Apollo", cu obiectivul de a duce un om pe Lună până în 1970. Sagan s-a alăturat NASA, specializându-se în cercetarea atmosferei planetelor Venus și Jupiter. Ca director al Laboratorului pentru Studii Planetare de la Universitatea Cornell, a devenit apoi instructor pentru astronauți. În atmosfera de entuziasm care a urmat aselenizării, Sagan a început să publice cărți de popularizare științifică și să se intereseze de teme altădată exotice, precum călătoria cosmică sau existența vieții inteligente în univers.

Dându-și seama de marele potențial de cercetare al radiotelescoapelor, Sagan a devenit fondator al SETI, primul program de căutare a vieții inteligente în Cosmos. SETI folosește o rețea de radiotelescoape, ascultând Universul, în încercarea de a detecta semnale artificiale și coerente. Urmând aceeași linie de gândire, în 1974, savantul l-a ajutat pe astrofizicianul Francis Drake să conceapă "Mesajul de la Arecibo", un semnal radio adresat altor civilizații, trimis în spațiu de la marele radiotelescop din Puerto Rico. Mesajul conținea elemente de matematică, descrieri ale ADN-ului uman și ale înfățișării noastre, precum și o hartă a sistemului solar.

Ecuația Drake

De unde atâta încredere în existența civilizațiilor extraterestre? Tradițional, marile sisteme religioase ne-au înfățișat Pământul ca pe un loc deosebit, în care Dumnezeu l-a creat pe om într-o poziție privilegiată, de observator și actor cosmic, urmându-și liberul arbitru. Mai mult, creștinismul a "golit" universul de alte civilizații inteligente, dând posibilitatea Parusiei aici și numai aici. În schimb, oamenii de știință (mai ales astronomii, printre care și Carl Sagan), confruntați cu nemărginirea hăurilor întunecate, vorbesc mai degrabă despre relativa insignifianță a omenirii în Cosmos. Reprezentarea antropomorfă a unui Dumnezeu al neamurilor li se pare cel puțin o naivitate. "Dumnezeu este suma legilor fizice care descriu Universul", declara Sagan, "chiar dacă acest fel de Dumnezeu este nesatisfăcător din punct de vedere emoțional". Iar legile fizice nu interzic apariția vieții inteligente în alte sisteme stelare. Cu ceea ce cunoșteau, radioastronomii din timpul lui Sagan au formulat o ecuație, care estima, probabilistic, numărul civilizațiilor din Galaxia noastră. Este Ecuația Drake:

N=Rs x Fp x Ne x Fl x Fi x Fc x T

N este numărul de civilizații din galaxia noastră cu care comunicarea ar fi posibilă;

Rs este rata medie/an de apariție a stelelor în Galaxie, estimată între 10 și 1;

Fp este numărul stelelor care au sisteme planetare asemănătoare cu al nostru. Estimare: între 1 (fiecare stea are planete) și 0,1 (una din zece);

Ne este numărul mediu de planete care pot sprijini apariția și existența vieții într-un sistem stelar, estimat între 5 și 1;

Fl este numărul planetelor care au condiții necesare apariției vieții și pe care viața chiar a apărut. Estimare: 1 - viața apare necesar oriunde are condiții;

Fi este numărul planetelor pe care viața a evoluat către inteligență. Estimare: 1 - viața evoluează totdeauna spe inteligență;

Fc este probabilitatea ca formele de viață inteligentă să aibă capacitatea și dorința de comunicare cu alte civilizații. Bazându-se pe câte civilizații au trecut până la apariția celei contemporane de pe Pământ, Fc variază între 0,2 și 0,1;

În fine, **T** este timpul în care o civilizație atinge stadiul tehnologic avansat, necesar comunicării cu alte civilizații din univers. Estimare: între 10 la puterea a noua ani (durata medie de viață a unei stele) și 100 de ani (durata maximă de viață a unei civilizații tehnologice, ca să ajungă la capacitatea de autodistrugere - inspirându-se din experiența umană a cursei înarmărilor nucleare, Sagan credea că, dacă depășim această perioadă, putem supraviețui mult și bine);

Folosind Ecuația Drake, Sagan a estimat la un milion numărul de civilizații capabile să lanseze mesaje în Galaxie. În acest context, în 1985, a publicat romanul "Contact", un hard science fiction care o are ca protagonistă pe dr. Eleanor Arroway, radioastronom, directorul Proiectului Argus, care folosește un radiotelescop din New Mexico, în căutarea semnalelor venite din spațiu. Dr. Arroway descoperă un semnal artificial venind din zona stelei Vega, în care este descrisă o mașină complexă. După multe peripeții, pământenii reușesc s-o construiască, intrând în contact cu o civilizație atât de avansată încât nu își pot da seama dacă experiența trăită este vis sau realitate. În 1997, cartea a fost ecranizată de Robert Zemeckis, cu Jodie Foster și Matthew McConaughey în rolurile principale.

Paradoxul Fermi

Încrezător în valorile rațiunii, Sagan considera că o civilizație având o tehnologie foarte avansată trebuie să fi depășit faza beligerantă, arătându-și bunăvoința prin trimiterea în spațiu a unui mesaj către cei aflați pe trepte inferioare de dezvoltare. Iar cel mai probabil, acest mesaj ar fi un fel de Enciclopedie Galactică, din care pământenii ar avea de învățat. Totuși, realitatea l-a contrazis - până în prezent, un astfel de eveniment nu s-a întâmplat. De altfel, încă din secolul al XX-lea, mai mulți oameni de știință, printre care fizicianul Enrico Fermi, au început să-și piardă entuziasmul și să formuleze un paradox: dacă există atâtea civilizații capabile de comunicare cosmică, unele dintre ele mult mai vechi decât a noastră (pentru că Soarele e o stea relativ nouă), de ce nu e plin cosmosul de mesaje, de semnale, chiar de sonde de explorare? Unde ne sunt extratereștrii? Ecuația Drake a început să fie pusă sub semnul întrebării. Nu cumva există un Mare Filtru care face ca viața inteligentă să fie rară? Unii cred că Marele Filtru este abiogeneza, procesul gradual de creștere a complexității primelor molecule cu auto-replicare, adică trecerea neviului către viu. Alții cred că nu toate speciile inteligente se dezvoltă tehnologic (vezi delfinii sau caracatițele). În ultimii ani din viață, înainte ca un cancer de sânge să-i slăbească puterile, Carl Sagan s-a arătat îngrijorat de posibilitatea ca orice civilizație tehnologică să se confrunte cu auto-distrugerea. Studiind cum ar arăta Pământul după un război nuclear, astronomul s-a declarat public în favoarea dezarmării, încercând să influențeze în acest sens administrațiile americane. Alți savanți s-au arătat mult mai sceptici. Ei consideră că stă în natura vieții inteligente să-și securizeze habitatul, până la distrugerea concurenților. Astfel, dacă poate, o civilizație tehnologică ar fi tentată să trimită în spațiu mașini de război, care să stopeze dezvoltarea altora.

Totuși, de ce tac civilizațiile extraterestre? Să fie vorba despre depărtarea în spațiu și timp? De lipsa de resurse care să permită colonizarea altor lumi? Poate că civilizațiile tehnologice ajung inevitabil la o singularitate, un eveniment de la care capătă un caracter post-biologic? Sau problema e la noi? Suntem prea tineri, incapabili să înțelegem niște mesaje sofisticate? Suntem prea agresivi, astfel încât am fost puși în carantină? Teoria conspirației vorbește despre OZN-uri și contacte ascunse de guverne, teoria astronautului antic asimilează zeii și eroii cu vizitatori din Cosmos. În fine, poate că au dreptate teoriile spirituale atunci când consideră că universul este creat pentru sufletul omenesc? Carl Sagan s-a stins din viață în 1996. Cărțile, emisiunile TV, lucrările sale științifice rămân mărturii ale unui spirit viu, dornic să-și întâlnească semenii întru rațiune, aflați dincolo de spații și de timp.

Folosind Ecuația Drake, Sagan a estimat la un milion numărul de civilizații capabile să lanseze mesaje în Galaxie. În acest context, în 1985, a publicat romanul "Contact", un hard science fiction care o are ca protagonistă pe dr. Eleanor Arroway, radioastronom, directorul Proiectului Argus, care folosește un radiotelescop din New Mexico, în căutarea semnalelor venite din spațiu.

Lucian Sârbu

Pe mormântul imperiului răsărit-au flori

Înainte de 1990, chiar în ultimul an de „comunism”, tatăl meu reușise să se aboneze la două reviste sovietice. Prima dintre ele era *Sputnik*, un mini-almanah lunar, scris în limba franceză, care grupa cele mai importante articole din presa de la Moscova, intrată deja de ani buni în era *glasnost*. Cealaltă era *Literatura și arta*, un săptămânal cultural de la Chișinău care era scris în limba română, dar cu caractere chirilice, și în care semnau nume cunoscute ale literaturii basarabene din acea perioadă: Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi etc. Prima revistă, a cărei colecție din perioada ianuarie-noiembrie 1989 (numărul din decembrie, evident, s-a pierdut în negura istoriei și nu a mai ajuns niciodată la București) m-a familiarizat la acea vreme cu realitățile sovietice dominate de conceptele-cheie *perestroika* și *glasnost*, despre care la noi, în îmbâcsitul ceaușism de zi cu zi, nu se sufla o vorbă. Cealaltă m-a ajutat să descopăr lupta unei întregi generații de scriitori basarabeni, luptă care avea să se concretizeze încetul cu încetul, mai întâi, în trecerea la grafia latină, apoi în independența republicii de dincolo de Prut.

Mai am și acum colecția *Sputnik* din acei ani și îmi reapare mereu în minte, ca un flash, o poză în care se pot vedea doi tineri marinari – îmbrăcați corect în uniforma epocii, cu pantaloni bleumarin închis, tricou vărgat și bonetă cu panglici albastre – entuziasmați de concertul pe care cei de la *Pink Floyd* l-au susținut la Moscova în vara lui 1989. Multe lucruri nu-mi mai aduc aminte din acea serie de mini-almanahuri tipărite color, pe o hârtie de o calitate excepțională, dar poza aceea mi-a rămas și azi în cap fiindcă a fost, poate, una dintre puținele pe care am privit-o cu jind, gândindu-mă la cât de norocoși păreau să fie acei tineri sovietici.

Nu îmi puteam închipui că peste 30 de ani voi citi o carte care pornește fix de la trăirile de zi cu zi ale acelei generații de tineri sovietici, pe care ajunsesem să o invidiez fiindcă putea asista pe viu la un concert *Pink Floyd*. Deși nu își propune să scrie propriu-zis un roman, rămânând fidel stilului de tip *docufiction* care l-a consacrat ca scriitor, Vasile Ernu reușește, în *Sălbaticii copii dingo* – căci despre această carte este vorba – să creioneze portretul unei lumi apuse în care, dincolo de formalismul obligatoriu al epocii, noua generație se pregătea să ia deja cu asalt viitorul post-sovietic. Metafora care dă titlul cărții face referire, firește, la celebra specie de câine australian despre care se zice că ar fi de fapt un animal re-sălbăticit, și referința e mai mult decât transparentă la ultima generație de tineri ai imperiului care, deși au pornit la drum cu cravata roșie agățată de gât, și-au pierdut-o pe parcurs, învăluiți în farmecul reclamelor occidentale și al blugilor americani.

Fără a avea un fir narativ bine conturat, cartea lui Ernu pornește de la micile și marile trăiri ale adolescenței – intrarea la liceu, idilele etc. – pentru a țese în jurul lor o adevărată enciclopedie a unei lumi care nu mai există. Situată, real sau imaginar, într-un Chișinău din secolul trecut, mai precis în cartierul muncitoresc Ciocana, povestea din *Sălbaticii copii dingo* începe cu o escapadă la mare, în multi-naționala Crimee (orașul Feodosia fiind descris ca un tărâm în care trăiau pe lângă ruși „și tătari, și veșnicii armeni, și gruzini, păstrând urme și influențe grecești, genoveze și venețiene”) și ia sfârșit cu tineretul basarabean cântând exaltat în piața centrală din Chișinău „Treceți, batalioane române, Carpații!”. Ceea ce e interesant din punct de vedere al cititorului de după 30 de ani este felul în care tineretul „sovietic”, care inițial era „cetățean al URSS” și încadrabil strict într-o categorie socială tipică lumii sovietice – băiat de periferie, *gopnic*, recrut în Afganistan, *afganeț*, băiat de centru (inclusiv de centru al societății), *copil de aur* și tot așa – se trezește, încetul cu încetul, în viitorul post-sovietic, în care apartenența națională devine principala identitate pe care i-o mai exprimă buletinul. Murind imperiul, se nasc popoarele. 1989 a fost un nou 1918, numai că la o scară mult mai mare.

Materia, „materialul” joacă un rol foarte important în universul lui Ernu, în tot acest proces prin care imperiul sovietic, în care nu mai credea nimeni, începe să se descompună, mai întâi, prin stilul de viață al tineretului, apoi al tuturor, lăsându-și liberi – anarhic de liberi – supușii. Aici lucrurile sunt comune cu ceea ce se petrecea și în România în aceeași perioadă, în care un videoplayer de calitate ajunsese în 1989 să coste cât o Dacie. Se pare că la fel stăteau lucrurile și dincolo de Prut, în împărăția „marelui frate de la Răsărit”. Blugii, walkmanul, video-ul, „adidașii” – în limba română marca a devenit substantiv comun –, pepsi-ul și câte și mai câte erau tot atâtea bunuri, branduri și obiecte care „dădeau o fericire care dura câteva zile și se consuma precum o casetă”. Cele mai multe pagini ale cărții sunt construite în jurul documentării minuțioase a diverselor aspecte ale vieții tineretului sovietic și a impactului pe care obiectele fermecate din Apus îl aveau asupra lor. *Perestroika* lui Gorbaciov o fi vrut să reformeze împărăția lui Lenin, dar a ajuns să eșueze într-un melanj straniu de filme americane și „hare krișna”.

Bulgarii, care ieșiseră și ei oficial din comunism în 1989, deja începuseră din primii ani de *perestroikă* moscovită să dea la televizor – e drept, pe la miezul nopții – filme și seriale în care mai vedeai un sân sau un pubis dezgolit. Filmul *Micuța Vera* a rulat și la București în 1990. Îmi aduc aminte că, pentru noi, marea atracție era dată de faptul că personajul principal se dezbrăcă pe ecran: micuța Vera rămânea la un moment dat goală pușcă. Noi abia eram în faza în care asociam Occidentul cu dezinhibarea și libertatea permisivă. Chiar și prin acest fapt sovieticii ni se păreau mai avansați decât noi. Abia după 30 de ani, e drept, nemaiavând curiozitatea de a revedea filmul, i-am înțeles esența, citind *Sălbaticii copii dingo*: de fapt, Vera nu era modernă și dezinhibată, ci, pur și simplu, confuză și debusolată. Un trup născut în URSS și îmbrăcat în țoale stridente care imitau ieftin abundența și sclipiciul occidentalilor. Vera – o ființă „trans-” *avant-la-lettre*, numai că dimensiunile diferite între care pendula eul ei țineau de istorie, nu de sexualitate.

Cartea surprinde inclusiv momentul de cumpănă al imperiului: războiul din Afganistan. Pentru Vasile Ernu acel război și întoarcerea atâtor tineri în simbolicul sicriu de zinc sigilat – denumit *Gruz 200* – a fost începutul sfârșitului pentru țara sovietelor. *Gruz 200*, de altfel, este și titlul unui film din 2007 al unui foarte bun regizor rus, Aleksei Balabanov. Filmul e, bineînțeles, despre dezintegrarea URSS-ului. Pe ruinele acestui imperiu în derivă, din cine știe ce subterane, renaște sentimentul național: poate că nu întâmplător românitatea autorului e (re)descoperită pornind de la teluricul vers bacovian. De la *Plumb* și *Lacustră*. Pe mormântul unui imperiu aveau să înflorească niște vieți noi.

Vasile Ernu și-a câștigat un loc aparte în literatura noastră încă de când a publicat *Născut în URSS*. E, fără îndoială, unul dintre cei mai originali scriitori contemporani de azi, și nu degeaba. Pe de o parte, avem stilul acesta de *docufiction*, despre care e greu să spui cât e ficțiune, cât e memorialistică și cât e istorie orală. Aș zice că, dacă în *Mica trilogie...*, cel puțin stilistic, proza e mai apropiată de ficțiune, în *Sălbaticii copii dingo* asistăm la o revenire în forță la stilul care l-a consacrat pe autor în cartea de debut, unul mai degrabă memorialistic, atâta doar că lipsește registrul ludic atât de prezent acolo, cartea aceasta fiind scrisă mai degrabă într-un registru tragic. Zic „tragic”, pentru că sentimentul care ar putea-o descrie cel mai bine e cel anunțat pe la început: „eram fericiți și nu știam că suntem”. Nici eroii tragediilor antice nu știau cum sunt și ce-i cu ei... Pe de altă parte, Ernu e singurul scriitor de limbă română care deține cheia către o lume la care noi nu am avut niciodată acces: un imperiu multicultural în pragul disoluției. E foarte bine, așadar, că și-a găsit, ca scriitor, această nișă, pentru că avem nevoie de o literatură în limba română despre ceea ce a însemnat viața fraților noștri moldoveni în URSS, la fel cum în muzică avem nevoie de *Zdob și Zdub* sau *Alternosfera*, trupe moldovenești care practică, permisă-mi fie ireverența, o muzică rock de mii de ori mai valoroasă decât *sound*-urile comercial-banale din Apus (tocmai pentru că e un tip de rock cu rădăcini multiple, mult mai complex decât cel occidental).

Și dacă tot am ajuns să vorbesc despre muzică, iată ce mi-ar fi plăcut să găsesc în carte: niște coduri QR pentru fiecare piesă la care autorul face referire. Codurile ar putea duce spre Youtube: sunt sigur că undeva, acolo sus, în *cloud*, încă mai există cântecele pe care le fredonau „sălbaticii copii dingo”. Aș fi vrut să le ascult, chiar dacă nu le înțeleg limba. Poate într-o ediție viitoare?

DIN VORBĂ-N VORBĂ

(urmare din p. 7)

BULZ

La mare căutare pe la stânele noastre din Carpați, *BULZUL*, știe toată lumea, este un cocoloș dolofan de mămăligă, pitind, în pântecele său rotund, brânză, urdă, caș, după socoteala baciului care-l perpelește pe jărăgai, dar și după cum ni-l descrie Sadoveanu într-una dintre povestirile sale: *Scoteau din trăistuțe bulzii de mămăligă cu brânză și-i așezau la rând ca să se prăjească în preajma, gătejelor aprinse.* Obârșia voroavei se pierde în negura vremii, niciuna dintre ipotezele avansate nerezistând rigorii probelor lingvistice, cu toate că, nu întâmplător, mai aproape de adevăr s-ar părea a fi albanezul *bulez*. Creangă îi zice, potrivit dulcelui grai moldovenesc, *URS*, cel așezat drept merinde în traista gospodarului plecat la drum: *Nu știu cum îi cade un urs mare din sân și de-a dura prin clasă.* Prin aninarea unor afixe de corpul său fonetic firav, *BULZUL* și-a sporit familia lexicală cu verbul *A (SE) ÎMBULZI* și cu substantivul *ÎMBULZEALĂ*. Zice Cezar Petrescu: *Se îmbulzeau amarnic... droaie de condicari, și mărchidani, și cavafi, și țârcovnici.*

MELIȚĂ

Odată intrate în iureșul rostirii românești, împrumuturile își adaugă tâlcuri nebănuite cândva în limba lor de origine. Învechitul *meliță* (bulgărescul *melica*) este definit de dicționare drept unealtă primitivă de lemn, folosită în industria casnică pentru zdrobirea tulpinilor de cânepă și in, iar de folclorul literar – astfel: *În pădure născui,/ în pădure crescui./ Acasă de m-aduseră,/ Lătrătoarea satului mă puseră.* Meșter în comparații și iscoditor al vorbei de pe uliță, Creangă așază termenul într-o grăitoare comparație: *Când venea moșneagul, de pe unde era dus, gura babei umbla, cum umblă melița.* De aici până la sensul metaforizat, cel de gură, n-a mai fost decât un pas, după cum ne convinge Cezar Petrescu: *Tacă-ți melița, împelițatule! – țipă acru și răstit un glas femeiesc din casă.* La Petru Dumitriu, de pildă, a intrat, împreună cu verbul *a da*, într-o expresie cu sensul de a trăncăni, a spune vrute și nevrute: *I-auzi, hoașca, ia! Cum îi dă cu melița.*

Ninel Ganea

Pericolul facerii de bine

Într-o formă sau alta a face bine este la modă. Nu există organizaţie respectabilă care să nu aibă un întreg departament specializat în aşa ceva. Aproape că nu mai există individ sau familie onorabilă care să nu aibă o responsabilitate socială de purtat. Copiii sunt învăţaţi de mici, de la grădiniţă, să le pese de ceva (în general de mediu) şi să se îngrijească de acel ceva. Unii copii au fost duşi să se lupte cu corupţia prin pieţe, iar alţii au fost purtaţi în ţări mai sărace, dar mai exotice, pentru a vedea cum trăiesc alţi oameni mai sărmani şi mai altfel decât ei. Dar obiectul binefacerii nu prea contează. Poate să fie vorba de copaci, câini, pisici, case, imigranţi, oameni izolaţi, oameni nevoiaşi, copii orfani ş.a.m.d. Important este să ai ceva care să te scoată din cercul mărunt al preocupărilor egoiste şi să îţi liniştească pentru o vreme conştiinţa. A face bine în felul acesta nu este ceva ce se întâmplă de azi de ieri. Dickens satiriza acid preocupările filantropice – „moralitatea telescopică" – prin personajul din „Casa Umbrelor", doamna Jellyby, o victoriană care se dădea de ceasul morţii de grija unui trib din Nigeria pe care nu-l văzuse vreodată, asta în timp ce propria-i familie se destrăma.

Însă, deşi în teorie nu toate întreprinderile trebuie să urmeze modelul caricaturizat de Dickens, în practică rezultatele arată doar puţin diferit de situaţia familiei Jellyby.

Am cunoscut odată pe cineva nu foarte adunat care îmi mărturisea că scopul vieţii sale îl reprezintă a face bine. Cine l-ar fi putut condamna? Dar cu toate astea, ceva îmi suna fals şi nu vis-a-vis de viaţa pe care omul o ducea, ci în sine cu această preocupare. La fel de strident îmi sună, de pildă, şi bilanţurile activităţii pastorale recitate în biserici pe la marile sărbători. Nu am reuşit multă vreme să identific precis ce mă nemulţumea în ideea aceasta foarte răspândită şi populară. Asta până să-mi pice în mână mai multe exemple din *Vieţile Sfinţilor* care ilustrează foarte sugestiv pericolele derivate din ideea de „a face bine" şi care decelează aşezarea strâmbă a omului lansat într-o astfel de epopee filantropică. Desigur că în *Vieţile Sfinţilor,* în general în tradiţia ortodoxă, poţi găsi şi exemple care merg în direcţia opusă, dar cred că se poate lesne desluşi o anumită avertizare generală împotriva gândului de a te dedica prea zelos „proiectelor sociale".

Sfântul Teodor, episcopul Edesei, povesteşte despre doi pustnici care trăiau doar cu verdeţuri în nişte peşteri apropiate una de alta şi care erau mângâiaţi de îngeri pentru viaţa lor cucernică. Într-o zi, umblând prin pustie ca să-şi adune buruieni pentru mâncare, unul dintre ei a văzut ceva pe jos, şi-a făcut semnul crucii şi a luat-o la sănătoasa sărind peste locul acela. Fratele său s-a dus să vadă ce era acolo ca să-şi dea seama ce rău îl pusese pe fugă. Când s-a apropiat a descoperit pe jos o grămadă mare de aur. El a luat bogăţia şi a dus-o în peştera sa fără să-i spună nimic fratelui său. După care şi-a cumpărat o casă, a zidit o biserică, a făcut o mănăstire în care a adunat 40 de călugări, ba a făcut până şi spital. Apoi, a căutat şi a găsit un egumen bun căruia i-a lăsat toată conducerea aşezămintelor, ba i-a mai pus în mână o mie de galbeni pentru gospodărire. Restul de bani, fratele i-a dat pe toţi săracilor, nepăstrând nimic pentru el. După ce şi-a sfârşit opera socială, a plecat în pustie să-l caute pe fratele său nevoitor. Însă pe drumul de întoarcere i-a venit gând de mândrie că fratele său nu a ştiut să administreze acea comoară şi a dat bir cu fugiţii. Însă atunci, imediat, a venit îngerul care umbla de la început cu el şi l-a certat aspru: „Îţi spun ţie, că toată osteneala ta, de atâta vreme, la zidirea bisericii şi a mănăstirii şi la toate cele câte le-ai făcut, nu se aseamănă cu săritura fratelui tău, când a sărit pe deasupra grămezii celei de aur pe care o aflase. Că nu peste aur a sărit, ci peste prăpastia bogatului din Evanghelie a sărit (*Luca* 16,26), ca şi Lazăr cel sărac şi a venit uşor la locul unde stă Avraam."

Mustrarea fratelui responsabil social nu s-a oprit aici. Şase săptămâni a plâns el în pustie iar abia în a şaptea zi a săptămânii a şaptea, un glas i-a spus să se suie pe stâlpul din apropierea bisericii Sf. Gheorghe şi acolo să se pocăiască până se va milostivi de el Domnul. Cu lacrimi, pustnicul s-a urcat pe stâlp şi a stat acolo 49 de ani. În cel de-al 50-lea an, într-o sâmbătă, o lumină dulce i-a strălucit în inimă şi i-a gonit „întunericul cel pătimaş". Apoi, în ceasul al treilea din zi, îngerul i-a strigat „Pace ţie şi mântuire!", pustnicul primind astfel semn că i-a fost iertat păcatul, dar fiind înştiinţat, în acelaşi timp, că pe fratele său nu-l va mai vedea decât în viaţa de dincolo.

O altă poveste din Everghetinos dă mărturie despre acelaşi pericol. Se spune că erau trei iubitori de osteneală care şi-au ales destine diferite. Unul s-a hotărât să-i împace pe cei învrăjbiţi după cuvântul „Fericiţi făcătorii de pace", altul să-i ajute pe bolnavi, în timp ce ultimul s-a dus în pustie să se liniştească şi să facă nevoinţă după modelul Părinţilor. Nu ni se spune la cât timp după hotărârea lor, dar primul dintre ei, obosit de certurile frecvente ale oamenilor şi fără să aibă succes în a-i împăca pe toţi s-a dus la cel de-al doilea pe care l-a găsit la fel de scârbit ca şi el. S-au pus de acord amândoi să meargă la prietenul lor care se făcuse sihastru pentru a vedea dacă acela o duce mai bine decât ei. Când l-au întrebat cum e viaţa lui, pustnicul le-a pus în faţă un pahar cu apă şi le-a zis: „luaţi aminte la apă (şi era tulbure)." După ce au mai stat puţin i-a făcut din nou atenţi la apă care acum se aşezase, spunându-le: „aşa este şi cel ce petrece în mijlocul oamenilor, din pricina tulburării nu-şi poate vedea păcatele sale, iar când se va face departe de lume, ducându-se într-un loc pustiu ca acesta şi se va linişti cu simţurile, atunci vede neajunsurile sale; şi dacă voieşte cu împreună-lucrarea harului lui Dumnezeu pe sine se îndreptează."

Cele două povestiri – nu sunt singurele – surprind, cred, îndeajuns de bine o anumite ordine morală, orientată în primul şi în primul rând pe îndreptarea sinelui, pe curăţarea de patimi, pe reforma persoanei şi nu pe revoluţionarea lumii, chiar şi prin fapte neîndoielnic bune. Facerea de bine nu este nicidecum rea în sine, dar te îndepărtează de la scopul primordial al vieţii morale care este ridicarea naturii umane căzute. Datoria principală a omului nu este să zidească o lume mai bună ci să îşi zidească un sine mai bun, adică mai despătimit. Fără aşezarea potrivită, omul, în cele din urmă, nu va reuşi nicidecum să clădească o lume mai bună (presupunând că acesta ar fi cumva scopul vieţii; nu este!), ci va eşua lamentabil în tot ceea ce îşi propune. Doar prin efortul neîntrerupt de a se curăţa de balastul firii căzute, el va reuşi să îşi ordoneze firesc, natural şi „eficient" viaţa. A face bine înainte de a te face bine înseamnă pur şi simplu a confunda mijloacele cu scopul. Bineînţeles că cele două acţiuni nu sunt într-o antiteză dar povestirile din Vieţile Sfinţilor (ca şi vizita Mântuitorului la Marta şi Maria) ne atrag atenţia cu privire la pericolele care decurg din a nu ne ocupa întâi şi întâi de cele strict ale sinelui, singurul asupra căruia putem avea cu adevărat influenţă şi singurul de care vom răspunde.

Izbitor de puternic în povestirile de mai sus este şi accentul pus pe pornirea bună a celor decişi să îmbunătăţească lumea. Nu reiese de nicăieri că ei ar fi avut ceva îndoielnic în minte când au decis să se consacre oamenilor din jur şi nici ca ar fi ceva greşit în sine cu preocupările lor, căderile lor survenind doar ca urmare a unei aşezări deficitare. Dacă acesta este standardul după care se măsoară în tradiţie oamenii şi acţiunile, cu atât mai suspicioşi ar trebui să fim astăzi când vine vorba de „a face bine". În ceea ce priveşte organizaţiile, de cele mai multe ori sub masca facerii de bine se ascunde (uneori nici măcar prea iscusit) facerea răului sau exerciţii de PR, în timp ce în cazul oamenilor simpli nu este de cele mai multe ori decât o aflare în treabă care să le oblojească o conştiinţă schimonosită şi beteagă şi care să-i îndepărteze cu gândul de la lupta cu propriile probleme.

Am cunoscut odată pe cineva nu foarte adunat care îmi mărturisea că scopul vieţii sale îl reprezintă a face bine. Cine l-ar fi putut condamna? Dar cu toate astea, ceva îmi suna fals şi nu vis-a-vis de viaţa pe care omul o ducea, ci în sine cu această preocupare. La fel de strident îmi sună, de pildă, şi bilanţurile activităţii pastorale recitate în biserici pe la marile sărbători.

Un roman polițist despre iubire și ură

(urmare din p. 13)

pentru că o iubea, pentru că îl respingea când voia să o sărute, şi pentru că o văzuse sărutându-se cu Atwell. De asemenea, i s-a părut că aceasta ar fi râs de el atunci când i-a surprins, şoptindu-i lui Atwell că-i va povesti mai târziu „ce i s-a întâmplat cu băiatul". Miguel recunoaşte în scrisoare că i-a turnat stricnină (pe care o folosea la împăierea animalelor şi păsărilor) în cafeaua cu lapte de pe noptieră. În finalul scrisorii, Miguel spune că va merge pe corabia unde obişnuia să se joace şi „va aştepta să o ia apa". Huberman (care avea suspiciuni serioase că băiatul este vinovat, comunicate în repetate rânduri comisarului) priveşte de la fereastra hotelului şi nu mai vede corabia…

Misterul este rezolvat, medicul pasionat de filologie se poate întoarce la *Satyriconul* lui Petronius, abandonat din cauza întâmplării nefericite. În finalul romanului, naratorul adaugă informaţia că Emilia şi Atwell s-au căsătorit şi se întreabă sardonic: „cum va arăta intimitatea acestor doi îndrăgostiţi, care de atâtea ori s-au privit crezându-se criminali, dar care n-au încetat niciodată să se iubească" (p. 141). Această frază reorganizează sensurile romanului către o meditaţie asupra complicatelor şi misterioaselor mecanisme sufleteşti declanşate de iubire. În acest sens, subiectul cu intrigă poliţistă devine doar un pretext pentru a contura o atmosferă inubliabilă, de margine a vieţii, un fundal pe care se proiectează grandios umbrele eterogenelor sentimente umane. Astfel, titlul orientează semnificaţiile romanului către ideea că iubirea închide în sine, paradoxal, ura.

Ceea ce face unică această carte a lui Adolfo Bioy Casares, singura scrisă împreună cu soţia lui, Silvina Ocampo, este, dincolo de acest aspect, forţa stilistică a textului, care pare construit cu o mână sigură de maestru, dintr-o singură mişcare. Scris şi publicat acum 75 de ani, romanul *Cei care iubesc urăsc* este o capodoperă a literaturii universale.

Ana Dobre

Tăcerile care nasc poezia

Tăcerea acompaniază întotdeauna cuvântul ca o umbră ivită din lumină, la fel de semnificativă, conotativă, prin virtualitățile latente precum cuvântul însuși. E tăcerea care creează sunetele poeziei, tăcerea care umple spațiile, le completează, care îmbogățește prin adaosuri nonverbale și paraverbale.

Tăcerea este laitmotivul noului volum de versuri, *Te cunosc după tăceri*, al Constanței Popescu (Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2021), volum care vine după altele: *Capcana cuvintelor* (2013), *Lacrimi rescrise* (2015), *Vinovați de nemurire* (2016), *Am ratat eternitatea* (2017), *Fericirea dintre gene* (2018), *Toamna cu cercei de rouă* (2019), *Mai tânără cu o insomnie*, *Labirintul din mine* (2020), și care configurează un imaginar poetic în care poeta se regăsește cu sentimentele, cu singurătățile, incertitudinile, aspirațiile, cu tăcerile sale, adunate, centripet, în jurul unei obsedante teme a eului.

Constanța Popescu lasă impresia că se află în mijlocul unui topos, doar al său, și, de acolo, se pune în ecuație cu tot ceea ce o înconjoară – lumea, ceilalți și, mai ales, cu sine. În cunoaștere și în poezie, totul începe de la eul care contemplă, care meditează, oferind o posibilă construcție, în care se poate decela, între probabilități și indecizii, un înțeles personal. Atmosfera este a unui lirism epic/epicizat, în formula căruia Constanța Popescu se risipește, confesându-se până la spovedanie, detașându-se, pentru ca, prin obiectivare, să găsească altă cale de a ajunge la sine. Chiar persoana a doua singular, sugerând o posibilă temă a tu-ului, are ambiguitățile ei, întrucât ar putea numi un celălalt, într-un tablou al cuplului, dar, ar putea, la fel de bine, să indice un *alter ego*, căruia, prin adresare indirectă, să-i suprapună datele latenței subiective. În poezia omonimă, *Te cunosc după tăceri*, aceste virtualități, „urme de tăceri pietrificate", „locuri și semne", se simt peste tot, „pe prag și la ferestre", în ochii care „puteau" striga, dori și mângâia sau plânge, în funcție de tabloul evanescent al lumii.

Toate poeziile par a da expresie preocupărilor poetei de a se defini în raport cu sine, cu ceilalți, cu lumea (*Gânduri*, *Portret*, *Să fug*, *Impresii sumare*, *Căutători*, *Verbele la start*). Există, însă, și preocuparea de a defini creația, condiția poetului în relație cu statutul poeziei (*Poeții și poezia*, *Uitând cuvintele*, *Să uităm cuvintele*, *Doar șoapte*, *Curajul poeților*). Semnele care se îngrămădesc la porțile poeziei, temele eu-lui și temele tu-ului, construiesc lirismul subiectiv, uneori, obiectiv, alteori, dată fiind detașarea, delimitarea de sine, dedublarea.

În *Te cunosc după tăceri*, poezie care închide în sine însăși structura volumului, marcată de această perpetuă translare din spațiul intim al eului în spațiul larg al poeziei, confesiunea pleacă din cadrul eului, pentru ca, în final, să-l includă în grupul poeților, de care poeta se simte legată prin tăceri, singurătăți, liniște interogativă, așteptări: „Poeții, ei știu ce nu poți să taci..." Simultan cu problema condiției poetului într-o lume care se îndepărtează tot mai mult de ideal, îmbrățișând pragmaticul, concretul formelor, materia/materialul apare, în interogație polemică, și ideea statutului creației: „Mai avem nevoie de poezie/ de vorbele calde/ care topesc orice, oricât,/ de mesaje criptate sufletului,/ uneori anagrame,/ solfegii, pe toate corzile inimii?" Interogația este, desigur, retorică. Dincolo de accidentul istoric, care pare nu doar a marginaliza poezia, ci chiar a o neantiza, se ghicește afirmația. Fiind rugăciune, dialog tainic cu ordinea metafizică a lumii, cu tăcerile ei, poezia nu se poate neantiza fără riscul de a ne neantiza ca specie. Omul se deosebește de alte ființe din regnul animal prin creația de ficțiuni, în virtualitatea cărora ne regăsim cu incertitudinile, așteptările, cu speranțele și utopiile noastre.

Prin spațiile realului, poeții, solitari, fără a exclude îndoielile, în căutarea unor „tainice răspunsuri", inovează „motive de iubit", „arată frumusețea". Ei revelează, prin tăceri și cuvinte, forța demiurgică a iubirii; interogația aparentă devine enunțiativă: „Iubire, e tot ce îți dorești". Forța universală, iubirea înarmează ființa cu energii nebănuite, grație cărora poate înfrunta, într-un personal scenariu de inițiere, toate obstacolele, învățând „să ne fim" nouă înșine așteptare și speranță: „Și-am căzut și m-am târât,/ dar nu m-am oprit, am mers, am alergat,/ și am ales mai mereu zborul".

Lumea poetei, o lume a cuvintelor, a virtualităților latente, completate de tăceri semnificante/semnificative, adună în aceeași ecuație tăcere, liniște, nimic. Conotațiile latimotivului tăcerii se multiplică, suprapunând tăcerea unei liniști solitudinare.

„Vreau să împart tăcerea la doi", meditează poeta, aflată „la margine de lume", unde *defrișează* „păduri de cuvinte", pentru ca „măcar niște litere să ajungă la tine". Dar, spațiul care desparte nu poate fi depășit, între ei instalându-se „numai liniștea albă și rece". Fiecare pare o planetă a tăcerii: „Fiecare cu tăcerea lui", oferindu-și, „printre tristeți și ploi", șansa unui start, „startul fiecărui început". Pe cărări de întrebări, poetul, arhivar al sufletului, arhivează „tăcerile dintre noi", echivalând tăcerea cu liniștea și moartea: „Era atâta liniște,/ încât noaptea,/ mai aproape de o moarte,/ rezistă, rece spectator de șoapte".

Tăcerea înseamnă mister și taină, într-un „nimic probabil", un nimic care „umple totul", prezentul și viitorul, inclusiv cuvintele și tăcerile: „Mai aștept trei tăceri/ și o lacrimă ștearsă în grabă,/ cu care fac liniștea inutilă". Când simte „târziul rece" instalându-se în mărunțaiele sufletului, poeta se regăsește într-o „dimineață bătrână". Atunci, „liniștea oarbă" trage „perdeaua gândurilor neterminate".

Dar *gândurile neterminate* se risipesc în metaforele care-i poartă sufletul în lumea de tăceri și de cuvinte, acolo unde Constanța Popescu poate aștepta alte începuturi. Confesiunea de o sinceritate liminară produce revelația: „De la gând în jos toate sunt povești,/ țintele suntem noi, mai triști cu o toamnă..." Eul devine ținta propriei tăceri, iar poezia înseamnă a povesti pentru a face tăcerile inteligibile...

O poveste despre o dragoste absolută

Diana Dobrița Bîlea își trage stirpea dintr-un sat de pe malul dobrogean al Dunării. Iar ca orice om înzestrat cu o sensibilitate specială și cu talent literar, care s-a născut, a copilărit și s-a *scăldat* încă de la botez în apa acestui fluviu miraculos, nu l-a mai putut uita, spiritul lui intrându-i în sânge. Indiferent pe unde au purtat-o ulterior pașii destinului, prin țară sau prin alte locuri ispititoare din Europa, Diana Dobrița Bîlea s-a întors până la urmă tot la Dunărea ei dragă. S-a întors nu oricum, ci cu o bogată experiență de viață, cu o cunoaștere deplină a oamenilor, îndeajuns de formată sufletește și intelectual pentru a-și lua în serios chemarea scrisului. Și fără să mai stea în cumpănă, cu o însuflețire și cu o dăruire demne de invidiat, captivată peste măsură de lumea insolită, de peisajele neîmblânzite și de obiceiurile și credințele ținutului natal, ea le-a consacrat o serie de cărți, una mai încântătoare decât alta: ***Iubirea urcă muntele*** (2004), ***De ce iubim?*** (2015), ***Dragoste și război*** (2016), ***Îngerul Linei*** (2016) și ***Omul dintre două lumi*** (2017).

Înainte de orice, aceste romane relevă faptul că firea oamenilor dintre Dunăre și Marea Neagră și măreția meleagului lor, neasemuită în arealul românesc, nu pot fi așezate între niște margini. Aici, oamenii au trăiri de înălțimi și profunzimi excepționale, sunt imaginativi și solari, au darul cititului în stele și în vise, au crezul transcenderii în lumile de dincolo de obișnuit și al revenirii din ele cu aceeași ușurință; aici, totul curge, se mișcă, se ridică la cer sau coboară în adâncuri. Pendularea permanentă, fără bariere, între real și un fantastic rafinat, adeseori straniu, predispoziția către reverie creează pe alocuri acestor *născociri* ale Dianei Dobrița Bîlea o aură magică, paradisiacă, de basm.

Fântână în cer (Ed. Ex Ponto, 2019), romanul de față, nu se dezminte, nici el, în a continua suita *poveștilor de dragoste* consacrate de celelalte cărți. Acesta aduce un plus de fervoare și de libertate a imaginarului și impune ca teme principale căutarea de sine și aspirația către o lume absolută. Prilej de mare provocare, ce o determină pe Diana Dobrița Bîlea să facă o demonstrație de virtuozitate în demontarea mecanismelor complicate și în decodificarea orizonturilor clar-obscure ale singurătății, ale iubirii și ale plăsmuirii visului, dar mai cu seamă ale labirintului psihologiei feminine. Autoarea se întrece pe sine, făcând dovada unor calități de excelent analist și portretist.

Personajul principal Aurora Creangă ține pe umerii ei întreaga tramă narativă a romanului. O făptură obișnuită, singuratică, aparent ștearsă, care lucrează la un azil și de la care nu te poți aștepta la o evoluție exemplară. Răsturnarea spectaculoasă și surpriza cărții tocmai de la ea vin. Puse la cale cu abilitate de autoare, tocmai de acolo de unde nimic nu-ți dă de bănuit, izbucnesc taina și neobișnuitul, punând în valoare nemăsuratele descătușări ale firii și ale minții omenești. Aurora – o visătoare incurabilă prin natura ei romantică – are o viziune în care îl cunoaște pe Galateu, o personificare a unui zburător, a unui înger protector și salvator, dar și a bărbatului ideal de o frumusețe rară.

Pe tot parcursul romanului, Aurora apelează cu înverșunare la tot felul de obiceiuri și superstiții magice și își pune în mișcare propriile năluciri fabuloase pentru a pătrunde pe tărâmul lui Galateu, cu intenția de a îl înțelege și de a îi dezlega enigmele. Ajunge chiar să se întrupeze într-o femeie ideală, așa cum și-a dorit întotdeauna, și să acceadă în preajma lui, în speranța unei *însoțiri*.

Dacă ceea ce trăiește Aurora este rodul doar al închipuirii sale debordante, dacă ea reușește să descopere cine este enigmaticul și strălucitorul Galateu, dacă reușește să-i fie alături și să capete atributele nemuririi, rămâne să aflați singuri parcurgând cartea.

Un fapt rămâne însă incontestabil: Diana Dobrița Bîlea se impune tot mai viguros în spațiul literar pontic, dar și în cel național, ca o prozatoare capabilă de surprize dintre cele mai plăcute, cum este și acest nou roman – ***Fântână în cer*** –, pe care îl recomand cititorilor noștri cu toată încrederea.

OVIDIU DUNAREANU

cronici

POEZIA RĂSTIGNIRII ŞI A ÎNVIERII NOASTRE

Trăim vremuri de răstignire. Noi înşine suferim răstigniţi, fără să realizăm care este cauza Răului. Nu realizăm, de fapt, că puterea de a coborî de pe cruce, cu sufletul însângerat de piroane, se află în noi. Nu realizăm că noi suntem Puterea şi Învierea, tot aşa cum noi suntem Răstignirea. Iată mesajul acestui nou volum de versuri – *”DIN TAINELE SUFLETULUI”* - al de-acum cunoscutului Iustin Cristian Oprea. Un volum exemplar prin forţa de sugestie, dar mai ales prin tematica abordată.

Iustin Cristian Oprea este român până în măduva cuvintelor. Un român dintre cei vechi, pentru care glia, familia, comunitatea, patria, tradiţiile, rugăciunea şi păzirea poruncilor Domnului sunt gura, ochii, braţele, coloana lui vertebrală. Toate poeziile trimit, cu blândeţe, către esenţa a ceea ce suntem şi atenţionează ferm că e foarte probabil ca, în curând, să nu mai fim, căci e pe sfârşite până şi ceasul al doisprezecelea.

Ne-am obişnuit cu un confort intelectual care nu ni se potriveşte. ”Ne-am obişnuit” e un fel de a zice, pentru că, în realitate, românul e un supravieţuitor care doarme pe un pat de cuie. Istoria l-a chinuit destul. Pericolul îi pândeşte, însă, pe cei tineri şi cu mintea fragedă. Ei s-ar putea obişnui cu adevărat – mă tem că au şi făcut-o deja - să trăiască drogaţi cu ideologiile altora, cu limite trasate de alţii, cu capul plecat şi cu ţara vândută, o ţară pentru care nu mai simt nimic, nici că le e mamă, nici că înseamnă ”acasă”. În acest context, poezia lui Iustin Cristian Oprea cheamă, precum clopotul, la Marea Adunare a Neamului, atât cât a mai rămas din el. Cheamă statornic şi, literar vorbind, cu talent.

De remarcat, ca şi în cazul volumelor anterioare, limba cu puternic accent arhaic, în care a ales să scrie poetul. Întoarcerea la limba română pură, melodioasă şi corectă reprezintă, şi ea, un gest de patriotism şi face parte din procesul nostru de vindecare.

Vă ofer, la capătul acestei cronici de întâmpinare, un poem delicat, închinat Maicii Domnului, care-l mângâie, cu aceeaşi linişte şi căldură, şi pe erudit, şi pe evlaviosul cu mai puţină ştiinţă de carte: *”Numele Tău se tălmăceşte luminare./ Vibrează-n el o tainică lucrare,/ La fel în Ceruri şi-n a noastră lume,/ Căci eşti desăvârşita-nţelepciune./ Eşti masa care poartă-ndestularea,/ Eşti temelia lumii,/ Eşti Mijlocitoarea./ Nu ai duşmani, nu vei avea vreodată,/ Tu, Maică Sfântă,/ Maică Preacurată”.*

DENISA POPESCU

Anotimpuri care întârzie sau vin prea devreme

*** Lucia Bibarţ – „Şuviţe şi irişi”, Ed. Noul Scrib, 2013**

Universul imediat poate fi perceput ca o mângâiere pe obraz sau ca o scrijelire pe umăr, respiraţia lui poate fi moale sau aspră, iar de aici adieri sau furtuni. Verde crud sau cenuşiu războinic, lumina zilei sau incert opaiţ. Anotimpuri nărăvaşe împresoară şi stabilesc propria ordine a minţii şi a simţurilor.

Se instituie acea punctuaţie dedicată pentru desăvârşirea unei imagini cât mai aproape de realitate dar şi de dorinţă...

„M-am privit azi din nou. În oglindă. Cu multă atenţie. Insistent, critic, subiectiv, femeieşte.

Mi-am observat ochii, sprâncenele, bărbia, gura... Şi-am insistat spre frunte. Acolo unde s-au cuibărit poteci agăţate în punţi de puncte sau de virgule?!...

Mi s-au imprimat urme de paşi sub ochi, două semne de întrebare în colţurile gurii şi-un stol de mirări peste irişi!...” (**Călătorie sprâncenată**).

Lucia Bibarţ debutează literar cu o descriptivitate înţesată de sensuri pentru toate capacităţile senzitive, axată fiind pe alternanţa maximă, aceea dintre contrarii. **„Şuviţe şi irişi”** porneşte de la un ocol dat fiinţei, trece prin volbura anotimpurilor şi ajunge la fazele existenţiale naturale şi atent periate, ca prin fazele lunii urmărite profesionist prin lentile potrivite.

De remarcat, printr-o fină complicitate, dintre *eu* şi alt *eu*, desfăşurarea de emoţii **„Dionisiacă”:** „Hai, să fugim!/ Ca şi pădurea ne-am întomnat/ Auzi cum cheamă?!/ Mirosul ei de frunză arsă/ E mai sălbatic decât vinul/ Şi vreau să-l sorb./ Vreau să mă ningă ruginiu/ Pe buze, pe piept şi pe braţe,/ Iar tu s-aprinzi devoratoare focuri./ Spui că miros a fum, a frunză arsă/ Şi-a toamnă - agonizând în plete,/ Şi-a must aromat cerul gurii./ A toamnă miros cu cruzime,/ Iar pielea ta miroase-a mine.”

Sensibilitatea ţese simplu şi elegant, de asemenea într-o formulă de pastel: **„Peisaj sentimental”**: „E ianuarie/ şi-mi cad pe ochi/ stropii mărunţi şi fini/ de ploaie,/ pisicile stau trei cuminţi/ la cald/ pe un capac./ În copacii tunşi/ aproape chilug/ vrăbiile – fidelele –/ petrec./ Zâmbesc./ Cu ele e vară mereu!”

Elegiac la modul (aproape) imperativ, se cere **„Dezlegare”** de la nelinişte: „Îndură-te Martie.../ Dezleagă-mă pe mine/ cea care de câteva zile sunt,/ de mine cea dintotdeauna./ Mă apasă, Martie, greutatea frunţii../ M-am otrăvit de gustul zilelor tale./ Dezleagă-mă, dezleagă-mă/ în ploaia cu stropii galbeni./ În ploaia de aur.”

Fină, subtilă, fără a neglija o doză de graţie dincolo de înţelegerea implicită acordată unui *tu* anume: **„Statornicie”**: „Întrucât tu eşti prea preocupat/ cu propria-ţi desăvârşire,/ mie... nu mi-a mai rămas/ altceva mai bun de făcut/ decât să-mi cumpăr poante,/ să exersez şoapta/ şi să mă strecor prin gaura cheii/ la tine./ Din când în când,/ să te mai şterg de praf./ Rar şi uşor:/ să nu-ntrerup procesul!”

Recunoaştere a momentelor dificile când cuvintele care ţin de cald se transformă în motive contondente, un fel izbire de bolţi şi de adâncuri, într-o (a)simetrie a percepţiei: **„Cuvintele”**: „Cuvintele cădeau/ grele şi rare/ între noi./ Ca bolovanii/ cădeau cuvintele./ Neascundeam de ele/ în hăurile adânci din noi,/ ca să nu ne strivească./ Rare şi grele cădeau/ Cuvintele.”

Trecând peste efortul începutului, putem intui că realizările Luciei Bibarţ îşi vor găsi meritoase decantări ulterioare, mergând pe forme concentrate, pe măsura familiarizării cu beneficiile, dar şi cu metehnele scrisului.

DANIEL MARIAN

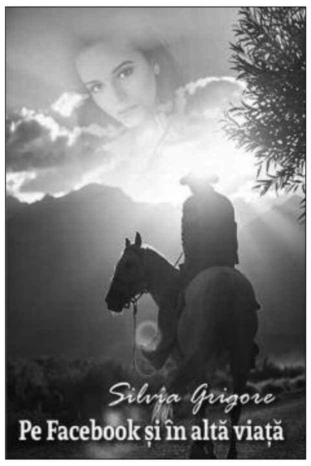
SILVIA (PETRE) GRIGORE – UN DEBUT PROVOCATOR ŞI INIŢIATIC

Lectura şi dezbaterea unei cărţi presupune, adeseori, un fel de rezonanţă interioară cu structura, subiectul, personajele şi emoţiile care copleşesc. Fiecare privire are un grad de subiectivism menit să remarce litera scrisă – în funcţie de ceea ce suntem noi înşine, de bagajul cultural şi motivaţional de care dispunem, de zestrea şi abilitatea noastră genetică, de puterea inepuizabilă a diverselor conexiuni.

Mărturisesc că am fost luată prin surprindere de debutul Silviei Grigore în proză. Îi cunosc destul de bine poezia. Bănuiam că, într-o bună zi, va încerca să depăşească această stare, dar era greu de intuit faptul că o va depăşi printr-un roman cu aspecte motivaţionale. Pe scurt, o combinaţie între romanele de dragoste ale lui Jojo Moyes şi cele de dezvoltate personală ale lui Laurent Gounelle, ocolindu-le cu abilitate pe cele ale Nicolei Yoon, dar construind elegant o posibilă piesă de teatru în două personaje: două personaje puternic creionate. Nataşa Alina Culea – o talentată scriitoare a tinerei generaţii (şi realizatoarea emisiunii „BookMedia”) – spune că *uneori oamenii apar în viaţa noastră ca o pură inspiraţie.* Nu ştiu dacă Silvia a apărut aşa... (ne cunoaştem de-o viaţă... şi ceva...), dar ştiu că romanul său poartă amprenta inspiraţiei, combinând sursele şi devenind, la rândul său, sursă de inspiraţie din multe puncte de vedere. Este dificil să trăieşti cu personajele premonitoare în suflet. Te bântuie clipă de clipă, îţi dau de gândit epuizându-te, până când reuşeşti să le aşezi „cuminţi” pe hârtie, conturate în detaliu. Din acel moment, nu-ţi mai aparţin în totalitate, dobândind *o viaţă proprie* ca viaţa unui *diamant*, aşa cum spunea Ionel Teodoreanu. Ceea ce remarc, cu bucurie, la Silvia Grigore este decenţa poveştilor de altădată, decenţa limbajului şi a scriiturii, decenţa sugestiei care va crea întotdeauna trăinicia şi autenticitatea misterului.

Capacităţile cu care venim pe acest pământ şi fluxul care se propagă, din acţiunile noastre în Univers, atrăgând inevitabil consecinţa lor, însumează de fapt ceea ce oamenii numesc: destin. Despre acest aspect vorbeşte Silvia Grigore în romanul său, cu nume sugestiv şi provocator, „Pe Facebook şi în altă viaţă”, Editura Smart Publishing, Bucureşti, 2019. Un roman de debut construit, cu tact, pe sinteza teoriilor reîncarnării. Dincolo de faptul că sunt de formaţie şi teolog, şi înţeleg, la rândul meu, foarte bine unicitatea fiinţei susţinută şi argumentată impecabil de credinţa ortodoxă, nu pot să nu remarc şarmul „exotic” al unei poveşti din literatura motivaţională. Mai ales că în această poveste este invocată, cu multă sensibilitate, credinţa în Dumnezeu – o credinţă cât se poate de firească (laică, profană, cum doriţi să-i spuneţi), o credinţă imposibil de tăgăduit.

Revenind la această *carte cu interes motivaţional*, după cum autoarea însăşi mărturiseşte, cu nedisimulată modestie, pot spune că devine o scriere îndrăzneaţă şi cuceritoare prin zugrăvirea unor evenimente culturale actuale. Silvia Grigore – prin intermediul propriului personaj feminin (Crina Marin) – are curajul să spună adevărul etichetându-le mediocritatea: „eu sunt foarte selectivă cu participările, aşadar nu merg acolo unde simt că se mimează cultura şi nu se face cu adevărat. Să ştii că şi lumea aşa-zis culturală, nu e mereu chiar culturală, câteodată se fac acţiuni de toată jena, demne de căminele culturale de la sate, de acum treizeci de ani. E posibil, ca la un moment dat, ceea ce faceţi voi la nunţi să depăşească cu mult nivelul a ceea ce se întâmplă prin instituţiile unde nişte oameni trebuie să-şi ia salariu. Iar talentul, să nu te miri dacă îţi spun, unora le lipseşte cu desăvârşire. Sunt sălile instituţiilor pline de cabotini zaharisiţi, care n-au ce face pe acasă şi cărora le-a intrat în cap că sunt oameni ai cetăţii. Ei nu fac decât să urâţească lucrurile pe acolo şi mai grav, să-i determine pe cei care chiar pot face ceva, să se retragă din asemenea cercuri”. Probabil ar fi bine să mă opresc aici şi să vă las să descoperiţi savoarea inepuizabilei poveşti de dragoste, dar m-aş priva pe mine însămi de nemărginita bucurie a scrisului. Aşa că voi continua, remarcând că între cele două personaje ale literaturii antice, Penelopa şi Circe, autoarea îşi dezvoltă spiritul cameleonic: ne surprinde, ne atrage, ne înlănţuie în misterele propriei poveşti, pentru a ne dezvălui magia unui vis împlinit. Întâlniri, reîntâlniri, presentimente, capacităţi de clarviziune sau accesări controlate ale subconştientului, le vom întâlni pe rând în romanul Silviei Grigore, dar puterea unei karme anterioare tronează în umbră, ca un veritabil păpuşar: „Persoanele destinate să se întâlnească o vor face aparent întâmplător, dar exact la momentul potrivit” (Ralph Waldo Emerson). Puterea unei karme anterioare este cea care declanşează aducerile aminte, forţa evoluţiei spirituale şi eliberarea conştiinţei, prin iertare. În acest context cuvintele lui Sasha Voinescu – unul dintre personajele principale –, care a învins destinul şi materialitatea iubirii, au rezonanţa unui mesaj concret: „– Piesa asta este pentru voi toţi şi pentru tine, fată frumoasă, oriunde te-ai afla! / ... / Ea era şi muză şi creator, ea era o parte din dragostea care crease viaţă... / ... / Ştia că dragostea nimicise moartea spiritului!”

„Pe Facebook şi în altă viaţă” este romanul unei iubiri terapeutice şi intense, romanul unei iubiri cât se poate de reale, non-posesive, profunde, care accentuează diferenţa dintre lumea parvenită şi eul autentic. Autoarea a reuşit să-l transforme într-un roman al măştilor care cad, într-un roman al măştilor pe care cei curajoşi au puterea să şi le smulgă singuri în faţa lumii, pentru a-şi dezvălui sufletul, caracterul, credinţa.

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

Eugen Negrici – 80

Omul și criticul – adevăr și metodă

Corelativ, impresionează curent în scrisul lui Eugen Negrici precizia termenilor, claritatea formulărilor, structurarea echilibrată a frazelor, astfel încât să poată fi urmărite din aproape în aproape, iluminând cititorul.

„Șarpele care nu-și poate schimba pielea moare, la fel le merge și spiritelor care își interzic să își schimbe opinia: ele încetează să mai fie spirite” (Nietzsche, *Aurora*)

„*Îl socotesc* pe Eugen Negrici – și ceea ce spun nu e câtuși de puțin o declarație prietenească (afirmă unul din marii lui profesori bucureșteni, Paul Cornea - n.n.) – drept unul dintre primii critici ai țării. Mă încântă la el neastâmpărul creator, faptul că trăiește într-o efervescență continuă a scrierii și criticii, cufundat în literatură ca într-un lichid amniotic, nutritiv și protector. Asemenea acelor profesioniști productivi ai condeiului care nu încheie bine o carte și se și apucă de alta, dar spre deosebire de cei ce-și exploatează până la sațietate formula de succes, decupând alte și alte variante ale acelrași materii în prelucrîri identice, Negrici se reinventează mereu”.

Și atunci, când, cum și de ce să știu de acum și să și spun că Eugen Negrici – acest intelectual pe cât de abstras din societate, pe atât de deschis prietenilor compatibili și tinerilor învățăcei, acest tânăr înalt și drept (și la propriu, și la figurat!), acest spirit viu, care „se reinventează mereu”, cu fiecare carte – împlinește 80 de ani, intrând în „toamna patriarhului”? dar chiar îi împlinește sau doar anii au luat-o înaintea lui?... Îmi amintesc că aceleași întrebări le-am pus în sine-mi și acum doi ani, când marele său prieten împlinea aceeași ani, de nu-mi venea să cred și amânam răspunsul implacabil. Dar nu! Pentru unul ca mine, care, cunoscându-mi „măsura”, îi admir de la distanță, fără a încerca sî le câștig fie și conjunctural, iluzorie, amiciția, deși îi știu ființe deschise dialogului (dacă este fertil), e preferabil să întrevăd anii, nărăvași cum sunt, fugind în legea lor („*eheu, fugaces ...!*”), numai să-i știu pe cei doi oșteni din quadrigă, în superbia tinereții lor cuceritoare de noi tărâmuri pentru spiritul nostru atașat literaturii și artei...

A percepe în adevărul și metoda lui pe omul și criticul Eugen Negrici (care, nu o dată, se contopesc în text – „stilul e omul” ...) nu poate fi apanajul doar al celor apropiați, ci și al celor de mai departe, avantajați că nu mai urcă, precum în tradiție, de la (auto) biografie la operă, ci parcurg, în felul modern, traseul de la scriitură la omul ei, în baza unor constante ce-și survin nu doar din orizontul cultural, ci și din filoane interioare intuite și decelate.

Astfel, una din primele și cele mai statornice impresii pe care le provoacă oricare text al lui Eugen Negrici este aceea că scriitorul este el însuși, mai întâi, un cititor asiduu și sagace al textelor de la care se revendică și al acelora la care se referă aplicativ; nu este dintre cei care, descoperind, pe parcurs, o idee sau alta, îi tot dă înconjur, pierzând firul lecturii, structura și eventuala ei demonstrație, dimpotrivă, duce lectura până la capăt, apoi revine, structurându-i în felul său ideile, meditând și glosând asupra lor, pentru a le valorifica din unghiul propriu în textul personal. O lectură optimă, prin aripa ei de creativitate, pe care o putem analoga cu operațiile multiple ale matematicianului, care nu se epuizează înainte de a epuiza șirul de calcule care-l duc la rezolvarea unei probleme, de unde poate căuta apoi și alte soluții, tentând, în funcție de caz, și un calcul al probabilităților. Și analogia nu ne mai apare gratuită când citim – în volumul mai recent, *Sesiunea de toamnă* (2015), un fel de jurnal de idei, dar și autobiografic, intersectat de adnotări târzii – că, în timpul liceului, mereu premiant, avea rezultate deosebite la olimpiadele de matematică și fizică, pregătindu-se să dea examen de admitere la Politehnică (de care a fost salvat / și ne-a fost salvat de către profesorul Cicerone Poghire, președinte al Comisiei de bacalaureat, care l-a intuit ca fiind „făcut pentru filologie” și i-a convins în acest scop și pe părinți, devenindu-i în facultate „părintele meu de la București” – v.p. 192-193). Fibra exactității matematice a rămas organică scrisului lui Eugen Negrici. Și oare este doar întâmplător faptul că, dintre toți exegeții poeziei moderne insistă să prezinte pe larg viziunea magistrului poeziei pure, Paul Valery (v. studiul introductiv la vol. *Figura spiritului creator*), care era și un strălucit matematician?!

Corelativ, impresionează curent în scrisul lui Eugen Negrici precizia termenilor, claritatea formulărilor, structurarea echilibrată a frazelor, astfel încât să poată fi urmărite din aproape în aproape, iluminând cititorul. Or, această deprindere nu survine doar din exercițiul matur benedictin, ci și din resortul biografic, în care se reliefează atașamentul profund față de tatăl său, Nicolae Negrici, ofițer în armata regală, deprins cu altitudinea și eleganța, ordinele scurte, precise și clare, atent și la modul cum le pot recepta subalternii și, în genere, la umanitatea acestora, constantă ori conjuncturală; în plus, aceeași precizie și-o recunoaște autorul ca decurg și din abilitatea lui de vânător de elită, aplicată și la literatură: „Cred că mă caracterizează, ca vânător de literatură, precizia loviturii, buna organizare a goanei (prin metode moderne), împărțirea corectă a prăzii”. (*op. cit.*, p. 162)

Și, dacă mi se îngăduie, încă un exemplu pe traseul de la operă la autorul ei. A frapat dintru început opțiunea lui Eugen Negrici de a se ocupa, în spațiul literaturii române vechi, după lucrări circumstanțiale despre consacrații Antim Ivireanul și cronicarii Grigore Ureche și Miron Costin, îndeosebi de marginalizații sau ignorații istoriilor literare, autorii de zapise și hrisoave, traducătorii sau copiștii de jitii, texte parabiblice, cărți populare, călătorii ș.a., la care a descoperit „imanența literaturii”, „licăriri” de literalitate ce mai pot fi degustate și de lectorul modern care le „vizitează”(fie și) cu minimă empatie, dar și cu o motivație estetică nouă: farmecul fragmentului. Desigur, Eugen Negrici, intrând în polemică cu adepții minimalizării sau, în protocronism, ai maximalizării valorilor literaturii române vechi, avea să invoce mai multe „vocații” ale acestei literaturi, marcate de puținele opere originale și de fragmente, dar noi credem că, la mijloc, este și o vocație funciară proprie autorului nostru, aceea de a dori și a face dreptate, în general, iar, în acest caz, acelor inși frustrați de șansa istorică pentru a ajunge la cotele necesare artei, dar cărora este drept să li se releve „licăriri” de potențial peste care s-a așezat colbul vremilor. Tăria de a rezista oponenților și de a-și impune noua perspectivă, susținută din orizontul novator al esteticii moderne (în care ne este înaintaș!), credem că îi vine lui Eugen Negrici și din resortul autobiografic, amintit cu sobrietate, anume din acea frustrare familială majoră, trăită de la începuturile puterii comuniste, când ofițerul din armata regală a fost deposedat de toate drepturile, fiind nevoit să-și întrețină soția și copilul din munci cu mult mai inferioare pregătirii sale, frustrare însoțită de toți cu speranța că, totuși, se va restabili cândva dreptatea și cu voința de a lupta în viață împotriva nedreptăților.

...Schimbând registrul, fapte la fel de relevante se vădesc și pe traseul ascendent, de la biografie la operă. Ca un prim și substanțial exemplu ales, mă refer la surpriza de a vedea – în volumul *Sesiunea de toamnă*, înainte de și după '89 – citarea relativ frecventă a lui Nietzsche, cu texte de factură filozofică, (a) religioasă, morală, dar îndeosebi artistică, iar toate acestea vor fi avut contribuția lor formativă în configurarea și consolidarea viziunii înnoitoare în estetica românească promovate de Eugen Negrici. Care și glosează: „Nietzsche atribuie un rol determinant, în judecățile lui estetice, procesului receptării și posibilităților formative și performante ale destinatarului. Cu excepția terminologiei (...), el utilizează mai toate unghiurile de situare și abordare ale semioticianului de azi, atent la datele ecuației actului comunicativ”. (p. 125). Și, după ce citează din *Știința voioasă*, rezumă: „Fragmentul de mai sus vorbește despre nedesăvârșire și despre rodnicia ei” – ceea ce, desigur, se putea asocia la „vechiul meu proiect care își tot caută exemple”, evocat în pagina anterioară, 124. „Dar, pentru că am ajuns la Nietzsche, să mai cităm câteva fraze care anticipează unele din temele semioticienilor anilor '70 și '80” – continuă criticul, exemplificând teme semiotice:

publicul-țintă, lectorul-țintă, lectorul ideal („... Orice spirit și gust mai distins își alege auditoriul când vrea să-și comunice gândurile; alegându-l, el pune în același timp stavilă *celorlalți*. aici își au obârșia toate legile mai subtile ale unui stil ...”);

momentul în care orizontul de așteptare devine, dintr-o dată, favorabil revelării, dezvăluirii «frumuseții operei» - văzute ca o femeie care își apără pudoarea” (*Vita femina*: Toată știința și toată bunăvoința nu sunt de ajuns pentru a vedea ultimele frumuseți ale unei opere ... lumea este plină de lucruri frumoase și totuși săracă, foarte săracă în clipe frumoase și în dezvăluirile acestor lucruri. Dar poate că acesta e marele farmec al vieții, că e acoperită de un văl întrețesut cu fir de aur, un văl de posibilități frumoase, promițătoare, potrivnice, sfioase, batjocoritoare, milostive, ademenitoare. Da, viața este o femeie!”) – p. 126-127 – de unde, prin analogie, la condiționările receptării din teoria modernă;

nevoia unei empatii/iubiri crescânde pentru o operă insolită, ce pare stranie până ajungi să o înțelegi „Trebuie să învățăm să iubim” – scrie Nietzsche și derulează gradual etapele apropierii și înțelegerii, etapă cu etapă, a unei opere muzicale, până la completa asimilare și adorare – v. p. 127-128. Iar de la anul acestor consemnări, 2011, e de întors la anul 1971, când apare prima carte a lui Eugen Negrici, cea despre Antim Ivireanul, unde citim, în chiar prima pagină, o frază aparent paradoxală: „Literatura română, pentru a fi înțeleasă, trebuie mai întâi iubită” – frază care abia în citatul din Nietzsche își află o sursă prelucrată, aceasta presupunând că lecturile din marele filozof german erau mult mai vechi [„au fost ani în care am citit și am tradus Nietzsche (din franceză” – cf. p. 14)], răsfrângându-și apoi refluxul în devenirea criticului.

Nu putea fi altfel! Filozoful insurgent, promotorul revoltelor împotriva tuturor dogmelor și sistemelor osificate, inspiratorul tuturor avangardelor artistice europene, profetul eliberării individului din lanțurile angrenajelor sociale și al configurării unui om nou, puternic, un supraom (pe care viața concret-istorică nu-l profila, încât „Zarathustra” s-a întors spășit în muntele lui, rămânându-i în lume ecoul viziunii), era – excluzând derapajele naziste de interpretare a operei lui – unul dintre reperele interioare de rezistență la care au apelat mulți cărturari în lupta lor surdă (nu o dată însoțită de compromisuri – pe care, spre onoarea sa, Eugen Negrici și le recunoaște și regretă!) împotriva opacității regimului totalitar absurd. Deloc întâmplătoare, în anii □90, „explozia” de traduceri ale operelor lui Nietzsche, la editurile românești! Or, adeseori, în explicitarea metodei sale, criticul invocă aversiunea față de tot ce înseamnă *doxa*, opera însăși fiind funciarmente „deschisă” (Eco) înnoirii prin pluralitatea receptării de către destinatarii din orice epocă și numai astfel cunoscând o viață mereu nouă, perenă.

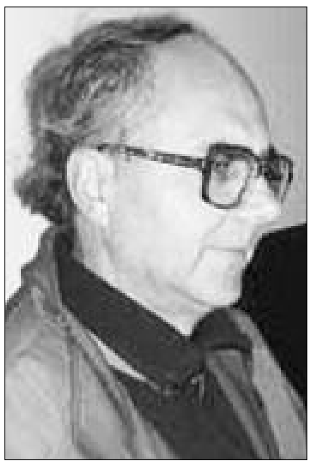
Eugen Negrici a devoalat în mai multe rânduri, în cărți și interviuri, motivația pentru care s-a dedicat mai întâi literaturii române vechi, după care s-a proiectat în orizontul literaturii contemporane tipărite în regimul totalitar; o motivație nu doar intelectuală, ci mai ales legată de contextul istorico-politic și social-cultural în care trăiam până în 1989. Saturat de cotidianul universitar, pândit de „copoii” regimului și expus inerentelor compromisuri protective, va fi descins în „rezervația” „textelor primitive, paraliterare sau, pur și simplu, neliterare în intenție ale literaturii române vechi”, „în căutarea sentimentului necunoscut al libertății”, evitând presiunea „factorului politic și înrâurirea grupărilor literare” – îi spunea lui George Arion –, iar „reîntoarcerea mea la problematica literaturii propriu-zise a fost impulsionată” de „tabloul decăderii spiritului critic” subminat de conjunctura și obediența politică, de „slăbiciunile evidente ale instrumentarului analitic”, de „superbia nefondată a inductorilor de opinie”, cu alte cuvinte: „critica noastră nu era numai ticăloșită în cârdășii, ci și lipsită de minime fundamente teoretice, iar statutul ei dezamăgitor devenise obsesia mea cotidiană” (*Sesiunea de toamnă*, p. 185).

Se conturau, astfel, dincolo de reacțiile afective ale tânărului critic care asimilase înnoirile aduse de lingvistica structurală în teoria literaturii, cei doi poli ai activității sale critice: literatura română veche și literatura română contemporană, între care, „la suprafață”, a părut că este o falie insurmontabilă, dar între care, pe urmele lui G. Călinescu, asistentul lui Al. Piru căuta anume corespondențe de viziune estetică și interferențe de proceduri metodice, în acord și cu teoria modernă. O „cheie” în acest sens a fost abordarea ambelor tipuri de texte (non-intenționale și, respectiv, intenționale literar) cu aceleași mijloace ale stilisticii structurale și prin analize complexe și sagace, ajungând finalmente să contureze „figura spiritului creator” la autori (vechi sau moderni) demni de acest nume sau „imanența literaturii” în cazul celorlalți. Corelativă, o altă „cheie” a fost, pentru literatura veche, conceptul original de *expresivitate involuntară* (1977), sub care a reunit, la un moment dat (2000), studiile dedicate literalității în „medievalitatea noastră târzie”; investigațiile în acest profil încă se continuă (v. pe cele din volumele mai recente, *Simulacrele normalității*, 2011, și *Emanciparea privirii. Despre binefacerile infidelității*, 2014), în ideea completării inventarului de aspecte ale acestui nivel cronotopic de literatură sau și pentru relaxare, dezvelindu-i noi fragmente din „lumea de miracole adormite”. (S-ar putea să fie la mijloc și intenția nemărturisită a unei sistematici mai cuprinzătoare decât cea referitoare la *Poezia medievală în limba română*, 1996). Și nu ne abținem de a remarca și noi o anume corelație de viziune între volumele *Sistematica poeziei*, 1986, și corelativul său, *Introducere la poezia contemporană*, partea I, 1985, și volumul *Poezia medievală în limba română*, lucrare de factura antropologiei literare, structurată pe o seamă de „vocații” ale „gândirii producătoare”, percepute ca atare și de către destinatar; într-adevăr, este o inerentă analogie, de pildă, între „structurarea cu adaos de sens”, ca subtip de prelucrare „cu atribuire de sens” (exemplificat cu poezia lui Lucian Blaga) și textele exprimând, în poezia medievală, „vocația magnificării” (respectiv, psalmi și rugăciuni rimate, imnuri și ode). Asemenea analogii între cele două literaturi, au început a fi sesizate și în unele exegeze asupra creației critice a lui Eugen Negrici – excelente, cele din partea a V-a a volumului *Eugen Negrici – 70*, 2011 - și sunt uneori formulate chiar de criticul nostru. Un exemplu: „Legătura dintre literatura veche și literatura actuală se poate face, fără dificultate, dacă pornești de la premisa că, prin universul specific și prin expresia lui neobișnuită, textul medieval surprinde cam în felul în care o face textul inovator al ultimei generații împinse de ambiția înnoirii” (*Sesiunea de toamnă*, p. 190-191).

Aș fi tentat, în final, să spun că dublul demers al lui Eugen Negrici dă impresia unui joc de oglinzi paralele, fiecare dintre cele două secvențe temporale răsfrângându-se, nebănuit, în cealalta, ca în pictura chineză, în care Apa și Muntele, față în față, inter-comunică prin irizări de lumini și umbre în vidul dintre ele, unde formele, pe cât de conturate, pe atât de „mișcate” din consistența lor, ar năzui, ca într-o îngemănare, să „spună” ceva, vizibil, despre ele, dar și ce este, invizibil, „în spatele” fiecăreia și le este comun, dar, în prezentul clipei (etern!), incomunicabil; o dinamică subiacentă animă acest demers, în care importă nu atât punerea față în față a „expresivității involuntare” (ca precept critic pentru literatura veche) și a ceea ce, doar în spirit de opoziție, am putea numi „expresivitate voluntară” (ca precept critic pentru literatura modernă), cât și altceva, mai profund și comun, care rămâne doar în gând, indicibil. În timp ce pictorul chinez, trăind în pensulația propriei expresivități, ne lasă ca să ghicim fiecare după puteri, criticul nostru, însă, o simțim, se frământă să ne spună, cred, că liantul acela este o estetică nouă, aplicabilă amândurora, dar pe care încă n-a apucat să o configureze decât prin luminiscente fragmente de reunit într-un tratat, după lupta de o viață de a pune ordine în haos. (O expresie a acestei lupte fiind și volumul *Iluziile literaturii române*, 2008). A sclipit, la un moment dat, formularea acestui amplu proiect ca o „*sistematică a înnoirii*” și-l năzuim! Va fi, vreau să ghicesc, modul în care se va reinventa și de data aceasta și pentru care îi urăm sănătate și spor încă mulți ani!

IOAN ST. LAZĂR

Viorel Nica

SUSPENDAT ÎNTRE VISUL METAFORIC ȘI REALITATEA APLATIZATĂ

În 2017, Haruki Murakami a publicat vastul, alertul, incitantul roman realist-fantastic *Uciderea Comandorului* (tradus în limba română din japoneză de Iuliana Oprina după originalul intitulat *Kishidanchō goroshi*; apărut la Polirom în 2018). Conținând o rețea tematică suplă și, totodată, reverberantă, dezvoltând degajat o ideație bogată, aducând în prim-plan o dinamică, variată constelație de personaje strâns legate unele de altele de către destinul neretușabil, ireversibil, ingenios plasate într-un peisaj montan de o frumusețe frustă, determinate mai degrabă să coopereze discret decât să intre într-o competiție oarbă, acest ansamblu narativ murakamian ne obligă să-l privim cu respect și admirație, să-l prețuim nepregetat, să-l interpretăm dintr-o largă perspectivă culturală, să luăm act de substanța-i epică proteică, elegant transpusă într-o formă artistică sprințară, de un rafinament sporit, de o fluență remarcabilă.

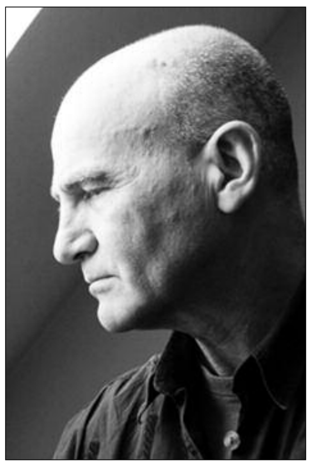
Devenit „portretist de profesie", naratorul-pictor (în vârstă de 36 de ani) se simțea „ca o prostituată de lux din lumea picturii". După 6 ani de căsnicie liniștită, el s-a pomenit abandonat de soția (Yuzu), imprevizibilă, capricioasă. Plecând din Tokyo, bărbatul nefericit a rătăcit prin țară câteva săptămâni, s-a ferit de orice „context social", optând pentru un mod de existență mai degrabă solitar, și-a început „noua viață într-un loc nou" din muntele situat lângă orașul Odawara, a renunțat la munca de portretist automat, la comandă, s-a dispensat de telemobil și de automobil. Așezat într-o casă „curată și primitoare" (pe care i-o pusese la dispoziție un prieten amabil), și-a asumat „traiul de unul singur", „o viață fără mișcare, perfect încremenită", „o schimbare dramatică". La sugestia aceluiași prieten, a acceptat să le predea sumare cursuri de pictură elementară unor copii și unor persoane mature din urbea apropiată. Descoperind tabloul *Uciderea Comandorului* de Tomohiko Amada, proprietarul casei în care locuia de ceva vreme, s-a simțit stimulat să picteze doar ce-i plăcea (nu la comanda cuiva). Din păcate n-a putut picta nimic pentru început. Aplicându-și un șoc mental, menit deblocării artistice, s-a combinat cu o femeie măritată, reciclabilă. În toiul lecturii unor cărți învechite, găsite prin casa cocoțată pe munte, fusese copleșit de „sentimentul de a fi pierdut în timp", de a fi dezancorat definitiv.

Frecventând biblioteca locală, a putut afla într-o bună zi că gazda sa, bătrânul pictor Amada (aflat într-un azil de bătrâni) trecuse, cu multe decenii în urmă, de la pictura occidentală la cea japoneză tradițională (nihonga), de la cubism la arta reprezentării figurative, identificându-și posibilitatea sublimării artistice, preferându-i formalismului simbolismul, străduindu-se să-și descopere o identitate specific niponă.

În schimbul unui „onorariu substanțial", a acceptat să-l portretizeze pe Menshiki, un vecin bogat, misterios, chipeș. Față în față cu straniul model, și-a dat seama că nu-i putea desluși „miezul ființei". Insistând, a reușit totuși să schițeze chipul celuilalt. În paralel, a avut parte de o experiență paranormală, a tot auzit un clinchet de clopoțel după miezul nopții. Mânat de o „curiozitate puternică" și-a pus de gând să dezlege misterul clopotirii nocturne. Spre a grăbi dezlegarea cu pricina, a apelat la o echipă de muncitori (plătită de Menshiki). Ce a ieșit la iveală după excavare? Că în fundul gropii acoperite cu pietre se află un clopoțel budist, pe care l-a așezat pe o policioară din atelier. Într-o noapte mai aparte s-a pomenit cu Comandorul din tablou (în miniatură) pe canapea. Stând de vorbă cu el, s-a simțit suspendat între vis și realitate. Invitat la cină de Menshiki, l-a luat cu sine și pe Comandorul-spiriduș. În timpul cinei, gazda i-a mărturisit că era posibil să aibă o fiică (Marie Akikawa, una din elevele sale) pe care l-a rugat s-o portretizeze după voia sa, i-a spus că tabloul lui Amada fusese inspirat de „o tentativă de asasinat", petrecută în 1938 la Viena. În timp ce o picta pe frumoasa fată de 13 ani, s-a străduit să deceleze „ceea ce stătea la temelia personalității ei". Într-o altă noapte identificase în casă „alter-ego-ul lui Tomohiko Amada" scrutând intens tabloul *Uciderea Comandorului*. Tocmai când isprăvise portretul lui Marie, a fost înștiințat că fata nu se mai întorsese acasă. Tulburat de o asemenea știre, s-a mobilizat spre a o găsi pe copila dispărută. La invitația prietenului Masahiko Amada, a avut ocazia să-l vadă pe bătrânul pictor Amada. Pe parcursul vizitei, a înțeles că maestrul nu mai avea mult de trăit. Reîntâlnindu-l pe Comandor, i-a destăinuit faptul că era răvășit din cauza dispariției lui Marie. Drept răspuns, „ideeo amorfo" (spiridușul călăuzitor) i-a spus că, spre a o salva pe copilă, era necesar să reconstituie „alegoria din pictura" lui Amada. Decis să reconstituie tabloul respectiv, l-a ucis pe Comandor, l-a molestat pe Față-lungă (alt personaj din tabloul menționat) până ce l-a învățat ce trebuie să facă. Pe urmele molestatului, a pășit „prin beznă în pasajul metaforei", în lumea subterană, s-a întâlnit cu „bărbatul fără chip" care l-a condus, cu luntrea „pe malul celălalt al râului" strecurându-l „prin spațiul îngust dintre ființă și neființă", a traversat terifianta pădure întunecată. Cu sprijinul Donnei Anna (un alt personaj din tablou) a ajuns în „groapa din pădure" de unde l-a scos Menshiki. Cât de curând avea să afle că Marie se întorsese acasă teafără și nevătămată. Renunțând la a mai avea de a face cu ideile și metaforele bulversante, și-a reluat vechea îndeletnicire de portretist la comandă, s-a întors la Tokyo, s-a împăcat cu Yuzu care, între timp, născuse pe Muro.

Construind o rezistentă punte artistică între realul tautologic și irealul metaforic, debordantul roman *Kishidanchō goroshi* de Haruki Murakami ne oferă prilejul de a păși într-o lume ficțională mirobolantă, populată de entități misterioase, dispuse să se proiecteze în câmpul tuturor posibilităților.

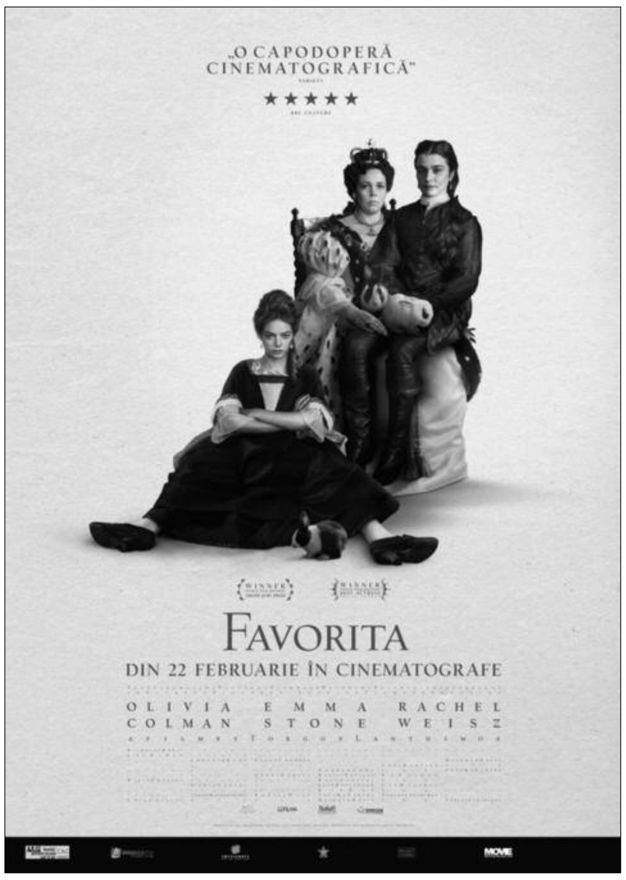
Alexandru Jurcan

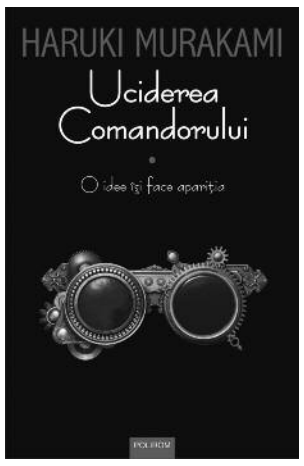
Favorita și homarul

M-a interesat mult s-o văd pe Olivia Colman în rolul reginei Anne din filmul *Favorita,* regizat de Yorgos Lanthimos, care a realizat și controversatele *Homarul* și *Uciderea cerbului sacru.* Bineînțeles că regăsim aceeași estetică excentrică, gustul pentru bizar, absurd, vrând parcă să șocheze în propunerile alegorice cu inserții de sarcasm.

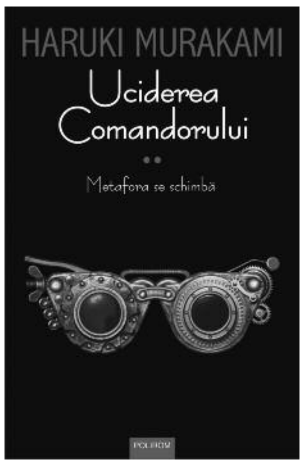
Cel mai mult m-a convins metafora vânătorii. Atunci când trădarea prinde contur, Lady Sarah și Abigail polemizează cu armele în mână. Fiecare dorește să rămână favorita esențială a unei regine caricaturale, incapabilă să se descurce singură în război cu francezii. Olivia Colman e pur și simplu uluitoare. Epitetele se ascund și sunt irelevante, atunci când vrem să descriem jocul actriței. De fapt, ea este *de acolo*, din secolul 18, cu picioarele atinse de gută, șchiopătând energic printre perucile masive, șocante, ale supușilor, cu o voce spartă, machiată adesea stupid, ca o paiață, uneori fragilă, alteori vărsându-și furia în inflexiunile puterii ce se vrea eternă. Ce iubește ea, în fond? Iepurii, care mișună în iatacul ei. În jur e doar manipulare, egoism, cruzime, răzbunare, energie negativă dezlănțuită. Maleficul și diabolicul merg mână în mână, într-un dans haotic premonitoriu.

Unghiurile de filmare sunt de un dinamism insolit, topindu-se în curgeri neașteptate. Imaginea finală convinge: fața reginei sprijinită de imaginea lui Abigail, peste care bântuie iepurii în toate direcțiile. Ca o cușcă definitorie, fără ieșire. Nimeni nu mai poate schimba nimic din noua ordine relațională.

Apoi, deodată, am revăzut *Homarul* pe *Netflix*. Ca să rămân uluit de sinuozitățile distopice provocatoare. Joacă Rachel Weisz, Colin Farrell, Olivia Colman, Léa Seydoux. Toți celibatarii, toți oamenii singuri sunt vânați, arestați, duși într-un hotel îndepărtat, monitorizați, obligați să-și caute o pereche. Nu există viață în afara cuplului. Ai rămas fără nevastă? Arestat, hăituit. Ai la dispoziție 45 de zile să-ți găsești pe cineva. Lupți pentru asta, acostezi, flirtezi. Dacă te masturbezi cumva, ți se va introduce mâna culpabilă într-un prăjitor încins. Musai să găsești perechea. Dacă nu, vei fi transformat într-un animal. Tu alegi. David din film vrea să devină homar. Pentru că acela trăiește mult și are sânge albastru. Toți din hotel sunt duși zilnic la vânătoare de... oameni. Adică nesupușii, cei ce se ascund în păduri, refuzând hotelul malefic. Ai vânat un om ? Mai ai o zi în plus peste cele 45. Om contra om. *Homo homini lupus*. Insecuritate nebuloasă. Disfuncții schizoide. Două lumi: hotelul și pădurea. Evadezi în pădure. Din lac în puț. Acolo e o libertate... patologică, minată. Reguli și iar reguli. Nu ai voie să te îndrăgostești. Te ascunzi mereu, dormi sub cerul liber. Poți dansa singur și, mai ales, trebuie să-ți sapi mormântul, că... nu se știe clipa.

Filmul păstrează o atmosferă onirică, explozivă. Vocea *din off* e gravă și amenințătoare. Filmările *au ralenti* sunt asezonate cu muzică simfonică abisală. O idee majoră e aceea a compatibilității cuplului. Nu poți trișa. Dacă femeii îi sângerează nasul, faci cumva să-ți sângereze și ție. Dar dacă ea a orbit și tu chiar o iubești, ești capabil să-ți mutilezi ochii? Filmul dă un răspuns tranșant, vitriolant chiar.

Mihai Barbu

Lumile poeților contemporani sau...

Mic îndreptar de călătorii poetice (III)

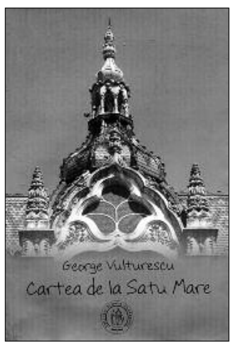
„Mă, de ce te ții după mine”, îl întreba./ „Eu vreau să te iau...” „Numai caii se iau,/ mă, eu mă dau după cine vreau...” Cam așa stau lucrurile, citându-l pe Vulturescu, și cu acest serial despre lumile contemporanilor noștri care se îndeletnicesc cu poezia. Și eu mă iluzionez că mă dau după cine vreau, atunci când îmi cercetez dezordonata mea bibliotecă sentimentală. Vom reveni la reportajele tradiționale de călătorie, cu care v-am obișnuit în ultimul deceniu, după ce vom trece, împreună, de valurile trei și patru. Primele trei valuri le-am înfruntat cu cele trei doze de vaccin. Așa că îndemnul nostru e să beți cafea, să citiți cărți, să călătoriți, din fotoliu, prin fascinantele lumi ale poeților noștri contemporani. Și, de nu vă e cu supărare, să vă și vaccinați...

Dați-mi pe mână un ziar de provincie/ Și-o baracă de scânduri cu o firmă soioasă/ și-n trei zile orașele vor duhni a vanilie/ și-a porturi deschise

Dintr-un *Jurnal de iarnă la Pontul Euxin* (anul 17 e.n.) aflăm că poetul a auzit de la un negustor de treabă povestea maimuței găsită-n balotul de roșcove „ce-a murit încercând să priceapă gustul zăpezii”. („E o întâmplare cu tâlc și cam tristă/ dar la Roma cunosc pe câțiva/ care-ar fi fericiți s-o audă”.) O altă poveste cu tâlc și la fel de tristă (pe care câțiva, de la București, n-ar fi fost fericiți s-o audă) e cea despre un „exil pe o boabă de piper”. („Și loc de odihnă alege-ți piperul/ să-i poți saluta dacă nu ți-o fi greu/ pe cei ce pun sticla betonul și fierul/ în spațiul din care-a fugit Dumnezeu”.) Mai slab de înger, Poetului îi e frică să răsfoiască ziarul pentru că briza-i ridică paginile-n azur și lumea îl va arata cu degetul. „Săracul/ el crede c-are aripi da-i bate parpalacul”. Pe strada „Zece mese”, acum o sută și ceva de ani, a fost zărit, printre dughene, „cu orbitoare fese, îngerul trist al triștilor băcani”. Era un semn al crizei monetare c-un final poetic dar extrem de trist: „Azi jocul ăsta nu mai are piese/ și ca argintul ce-a fugit din bani/ pe strada Zece nu mai sunt nici mese/ nici băcănii, nici îngeri, nici băcani”. În locul unde se va produce extincția definitivă: „salcâmi au înflorit fără motiv”, iar „tramvaiu-i o conservă c-un bețiv”. E o imagine de sfârșit de lume unde doar bodega-i cu noroc: „Pisica iar se freacă de scaun și ia foc/ vioara taie capul țiganului coclit”, iar strănutul e strict interzis. („Nu strănuta că zboară toți fluturii din zid”/ „Nu strănuta că zboară frumosul din ziar”.) Există o țară subterană, fără de noroc, dar unde diferențele dintre tron și talpa țării sunt abrogate: „Mai jos de viermi unde se-mbracă/ focul în stamba din vulcani/ curge o țară mai săracă/ și-o briză fără damf de bani”. Acolo, în satele pitice, „sunt regi porniți la plugărit/ și-s turci cu sângele-n ibrice/ și auru-i călugărit”. Și tot acolo, „moartea se joacă de-a zugravul/ pe prispa lumilor de lut”. Acest lucru se petrece doar în aprilie („bolnavul”) când vin metalele din sud. Probabil, în ziua de-ntâi ale lunii invocate mai sus... Pe pământul de la suprafață întâlnim un paradis beteag: „Pe unde curge raiul în om miroase-a beci/ și-a spirt trecut prin pâine și-a buci de nenufar...” E vreun liman din această situație fără ieșire? Ar fi. Dar românul e un tip meteo dependent: „Se-amână revolta din cauza ploii”. „Deși coaptă-i steaua, deși calzi-s boi/ și magii-s datornici la hanul Nevoii”, nașterea Pruncului sfânt nu se mai petrece pe 25 decembrie: „se-amână copilul din pricina pâinii”. Poetul, ca tot românul, e un ins păgubos: „Frate desigur geamăn cu buclucul/ o să vânez cartoful și coltucul/ și-o să m-atace ca o fiară cucul./ Și risipit ca un mălai prin tufe/ aștept furnica neagră să mă pupe/ umflat de raze și strivit de rufe”. Dar meriți, ca un condamnat la moarte, o ultimă favoare: „Tu ești invalidul căruia i se îngăduie totul din milă și scârbă,/ ca vulcanul răcit/ cu gâtlejul înfundat de ziare și sticle/ astă seară fă-le o surpriză turiștilor/ și cântă-le din trompeta de lavă/ o melodie de Armstrong”. ***What a wonderful word***, nu-i așa? După 1989, în anul când a fost declarat Cetățean de onoare al Petrilei, poetul i-a oferit fratelui meu, Constantin, cu toată prietenia, „acest bob de piper căruia i-am uitat gustul”. I-l readucem, aici și acum, în plină pandemie...

(Mircea Dinescu, *Exil pe o boabă de piper*/ Cartea Românească, 1983; 44 pagini)

Iubito/în această gară/ nu s-a aprins nici o făclie/ și tu cobori pe întuneric/ și nici măcar nu-ți ridici privirea/ spre lună (Ora 20:15)

Mircea Andraș a fost ultimul boem autentic din Petroșani. El venea, în fiecare dimineață, cu primul autobuz din Petrila (de la stația Căprioara) până în Piața Victoriei din Petroșani. Intra în prima cafenea care-i ieșea în cale și până la ultimul autobuz, cu care se întorcea acasă, bântuia de colo-colo până se stabilea definitiv la „Cafe Mary”. Era un local intim de doar câteva mese. Acolo, Mircea avea masa lui unde își scria, cu litere mari de tipar, colaborarea sa zilnică la ziarul local, desena, făcea epigrame amicilor și trăgea de câte o cafea ca de-un cal mort. Trăia dintr-o pensie amărâtă de fost funcționar poștal, iar ziarul local îl plătea, când îl plătea, din an în paști. Purta, mereu, un sacou roșu și o cravată de aceeași culoare. Mircea avea oroare de apă și evita, cu îndârjire, să se spele. Mâinile sale semănau cu mâinile minerilor de la ieșirea din șut. Diferența era că mâinile poetului erau mult mai delicate, ca ale unui pianist virtuos. Africa de sub unghiile sale devenea, pe zi ce trece, tot mai neagră și tot mai consistentă. De unde i se trăgea asceastă fobie? Mircea a văzut documentarul „Apa, ca un bivol negru”, realizat după niște inundații catastrofale, și a rămas marcat de relele ce pot fi provocate de furia acvatică. Aceste impedimente nu-l împiedicau să vorbească și să scrie, mereu, despre niște muze imaginare. Prietenii lui nu-l mai luau în serios și-l bârfeau cum c-ar fi fost, la vârsta lui, un poet virgin. După ce a plecat din această lume, neamurile (de care habar n-avea că mai există) au intrat în apartamentul său din Petrila și au constatat că poetul nu mai avea acasă nici apă, nici curent electric. I-au aruncat toate manuscrisele în pubela unde se colecta hârtia inutilă, i-au vândut casa și-au împărțit banii. După el au rămas câteva cărți și o seamă de premii pentru creație, umor, teatru scurt și poezie câștigate la diverse festivaluri de profil din țara noastră. A debutat editorial cu „Noapte cu mesteceni albi”, o carte pe care Mircea Andraș a scris-o-ntr-o noapte de la ora 20:08 până la ora 5:00 a dimineții. În acest interval, poetul a compus 52 de poezii. Majoritatea sunt finalizate în 7-8 minute. Cel mai mult i-a luat scrierea poeziei de la pagina 53, la care a trudit 23 de minute, iar pe cea mai scurtă pe care a executat-o a fost cea de la pagina 29. Un minut, tic-tac, a trecut... „Fiecare val așteaptă întoarcerea/ și împăcarea cu malul/ iertarea iubito a brumat azi-noapte/ visele noastre nevisate” (Ora 5:00). Pe ultima pagină a cărții, editura și poetul îi mulțumesc cârciumarului Bonea, fără de care volumul nu ar fi putut vedea lumina tiparului.

(Mircea Andraș, *Noapte cu mesteceni albi*, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, Petroșani, 1996; 63 pagini)

Viața e ca să te culci cu femei/ viața este să mănânci și să bei/ (versus)/ viața e ca să-ți vină idei...

Poetul nostru trăiește într- *„O țară ca soarele de pe moneda de 25 de bani.”* Într-o astfel de țară minusculă, dar luminoasă, cu inflexiuni metalice, poetul se simte dator să încerce, mereu, să scrie un text „mai rotund decât luna,/ mai luminos/ și de folos/ omenirii ca soarele,/ vast precum cerul, hrănitor și dens cum nici pământul patriei mele nu a/ fost în istorie niciodată”. Simplu de zis, greu de înfăptuit. Mai ales când trebuie să pui la socoteală și hazardul: „Orice autor/ vrea să trăiască/ dar scrisul devine o ruletă rusească”. Pentru că într-o astfel de țară „Adevărul e alunecos ca un pește,/ Binele-ți fuge printre degete ca un săpun/ Frumosul e o bucată de gheață,/ dragostea se-mprăștie ca un fum, se duce ca un măgar în ceață”. Și atunci?, se întreabă, pe bună dreptate, poetul. Răspunsul vine, parțial, dintr-o manea de extracție intelectuală: „aș da zile, aș da munci/ și plăceri câte n-aș da/ ca să ce? ca să ceva”. Asta-i diferența: „Ca să ceva!” Vă mai doriți și altceva? „Cine mai dorește, cine mai poftește/ liber arbitru/ la litru/ și la jumate/ lib/ertate/ e/galitate/ fra/ternitate.” După cum ați sesizat, toate aceste idealuri sunt fracturate, de poet, în mod voit. Nici idealul casnic nu are altă soartă. Pare accesibil, dar e iluzoriu: „Vreau să văd la televizor/ doar filme și muzică/ și sex/ și mâncare și somn”. Țara e mică, e toamnă și ea rămâne undeva în urmă, doar în memoria individului: „Oricine să poată ajunge oricând oriunde/ are chef sau are treabă/ turistic sau în interes de serviciu, cu alte cuvinte/ și s-a terminat șmecheria/ pa și pururea pusi/ poze din călătorii, suveniruri”. Omul nu e tentat să-și depășească condiția, dar idealul lui rămâne mărunt: „Vino mamă să mă vezi cum lucrez/ la spații albe la spații roz spații bej/ vino să vezi cum nu contez/ vino să vezi cum nu forțez”. E un sentiment de „lasă-mă să te las” care s-a generalizat și care ia amploare în absența autorității: „Pompierii au plecat acasă/ spitalele s-au închis/ poliția a întors armele/ până și ospătarii și-au luat lumea-n cap/ suntem pe cont propriu/ și nu e încă nici ora 9”. Poate doar poetul mai are un scop cât de cât precis și, în mare măsură, relativ: „Scopul e să bifez/ că trăiesc, că visez/ că percep, că creez/ țelul e să bifezi/ ce miroși, ce guști, ce auzi, ce pipăi, ce vezi/ totul e să bifez că trăiesc, că visez/ că asud, că creez/ nu-mi propun, nu încerc, nu aspir să contez”. Cum poți conta într-o lume ostilă? „Puteam să fiu aproape orice, cu un minim sau maxim efort/ în artă, -n științe, -n afaceri, politică, sport/ dar la un lucru-s mai bun ca oricine”. Autorul are înțelepciunea să nu ne dezvăluie care-i lucrul acela la care se pricepe cel mai bine din lume. Gherguț e un spirit ludic care, în poezie, se joacă mereu iar când te aștepți mai puțin o-ntoarce ca la Ploiești. Ăsta e farmecul inconfundabil al poeziei lui. Volumul „Trei” e ilustrat extrem de adecvat cu planșe semnate de Nicolae Comănescu. Ele au în partea de jos a compoziției câteva crâmpeie discrete dintr-o lume reală. Acestea ocupă circa 10 la sută din desen. Restul e cerul, în diferite variante, ce lasă loc inponderabilului și metafizicii să zburde în voie. Poezia lui Sorin Gherguț ne pare a fi la fel: „Într-o golemă/ vreau să transform a mea poemă/ să ies cu golema din casă, s-o duc la film, la teatru, la operă, la concert/ (simfonic, de cameră, rock, electronic, etno), la muzeu, la patinoar,/ la mall, la bowling, la simpozioane,/ să merg cu ea la bere, la ceainărie, la wine bar, la o tărie, la cofetărie,/ la patiserie, la pizza, la restaurante (românești, cu specific și fusion),/ să mă plimb cu Golema pe splai și prin Europa,/ pe Magheru și prin Americi,/ prin Cișmigiu și prin Africa,/ pe Calea Victoriei și prin Asia și Oceania/ și peste tot pe unde trecem să lăsăm în urmă prăpăd”. La final, e indicat să apelezi la o firmă care să acționeze așa cum îi dictează firma și tradiția: „Pe Mihai Bravu, între Iulia Hasdeu și Obor, am văzut o firmă,/ *Reparații imposibile*. E ora șase. Mă gândesc să dau print și să mă opresc acolo, poate prind deschis”. De la 6 la 9 (vezi poemul citat mai sus) nu mai e mult. Dar e, oare, suficient pentru a acoperi distanța dintre

reportaj

experiment și revenirea, peste timp, la dulcele stil clasic? „Am crezut în calambururi/ apoi am crezut în intertexte/ acum nu prea mai cred în nimic verbal, dar prețuiesc narațiunea/ și expresia ei frustă.” Căința e un prim pas spre reconcilierea cu viața reală, cu reparația imposibilă, cu artificiul de a pune în acord cifrele 6 și 9. Lui Nenea Iancu i-a reușit. Și pentru d. Gherguț ar însemna o spectaculoasă răsturnare de situație: „Am crezut c-o să fac viața din vorbe/ dar viața s-a dovedit mai versată decât preconizam/ am crezut că mă pot strecura, cumva/ proastă socoteală am făcut./ ce e de făcut? Proastă, proastă socoteală mi-am făcut!”

(Sorin Gherguț, *Trei*, Editura *Vellant*/ colecția *Cărți însemnate*, București, 2016, cu ilustrații de Nicolae Comănescu)

O să mă plimb prin orașul meu natal/ despre mare voi scrie doar din amintiri mă voi/ plimba ușor nedumerit navetist între două exiluri

Orașul Imperial este orașul nopții pe care „nu-l locuiesc decât două ființe/ și o puzderie de stele/ ce se aprind și se sting în neant”. Din nefericire, „nici una nu-i a noastră”. Întâlnirea celor două ființe nu ține de destin, ci de Paznicul farului care joacă rolul unui Cupidon sui-generis: „El m-a trimis la tine/ du-te acolo mi-a zis/ o s-o găsești pe pat de alge și nisip/ nu te sfii și mângâi-o pe păr/ o să-ți povestească despre/ cerul care nu mai există”. Ciudată răsturnare de situație. Puzderia de stele dispare și cerul nu mai există. E vorba de o dragoste mistuitoare și purificatoare? Totul e, însă, doar o biată iluzie: “să-ți amintești/că nici eu/ și nici farul meu nu existăm”. Existența devine terestră și viața adevărată este cea de dincolo de bordura ce desparte două lumi: “dincolo de bordură la ștrand sunt toți/ și ne așteaptă noi stăm pe bordură/ cu picioarele amorțite și privim stelele/ care apar din nou reci ca întotdeauna”. Dacă universul îți este ostil atunci “indiferența și destrămarea ne stăpânesc/ pe altă stradă fiecare/ pe lângă alte ziduri/ și porți de piatră/ pe lângă alte obloane de aer.” Două sunt lunile anului în care barbatul simte că trăiește deplin. „Februarie e luna lupilor flămânzi și a poemelor/ triste în februarie mi-e foame de dragoste”. A doua lună e la antipod: „în februarie începe totul așa cum/ în noiembrie totul se încheie” Ce se petrece în acest interval de nouă luni? „Între ele/ nu-i decât un spațiu de sărbători și presimțiri viclene.” E “aerul dulce al nopții de iulie” și „lumina sumbră de august care mângâie mătasea/ neagră neglijent aruncată pe un colț”. Femeia are suflet de „galbenă pasăre a paradisului”, tălpile-i sunt de sare iar chipul strălucitor și-l potrivește după chipul măștilor. Ea nu refuză invitațiile fără conotații sexuale explicite: „te-am invitat la o ceai/ l-am băut din ceștile mari cu flori albastre/aproape șterse așezați pe scaunele incomode din/ bucătărie și te-am încoronat drept regină a ceaiului”. Interiorul e boem și e destinat unei huzureli demne de un Oblomov autohton: „Zac privind pereții de var albăstrui ai camerei/ mele în general dezordonată burdușită de cărți/ și alte chestii intime.” Când căldura devine înăbușitoare, El se îndreaptă spre ”locul/ în care i-ar fi spus cât e de frumoasă. Apoi te-aș fi invitat la o plimbare lejeră spre/ Orașul de Jos pe sub Podul Minciunilor te-aș fi privit pieziș”. Misterul femeii ar putea dispărea atunci când „va veni o clipă când te vei retrage/ de bună voie/ iar camera va avea pereții transparenți”. În Orașul Imperial teluricul și celestul sunt parte al aceluiași întreg: „Oricare lucru sau întâmplare, oricare ființă/ cuprinde o mică parte de mister, o mică parte/ întunecată intim legată de cerul lin cu stele/ și nori și statui”.

(Ioan Radu Văcărescu, *Exil în Orașul Imperial*, Biblioteca Euphorion/ Colecția de poezie, 1992)

Nordul e precum crâșma lui Humă: cu o mie de uși. Dar câți o mai caută pe aceea spre casă?

Autorul *Cărții de la Satu Mare* ne oferă trei variante, toate rele, despre viața într-un oraș damnat pentru poeții de azi. Orașul e sălciu. „Mucegaiul e peste tot. Zgura,/ igrasia și scuipatul vibrează sub lințoiliile de neon”. Femeile locului „se pot îneca nu numai în vâltoarea unui râu ci și-n albastrul unui ochi”. Ochii femeii din Sătmar „sunt negri sau albaștri după cum e odaia în care e iubită”. Prin Sătmar trece Someșul, dar „cel mai turbat râu e noaptea unei femei singure”. La urma-urmei, fiecare oraș își merită poeții. Prima premoniție e că „nici un poet nu se va naște în Sătmar”, a doua zice că „unii vor veni aici doar ca să moară”, iar a treia se referea la „alții care vor pleca repede să-și găsească moartea în altă parte”. E clar, pentru dl. Vulturecu, Sătmarul e raiul poeților blestemați. În acest sens, poetul supraviețuitor a ilustrat, concret, toate cele trei variante. Prima ne aduce la rampă pe cei care au venit din altă parte: “Dorin Sălăjan a venit din Sărvăzel;/ Alexandru Pintescu era născut la Zalău;/ Ion Baias avea părinții moroșeni din Vetiș;/ Ion Vădan era din Gelu;/ Ion Ghiur din Păulean;/ George Boitor se născuse la Supurul de Jos;/ Paul Grigore în Cărmârzana;/ Emil Matei din Apa...” De ce erau ei altfel decât noii lor concitadini? „Erau oameni care știau să pună monezile pe ochii morți ai/ fântânilor, țineau fierul de călcat al lui Lautreamont/ alături de pâinea cea de toate zilele, îngenuncheau să/ ridice de pe trotuar puii de cuc căzuți din felinare” dar, mai ales, „știau la ce visează pivnițele de sub blocuri” Cei care au venit, să moară-n Sătmar, au fost Dorin Sălăjan, Emil Matei, Ion Baias și Ioan Bran. Ceilalți au rămas să îndeplinească cea de-a treia premoniție și „au plecat degrabă să moară în altă parte:/ Gorge Boitor, sub roțile trenului la Ploiești;/ Ion Ghiur, într-un spital la Timișoara;/ Paul Grigore, hăituit de Securitate la București;/ Alexandru Pintescu moare sărbătorind Sfintele Paști la Vatra Dornei;/ Ion Vădan la Cluj, sperând să redreseze editura Dacia...” Cât au trăit, poeții Sătmarului rătăceau, în mod repetat, prin mâzgă. Zile și nopți. George Vulturescu a fost, ca persoană publică, nu numai un important poet al cetății sale, fondator al *Poesis*-ului și al festivalului cu același nume ci și director al Direcției județene pentru Cultură Satu Mare. În această ultimă calitate, le-a „ pus tuturor plăci comemorative pe/ case și străzi” pentru că „în literele lor dansează flăcări/ flăcări ce ies noaptea pe străzi și dansează/ și aprind felinare în orașul unde nu există felinare”. Din obligație sau oportunism, mai mulți edili de la noi au făcut și ei cam același lucru. Vulturescu a mers, însă, mult mai departe, până în miezul lucrurilor. („Arată-mi, prietene, măcar un loc în acest oraș/ unde să-mi pot planta caișii din priviri.”) El reînvie această boemă și-i readuce la viață pe fiecare dintre ei. Îi ascultă pe fiecare în parte și, până la un punct, îi vede cu Ochiul cel Bun iar de la acel punct încolo începu să-i vadă cu Ochiul cel Orb. „Așa spun înțelepții: există un ochi care vede/ și un ochi care se îndoiește de ceea ce vede”. Dar poetul nostru are conștiința înfățișării lui fizice, la fel ca, odinioară, Radu Stanca: „Eu, cel mai frumos dintre ei,/ cu ochiul orb ca o floare înnămolită/ în creier,/ sosit printre ultimii la crâșma lui Humă,/ le-am strigat:/ Cinstiți Messeri, oare nu lucrăm mereu/ doar la ultimul vers?...” E o dispută în toată legea între poeții Sătmarului, din toate cele trei categorii fatidice, la care-și permite să intervină, hâtru, și moș Humă: „oare ochiul lupului întețește desișul sau golul dintre arborii pădurii?” Poetul urcă, în mod repetat, Pietrele Nordului repetându-și pe drum „versul lui Gregory Corso/ urăsc bătrânii poeți care consultă alți bătrâni poeți”. La Vulturescu e altfel. Toți sunt poeți tineri care consultă alți tineri poeți, se confruntă, se completează, se cinstesc cu vin și, ulterior, se prețuiesc până dincolo de moarte. Nu putem sfârși o poveste din Nord fără a aminti de o armă albă pentru că, acolo, nu există vreun ficior care să n-o aibă la picior, alături de-o sticlă de monopol. „Nu cu tăișul vei birui lupul, fiule, mi-a zis./ Cuțitul trebuie să te facă pe tine să fii la fel/ precum lupul.../ Laudat fie moșul Achim care mi la dăruit”. „Numai cei slabi lovesc”, a mai zis moș Achim. Pentru că „cei puternici/ îl poartă ce pe-un sceptru. Numai în Nord mâna care scrie e una cu mâna de pe cuțit...”

(George Vulturescu, *Cartea de la Satu Mare*, Editura Școala Ardeleană/ Colecția Școala ardeleană de poezie, Cluj-Napoca, 2016)

Adrian Vasiliu

Muzică și muzichie

Freddie piteșteanul

Recent am ajuns într-unul din locurile mitice ale rock-ului mondial, care-a inspirat cel puțin două din trupele legendare ale istoriei, Queen și Deep Purple. Acolo am vizitat studioul în care-a fost compusă Under Pressure, împreună cu David Bowie, și unde Freddie Mercury a înregistrat ultimele sale piese, cu doar câteva săptămâni înainte de a ne părăsi. Dar locul care m-a impresionat cel mai mult la Montreux a fost statuia celui mai mare vocalist rock din toate timpurile. Aflat acolo pentru prima oară, m-am simțit ca acasă alături de oamenii care stăteau, ca și mine, la coadă să-și facă poză cu statuia care domină lacul Geneva. La doar câteva luni am aflat că un prieten foarte bun și foarte vechi vrea să ridice și la Pitești o statuie a lui Freddie. Nu singur, ci parte a unui ansamblu împreună cu alți giganți ai muzicii, dar și cu Cornel Chiriac, piteșteanul care a inventat emisiunile rock românești, chiar dacă a făcut-o de la Radio Europa Liberă din Germania.

Este un proiect care are deja mai bine de trei decenii de când a depășit stadiul de idee, dar care, din motive nu neapărat financiare, de-abia în această perioadă are șanse maxime de a deveni realitate. Patru din cele șase statui plănuite inițial sunt deja făcute, prin strădania unor talentați tineri sculptori, pe banii aceluiași prieten al meu și ai familiei sale. Și locul este deja stabilit, undeva într-una din zonele noi ale orașului, deși ultimele informații spun că primarul actual al Piteștiului a venit cu ideea care mie unul mi se pare neverosimil de bună, aceea de a amplasa statuile chiar în buricul târgului, în locul pe care noi, cei care am avut vreo tangență în trecut cu mișcarea rock locală, îl cunoaștem sub numele de La Pietre, lângă crucea din piața care sper să nu mai poarte foarte mult timp numele de Vasile Milea. Ar mai fi doar votul consiliului local, ideea fiind susținută de primar, de altă culoare politică decât majoritatea aleșilor piteșteni.

După care, într-un termen foarte scurt, Piteștiul va avea, după mult prea mult timp, ceva de spus în lumea rock-ului din România. Pentru că sunt convins că acele statui vor deveni, ca peste tot în lume unde există așa ceva, un loc de pelerinaj pentru cei care ascultă muzica acelor giganți și care, ca noi toți, și-ar fi dorit să-i fi văzut măcar în concert, dacă nu față în față. Iar Freddie piteșteanul n-ar fi cu nimic mai prejos decât Freddie de la Montreux, două ipostaze ale unuia dintre cei mai iluștri concetățeni ai noștri din eterna lume a muzicii bune.

reportaj

Mariana Şenilă-Vasiliu

NAZISMUL ȘI ARTA (V)

Jaful

Între Hitler și Göring exista o adevărată concurență neoficială, dar cunoscută, fiecare dorindu-și pentru muzeul său cele mai bune și valoroase opere de artă. Göring a profitat de faptul că lui Hitler, fiind prea ocupat cu problemele războiului, îi scăpau matrapaz-lâcurile sale, acestuia, mărind nerușinat miza.

Prea influențat de evenimentele militare și cruzimea acestora, cititorul superficial, dezinteresat în ce privește arta în respectivul interval, lipsit de o corectă informare a celor petrecute în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, asociază începutul jafului operelor de artă abia cu invadarea Poloniei de către trupele hitleriste la 1 septembrie 1939. Or, în realitate, totul a început mult mai devreme, o dată cu ocuparea Austriei la 1 martie 1938, act politic agresiv cunoscut sub eufemistica denumire de „Anschluss"/„Anexare", bazată pe criterii etnice - aceeași sorginte, aceeași limbă și obiceiuri comune, dar mai cu seamă pe pofta Führerului care era și el austriac prin naștere.

Concentrarea de trupe ale Wermachtului la granița cu Cehoslovacia, din luna mai a aceluiași an, anunța ceea ce avea să se întâmple cinci luni mai târziu: dezmembrarea Cehoslovaciei. I s-a impus cedarea către Germania nazistă a regiunii Sudeților, locuită, chipurile, de o majoritate germană. În fapt, protagoniștii Conferinței de la München - Hitler, Mussolini, Chamberlain și Deladier -, contrar tuturor tratatelor încheiate cu Cehoslovacia și tuturor promisiunilor de protecție a țării făcute de Occident, i-au dat mână liberă lui Hitler. Lipsa de reacții a trimisului Angliei, lordul Chamberlain, și al Franței, Deladier, ținea de o prudență și chiar și lașitate în relațiile cu Hitler, prudență ce s-a dovedit mai târziu păguboasă pentru Anglia, care a fost atacată în toamna lui 1940 de aviația nazistă, Luftwaffe (vezi bătălia pentru Anglia). Cât despre Franța... la 13 iunie 1940, victorioase, trupele naziste au defilat pe sub Arcul de Triumf, iar la nici zece zile, în 22 iunie 1940, a fost semnat rușinosul „Armistițiu franco-german" de la Compiegne.

Sunt sătulă până peste cap de atribuirea unor vini colective în toate aceste cazuri precum și în altele asemeni lor. Au existat de fiecare dată vinovați cât se poate de concreți, care în circumstanțe favorabile, sprijinindu-se pe „cooperarea" politică și lipsa de moralitate au împins personajele în vârf, instaurând astfel dictaturile comunistă, nazistă, fascistă și falangistă cu toate variantele. Așa s-au petrecut lucrurile și în cazul jafurilor de obiecte de artă din Germania și a pandantului lor sovietic. Pentru că lucrurile s-au petrecut aproape identic și în cazul furturilor de bunuri cultural-artistice comise de „eliberatorii" sovietici. După încheierea războiului, Stalin l-a obligat pe generalul Jukov să cedeze toate bunurile însușite în timpul campaniei de eliberare a țărilor de sub jugul nazist, bijuterii foarte valoroase în mod special.

Jefuirea bunurilor cultural-artistice de către naziști a avut doi capi răspunzători de acestea: Hitler și Göring. Luând exemplul căpeteniilor naziste, au existat și alții amatori de artă, mai mult sau mai puțin avizați în materie de artă. Albert Speer, de exemplu, a negat tot timpul că și-ar fi însușit tablouri din prada de război. În realitate, el a păstrat din stocul jefuit 11 tablouri de valoare date în custodie unui prieten care le-a ascuns. După eliberarea din închisoarea de la Spandau, unde petrecuse 20 de ani în detenție, arhitectul lui Hitler a început să scoată, unul câte unul, tablourile respective și să le introducă la licitație sub numele unui fals proprietar. Și n-a fost singurul care a procedat astfel. Speer a declarat la proces că a fost „dragostea nefericită a lui Hitler", asta în ce privește arhitectura, însă chiar dacă nedeclarată, adevărata „dragoste" a lui Hitler a fost arta. Respins la concursurile de admitere ale Academiei de Belle-Arte vieneze, el a continuat să fie obsedat de artă, dar în alt fel; de astă dată dorea să fie posesorul ei, fapt pentru care a recurs la forță și jaf. Așa s-a născut ideea jefuirii Europei de cele mai frumoase creații umane. Dacă Napoleon își pusese în cap să împodobească Luvrul cu operele de artă sustrase din Italia, Hitler și-a propus mult mai mult: să creeze la Linz cel mai mare și bogat muzeu de artă din toate timpurile. Așa s-a ajuns la ceea ce s-a numit „Operațiunea Linz"; ea presupunea spolierea bunurilor artistice în teritoriile ocupate și înglobarea lor în sus-numitul muzeu. Ca să dea un aspect, zis legal, jafului a început sub pretextul recuperării operelor de artă, pictură, sculptură și altele, ale căror creatori erau de origine germană. Este cazul celebrului altar al lui Veit Stoss (1448-1533) din catedrala Sf. Maria de la Cracovia, „operă de artă unică, inestimabilă și de neînlocuit, de cea mai mare însemnătate cultural-istorică", așa cum era stimat într-un raport de specialitate nazist. Încă dinainte de ocuparea Poloniei, istoricii de artă polonezi, presimțind ce avea să urmeze, au încercat să pună altarul în siguranță: l-au desfăcut în piesele componente, l-au ambalat cu mare grijă și l-au ascuns în subteranele Domului din Sandomierz, Polonia. Sarcina de a-l „recupera", dată de Heydrich personal, i-a revenit unui oarecare Paulsen, profesor doctor, istoric de artă, arheolog și ofițer SS. La începutul lunii octombrie 1939, în urma unei trădări, Paulsen s-a dus ață la Domul din Sandomierz unde a descoperit ascunzătoarea prețioasei sculpturi a lui Vit Stoss pe care a expediat-o urgent în Germania. Numai că, după ce au pus mâna pe sculptură, oficialitățile naziste nu prea știau ce să facă cu ea, unde anume să o amplaseze. Dat fiind că toate marile adunări naziste se țineau la Nürnberg, le-a venit ideea să amplaseze altarul în biserica Sf. Laurențiu, aceasta fiind astfel ridicată la rangul de catedrală. În 1946, altarul a fost restituit Poloniei și remontat în catedrala din Cracovia. Până la restituire, sculptura lui Vit Stoss/Weit Stoss s-a aflat sub continua supraveghere și pază a serviciilor secrete hitleriste, în mod special a celor din cadrul „Ahnenerbe"/Moștenirea străbună, organizației fanatic-naționalistă creată la sugestia lui Hitler, de care s-a ocupat ulterior Himmler. „Ahnenerbe" avea menirea de a cultiva ideea unui trecut glorios al Germaniei, de a bate monedă pe arianism, de a induce ideea unei rase pure, de a cultiva vechile legende germanice și culte religioase ancestrale, totul în defavoarea creștinismului. Lucrurile au fost împinse spre un soi de familiaritate din moment ce un oficial, la încheierea unui raport despre jafurile artistice din Polonia, întreabă: „Ce mai face *Ahnenerbe?* Sic!"

Nici măcar Austria nu a fost prima țară jefuită de naziști în materie de artă, ci Italia lui Mussolini, aliatul de încredere al lui Hitler, doar că aici, deși s-a furat din greu, s-a încercat aparența unei legalități prin așa-zisul „comerț" cu opere de artă. Chiar de la început, din 1933, Göring a pus ochii pe comorile Italiei. Versat, el a știut cum să ocolească legea ce interzicea scoaterea din țară a importantelor valori artistice ce depășeau estimativ o anumită sumă. Și, probabil, nu s-ar fi aflat despre afacerile sulfuroase ale Reichsmarschall-ului de n-ar fi existat aceea meticulozitate nemțească, nazistă în acest caz, de a înregistra absolut orice, de la numele și numerele deținuților din lagărele de concentrare până la afacerile avute cu băncile elvețiene. Confuziile existente cu privire la aceste lucruri, precum și altele asemenea lor se datorează distrugerii arhivelor de către naziști odată cu apropierea sfârșitului războiului. Au procedat cu doumentele așa cum au procedat și în cazul deținuților din lagăre. Au preferat să nu se afle adevărul cumplit: pe deținuți au încercat să-i lichideze, arhivele le-au distrus. Resturile umane găsite în cuptoarele crematoriilor din lagăre i-au dat însă de gol; iar ceea ce s-a găsit în haosul de hârtii și documente, incomplet distruse, a fost suficient pentru a dezvălui esențialul. Aflată la Potsdam, arhiva Ministerului de Externe nazist, conține, oricât de bine ar fi fost ascunse sub eticheta secrete „Problema secretă a Reichului", mizerele secrete ale „iubitorului de artă" Göring în Italia lui Mussolini. Poziția de aliat cu Hitler nu i-a creat nicio problemă de ordin moral, ba, din contră, a profitat de ea pentru a-și însuși bunuri artistice puse sub ocrotirea patrimonială, așa cum a fost cazul unei bijuterii antice grecești, bun de patrimoniu, pe care pusese ochii. Prea puțin deranjat de calitatea patrimonială a bijuteriei, cu siguranța nerușinării dată de statutul său de numărul doi în Germania nazistă, a presat asupra oficialităților italiene până i-a fost scăzut prețul de cumpărare sub limita admisibilă scoaterii genului acesta de obiecte prețioase din Italia. A plătit „cumpărătura", nu din buzunarul propriu, ci din devizele ambasadei. S-a străduit apoi să scape și de plata taxelor de export, acestea, deși mult diminuate, au fost achitate de ministerul ...italian de finanțe. Totul ca să nu fie cumva vreo atingere faimoasei „prietenii" cu Mussolini. Italienii ajunseseră exasperați de malversațiunile la care se deda Göring, care păreau să nu aibă nicio limită. Exasperați erau și cei care lucrau în ambasada de la Roma. Așa-zisele „cumpărături" le dădeau bătaie de cap ambelor oficialități. Goblenuri gotice, mobilier, tablouri, înghesuite în lăzi zăceau în așteptarea transportării lor în Germania. Până la urmă cuprins de îndoială, un adjunct al lui Ribbentrop i-a raportat situația superiorului său. Concluzia cercetărilor? Treizeci și trei de lăzi depozitate în secția economică a ambasadei de la Roma conțineau într-adevăr opere de artă „achiziționate de Reichsmarschall în ultimele luni". Concluzia concluziei trase de Ribbentrop: absolut corect și propriu ca Göring să-și aducă din Italia obiecte de artă ÎMPOTRIVA TUTUROR HOTĂRÂRILOR ÎN VIGOARE.

După nerușinata cerere a lui Göring de a-i fi „vândute" două cărți vechi, unice și extrem de valoroase, aparținând marchizului de Bagno, i s-a răspuns însă că potrivit legislației italiene, autorizația de scoatere din țară nu-i va fi acordată. Pe șleau, NU! Ticălos din fire, mareșalul Reichului a cerut „împrumutarea lor pentru patru săptămâni". Văzând încăpățânarea ministrului educației Botai, Göring a supralicitat cu o escrocherie: dacă se va aproba scoaterea cărților din țară, una din cărți va fi dăruită de către o „înaltă personalitate" germană unei personalități... italiene. Se subînțelege din metoda acestui scărpinat politic cu mâna stângă în partea dreaptă, că „înalta personalitate germană" era chiar el, iar înalta personalitate căruia i-ar fi oferit-o era Ducele. Până la urmă i s-a aprobat scoaterea din Italia a uneia din cele două cărți, însă nici Mussolini și nici Hitler n-au apucat să-i vadă barem cotorul... Există un minim cod al onoarei chiar și printre tâlhari. Reichsmareschall-ul nu avea niciun cod al onoarei, n-avea decât lăcomia patologică de a poseda tot ce-și dorea, înșelându-l până și pe Hitler. Pentru a pecetlui „prietenia" cu Hitler, Mussolini l-a invitat pe Hitler să viziteze Italia în 1934. Orgolios peste poate, Mussolini a ținut morțiș să-i prezinte „prietenului" său Hitler marile valori artistice ale Italiei din Muzeul Uffizi, de la Florența, și cele din „coridorul" Vassari, legat de muzeu, care a fost construit din motive de securitate pe deasupra cunoscutului Ponte Vecchio ce traversează râul Arno. Muzeul Uffizi geme de artă italiană renascentistă, iar coridorul Vassari adăpostește o impresionantă colecție de autoportrete ale vechilor maeștri italieni și străini. Lui Hitler i-au lucit ochii de lăcomie, însă deocamdată nu a putut face nimic. După demiterea lui Mussolini în 1943 de către Marele Consiliu Fascist și arestarea sa din ordinul regelui, Führerul a sărit în ajutorul acestuia (a se vedea episodul eliberării lui Mussolini de către comandoul lui Otto Skorzeny), numai că, în același timp, Italia, sprijinită de Aliați a declarat război Germaniei. În harababura creată de ocuparea de către Germania nazistă a nordului Italiei, Hitler a dat ordin să-i fie aduse capodoperele picturii și sculpturii pe care pusese ochii în timpul vizitei la Florența. Salvarea lor a fost posibilă datorită acelui consul al Reichului, iubitor de artă, care i-a informat din timp pe patrioții italieni, având astfel posibilitatea să ascundă operele de artă ochite de Hitler.

Între Hitler și Göring exista o adevărată concurență neoficială, dar cunoscută, fiecare dorindu-și pentru muzeul său cele mai bune și valoroase opere de artă. Göring a profitat de faptul că lui Hitler, fiind prea ocupat cu problemele războiului, îi scăpau matrapazlâcurile sale, mărind nerușinat miza. În timp ce Führerul stătea în interminabile consfătuiri cu generalii săi, de fapt își impunea cu de-a sila ideile sale în materie de strategie militară, care în final au dus la pierderea războiului, Reichsmarschall-ul făcea naveta Berlin - Paris, făcând din sala de la Jeu-de-Pomme cartierul său general (Jeu-de-Pomme era locul unde erau adunate picturile jefuite atât de la particularii evrei, cât și din muzeele și galeriile de artă franceze), de unde își alegea picturile dorite.

Cu toate pretențiile sale de mare cunoscător în ale artei, Göring a căzut în capcană, cumpărând două tablouri despre credea că erau de Vermeer van Delft. După război, cele două tablouri -

„Pelerinii din Emaus” și „Christos și femeia adulteră” -, au fost descoperite la reședința lui Göring, Karinhall. Cercetările au mers pe firul lucrurilor și astfel s-a ajuns la Van Meegeran. Pus să aleagă între o pedeapsă mai blândă și o alta de închisoare pe viață pentru colaboraționism, Van Meegeren a declarat de fapt că el le pictase. Exceptând partea tehnică de „învechire”, metoda a fost simplă: a combinat diverse fragmente din picturile lui Vermeer, iar rezultatul au fost cele două falsuri. Arestat, lui Meegeren i s-a propus să-și arate măiestria de falsificator și a făcut-o cu brio. Un singur lucru nu pot înțelege: cum de a dat-o în bară cu reprezentarea figurilor? Chiar nimeni nu a realizat acest lucru, când dintr-o simplă fotografie alb-negru după „Pelerinii din Emaus” se vede limpede că figurile nu se încadrează în tipologia vermeeriană; chipurile sunt mai alungite, supte și cu pomeții obrajilor prea marcați. Pentru Megeeren, tribunalul a propus doi ani și jumătate detenție, din care a făcut unul singur, cel când a pictat în închisoare. Ce e revoltător în toată tărășenia asta e faptul că mari experți în materie de pictură au considerat falsurile drept originale „de necontestat”, aducând laude nemăsurate tablourilor pictate de falsul Vermeer van Delft, unii susținând și la ora actuală autenticitatea lor. Cât despre Göring,lui i se potrivește zisa: „A trompeur, un trompeur et demi”...

Se poate reproșa că nu dau o listă a obiectelor de artă „subtilizate” - picturi celebre, sculpturi, tapiserii, porțelanuri, mobilier, biblioteci care au fost devalizate în numele celui de-al Treilea Reich, dar numai alcătuind lista s-ar umple câteva rafturi de bibliotecă. Drept urmare am preferat câteva evenimente-cheie în care au fost implicați capii jafului dezastruos la care au fost supuse țările ocupate cu cele mai bogate muzee și colecții, a modului de gândire și acționare emblematic al acestora. Și încă o întrebare: unde ar fi încăput puzderia de opere de artă furată mișelește din Europa cotropită de la vest la est?

În Austria, după Anschluss, considerată ca făcând parte concretă din marele Reich, jaful a fost oarecum mai subtil, în sensul că naziștii nu s-au atins de marile muzee, cu excepția unor „donații benevole” făcute unor înalte personalități naziste. Dacă muzeele păreau oarecum în siguranță, în schimb au fost devalizate colecțiile particulare ale evreilor și ale celor ostili nazismului, sechestrate toate colecțiile proprietarilor care părăsiseră Austria, absolut tot sub pretextul deja cunoscut al „protejării” acestora. Cine se ocupa de „punerea sub protecție a obiectelor de artă?” GESTAPO-ul, SS-ul și SD-ul. Se știe cu precizie acest lucru după felul în care erau completate listele cu numele celor de la care fuseseră luate și de către care serviciu anume. Pe o listă întocmită de unul dintre cele trei „servicii cu protecția” figurează nu mai puțin de 1575 de articole de artă. După declanșarea războiului (1 septembrie 1939) au fost încălcate și puținele articole din legislație care dădeau o oarecare aparență de legalitate furturilor: naziștii nu mai trebuiau să umble cu mănuși. Dr. Posse, trimisul lui Hitler, putea acționa în voie. Locul în care era adunată prada în vederea selecției era Kunsthistorische Muzeum, loc desemnat de naziști sub denumire „Jagd”/Vânătoare, adică tocmai la ce se dedau „specialiștii” lui Hitler, Göring, Göebbels, mari vânători de opere de artă. Numai de la familiile Rohschild fuseseră „vânate” 88 de picturi de cea mai mare valoare, semnate de Rembrandt, Van Dyck, Cranach, Wateau și alții. A urmat colecția contelui polonez Lankoronski - 1695 de trofee artistice, sechestrate după atacul împotriva Poloniei. Oskar Bondy, colecționar de artă, figurează și el cu 1723 de capturi. Valorile confiscate sunt inegale, lucru speculat de autoritățile naziste care au decis să le dea pe cele mai puțin spectaculoase, care nu fuseseră reținute de Dr. Posse, muzeelor vieneze, din Graz, Innsbruck, Salzburg și Klagenfurt. Cât despre lista picturilor reținute pentru viitorul muzeu din Linz, în număr de 469, ea începea cât se poate de patriotic cu numele artiștilor de origine germană: Hans Holbein cel Tânăr, Lucas Cranach, Albrecht Dürer, Amberger, Jörg Ratgeb și o pleiadă de artiști austrieci și germani mai puțin străluciți și celebri din secolele al XIX-XX-lea. Hitler n-a putut părăsi Austria fără să-și ia o „amintire”. A dat ordin să i se aducă din Kunsthistoriche Muzeum „Lancea destinului”, unul dintre cele mai importante exponate creștine. „Lancea destinului” era, se zicea, lancea cu care soldatul roman ce-l păzea pe Hristos răstignit, îl lovise în coaste. Despre ea se spunea că ar avea calități miraculoase pentru cel care o poseda, făcându-l să iasă învingător pe câmpul de bătaie. Hitler n-avea nicio religie, exceptând propria-i credință în sine și niscaiva preocupări pentru ocultism. Pe deasupra era anticreștin convins, prigonind Biserica, trimițându-i pe preoți în lagărele de concentrare. Atunci? Hitler se credea omul Providenței, protejat de divinitate. Care anume divinitate, doar el avea habar, însă pentru o mai mare protecție a înțeles să-și însușească celebra „Lance a destinului”. Cine știe, poate calitățile ei i-ar fi putut spori puterile... demonice. Așa că a adus-o, unde oare dacă nu la Nürnberg.

Ca și Viena, Praga era un adevărat și bogat relicvariu plin cu opere de artă. La niciun an după Anschluss, a venit rândul Cehoslovaiei să plătească obolul de suferință nebuniei și lăcomiei lui Hitler. A ceea ce mai rămăsese după dezmembrarea ei - Slovacia s-a desprins din trupul ei, iar regiunea Sudeților a fost însușită de Germania nazistă ca aparținându-i de drept. După cotropirea de către Germania nazistă a întregului teritoriu al țării, în mod cinic ceea ce mai rămăsese a fost numit... „Protectorat al Boemiei și Moraviei”. Și ca răul să atingă cote maxime, în fruntea „Protectoratului” a fost numit cel mai venal, crud și mare „călău al lui Hitler”, cum l-a numit Robert Gerwarth, pe Reinhard Heydrich”. Sau **“una dintre figurile-cheie ale celui mai mare genocid din istorie”**, cum l-a caracterizat un alt biograf. Pentru anihilarea poporului ceh, considerat de ocupanții naziști „buni doar pentru a fi muncitori și țărani”, s-au folosit metode din cele mai sinistre, de la cele medievale de decapitare, până la închiderea în lagărele de concentrare sau incendiere în masă a unei întregi localități (vezi Lidice). 300.000 de cehi au fost omorâți în acest mod de un neam care se considera superior tuturor locuitorilor din Europa.

În ce privește chestiunea muzeelor și galeriilor de artă oficiale, soarta operelor e artă pe care acestea le dețineau, este lămuritor răspunsul dat de un ofițer SS: „Tablourile rămân în galeria de la Praga, deoarece galeria este a noastră (sic!), după cum tot nouă ne aparține și Praga și întreaga țară”. Așa și păreau să stea lucrurile până când, după război, au început verificările... Castelul de la Konopiste, fostă proprietate a ducelui Franz Ferdinand d’Este, cel asasinat la Sarajevo în vara lui 1914, folosit în Al Doilea Război Mondial drept cartier general pentru trupele SS, fusese golit de prețioasa lui colecție de arme, dar și de obiectele artistice de preț. Colecția de arme din castelul Konopiste, precum și arme din alte colecții, urmau să fie expuse în viitorul „Muzeu Militar” de la Praga ce ar fi demonstrat performanța germană în materie de arme și muzeografie. Avansarea frontului a împiedicat deschiderea muzeului. În ce privește arta, au fost confiscate nouă tablouri datând din secolul al XIV-lea ale unui minunat pictor autohton cunoscut ca „Maestrul de la Hohenfurth”, nume preluat de la mânăstirea care le adăpostea. Pictura era atât de valoroasă, încât destinația directă era Führermuseum de la Linz. În paralel cu deportarea evreilor din Cehoslovacia în lagărele de concentrare, în octombrie 1941, naziștii au constituit „Curatela de pe lângă comunitatea evreiască din Praga”, unde erau înregistrate cu multă exactitate toate bunurile jefuite de la evrei. Bibliotecile evreiești sechestrate din Cehoslovacia și din alte țări ocupate urmau, din ordinul expres al lui Heydrich, să ducă la înființarea celei mai mari biblioteci evreiești din lume. Ca și „Muzeul unei rase distruse” de la Praga, în care au fost adunate de naziști obiecte rituale mozaice, bunuri culturale aparținând evreilor, toate urmărind umilirea lor. Însă cel mai semnificativ, în sensul cel mai rău din punct de vedere spiritual, pentru poporul ceh este episodul confiscării vechilor insemne și ale arhivei germane a „Universității Caroline” din Praga, fondată în 1348 de împăratul Carol al IV-lea. La cererea studenților de redeschidere a Universității, din 1942, aceștia au primit din partea Reichsprotectorului locțiitor următorul răspuns cinic: „Dacă războiul va fi câștigat de Anglia, o să vă deschideți singuri școlile. Dacă va câștiga Germania, o școală generală de 5 clase o să vă fie de ajuns” (apud Ruty și Max Seydewitz). La sfârșitul războiului, naziștii au încercat să evacuze Universitatea Carolină în regiunea Innsbruck, ocazie cu care insemnele de odinioară și arhiva veche au fost pierdute. Sau au fost făcute pierdute? Se încerca astfel un fel de „declasificare” temporală a Universității, veche de 600 de ani, o reducere a valorii sale printre cele mai vechi din Europa. Universitatea Carolină a funcționat până la 1862 în limba germană, de atunci funcționând în două sectoare distincte, german și ceh. Printr-o lege, în 1920, universității cehe i-au revenit insemnele vechi. Zâzania iscată în 1934 între studenții cehi și administrația universității de limba germană i-au determinat pe ocupanții naziști, în 1939, să preia forțat insemnele și arhiva germană. Asta și explică „pierderea” lor; ca și în cazul bunurilor artistice ele făceau parte din acțiunea de recuperare a bunurilor cultural-artistice de sorginte germană. Fără vechile însemne, deposedată de vechea arhivă, universitatea pragheză devenea o instituție culturală oarecare. Or, tocmai asta urmăreau naziștii.

Înaintea atacului împotriva URSS, care a împins conflagrația la nivelul maxim, în Est, neatinsă rămăsese doar Polonia. Ca pretext pentru atacarea ei, s-a pus la cale un plan diabolic: deținuții îmbrăcați în uniforme militare poloneze au fost obligați să mimeze un atac împotriva grănicerilor germani. Chipurile, Polonia ar fi atacat Germania nazistă. Ca să nu transpire adevărul, toți deținuții au fost împușcați. 1 septembrie 1939 a fost începutul calvarului Poloniei. Hitler dorea ca națiunea poloneză să dispară, cu excepția acelor copii blonzi cu ochi albaștri care puteau fi germanizați. El și-a pus în cap raderea de pe fața pământului a Varșoviei, plan care aproape i-a reușit. Varșovia de azi este în mare parte opera arhitecților și urbaniștilor care au reconstruit-o așa cum era odinioară. Folosindu-se de fotografii vechi și documentele care s-au păstrat în arhive, ei au refăcut centrul orașului. Odată cu războiul împotriva polonezilor a început și războiul cultural-artistic: lichidarea intelectualității poloneze și jaful descreierat al celor mai importante bunuri artistice, de care Varșovia și Cracovia gemeau. Guvernatorul general al Poloniei în timpul războiului a fost Hans Frank, un nazist notoriu, vinovat de tot răul împotriva poporului polonez, precum și de distrugerea celor mai importante monumente naționale. Nici măcar statuia lui Chopin sau ale Mariei Sklodovska-Curie n-au scăpat furiei sale distructive. În ce-l privește pe Nicolaus Copernic, acesta a fost iute „germanizat”, iar din amfiteatrul universății de la Cracovia, naziștii au făcut berărie. Despre soarta altarului lui Veit Stoss, s-a spus deja.

Hitler se credea omul Providenței, protejat de divinitate. Care anume divinitate, doar el avea habar, însă pentru o mai mare protecție a înțeles să-și însușească celebra „Lance a destinului”. Cine știe, poate calitățile ei i-ar fi putut spori puterile... demonice. Așa că a adus-o, unde oare dacă nu la Nürnberg.

Pentru o sistematizare a jafului general din Polonia, Hans Frank a emis „Directiva privitoare la **sechestrarea** obiectelor de artă în Guvernământul General”. Mai întâi, confiscarea tuturor fișierelor și cataloagelor muzeelor și colecțiilor de artă, ca să știe ce și unde să caute. După jaf, aveau grijă să distrugă documentele în cauză ca să fie șterese urmele ticăloșiei. Printre alte colecții și muzee jefuite s-a aflat și celebrul muzeu Czartoryski din Cracovia. Au fost puse sub „protecție”, pentru siguranța lor, 43 de obiecte de artă printre care celebra pictură a lui Leonardo da Vinci „Doamna cu hermina”, „Portretul unui tânăr”, de Rafael, „Furtuna”, opera lui Rembrandt. A venit rândul și altor colecții particulare, ale unor membri importanți ai nobilimii poloneze, printre care ale conților Potocki, a ducelui Radziwil, a contelui Tarnowski, Krasinski și altele încă. A fost jefuită celebra bibliotecă Zamoyski, Biblioteca Națională, a fost devastat palatul regal, puzderie de lăcașuri cultural-artistice. În afară de Cracovia și Varșovia au avut de suferit aceeași soartă tezaurele mai multor orașe poloneze care au fost puse și ele în „siguranță”. La urmă, toate aceste obiecte furate au fost inventariate și cuprinse într-un catalog pe a cărui copertă se lăfăia acvila nazistă.

Tot umblând cu miere, nu se poate să nu te murdărești pe mâini. A fost și cazul guvernatorului general Hans Frank, care dincolo de jafurile mai mărunte, a pus ochii pe „Doamna cu hermina” a lui Leonardo. Tabloul a fost pictat în timpul șederii pictorului la curtea lui Lodovico Sforza zis Maurul, duce de Milano. Un tablou minunt din toate punctele de vedere, a frumuseții modelului și a desăvârșirii picturale. Portretul o înfățișează pe Cecilia Gallerani, tânăra amantă a ducelui. Hermina pe care o ține în brațe este simbolul purității ei. Se știa că hermina, animal deosebit de curat, nu poate fi prinsă decât într-un loc unde musai să se murdărească. De asemenea, se știe că hermina are blana colorată în funcție de anotimp: gri din primăvară până-n toamnă și albă ca neaua, iarna. Cenușie, hermina din brațele Ceciliei Gallerani atestă în acest caz tinerețea ei. În mod normal tabloul trebuia să-i revină lui Hitler, dar profitând de încăierarea dintre două servicii care se ocupau cu împărțirea pe destinații și incluzând tabloul în ”calitatea a doua” a operelor de artă, Frank și-a însușit pictura. După război, „Doamna cu hermina” a fost găsită într-una din reședințele lui și restituită Poloniei. În schimb, „guvernatorul general”, în urma hotărârii Tribunalului de la Nürnberg, s-a bălăngănit în ștreang. Încă o pedeapsă prea blândă pentru ce le făcuse polonezilor și Poloniei ca țară.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Lansarea nr.3/2021 al revistei-document „Restituiri Pitești", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Istorie și istorii cu Marin Toma", coordonat de redactorul-șef al revistei-document "Restituiri Pitești", dr. Marin Toma.

"Revista document <Restituiri Pitești> este o publicație a Primăriei Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, care apare trimestrial de mai bine de cincisprezece ani. Construite pe temeliile cercetării istorice a izvoarelor documentare despre trecutul Piteștilor, articolele publicate și-au păstrat esența în tot acest timp, însă au și explorat teme pluridisciplinare, aparținând unor domenii înrudite istoriei precum dreptul, teologia, literatura și variate aspecte ale culturilor și civilizației umanității. În numărul curent, cititorii pot regăsi următoarele materiale: dr. Marius Andreescu, <Filosofi români mărturisitori ai dreptei credințe ortodoxe. Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu>; Mariana Paula Limbălată, <Boierii Golești din prima jumătate a secolului al XVII-lea. De la Neacșa la Vișa din Golești (perioada boierilor Golești – Brâncoveni)>; prof. Claudiu Călcâi,

"Tunisia – Rădăcini Culturale, Toleranță și Speranță"

<Tudor Vladimirescu și orașul Câmpulung – întrebări care și-au găsit răspunsuri>; Octavian Dărmănescu, <Vechi acte din Pitești (I)>; Aurel

"Colocviile Municipiului Pitești"

Radu, <Situația edilitar-urbanistică a orașului Pitești în anul 1905>; prof. dr. Elena Ștefănică, <Copil, dușman al poporului – Interviu cu doamna profesor Lăcrămioara Stoenescu, urmașă de fost deținut politic>; Jean Dumitrașcu, <Ion Nania, fost redactor-șef al revistei „Restituiri Pitești>", informează Marin Toma.

■ Dezbaterea cu tema "In Memoriam Gheorghe Gomoiu", în cadrul proiectului sub genericul "Evocări", coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu.

"La noua ediție a proiectului <Evocări> am invitat alături de mine pe conf. univ. dr. Sorin Mazilescu, etnolog, și pe actualul dirijor al Corului de cameră <Ars Nova>, pianistul Radu Titi, pentru a vorbi despre personalitatea copleșitoare a dirijorului și profesorului Gheorghe Gomoiu, fondator al corului de cameră <Ars Nova> și al Festivalului Internațional de Muzică Corală <D.G. Kiriac>. Ani buni, corul a funcționat la Centrul Cultural Pitești, dovadă că sala în care se desfășoară manifestarea se numește <Ars Nova>! Chiar corul academic al Filarmonicii Pitești a fost fondat de maestrul Gomoiu, tot în sala <Ars Nova>", subliniază Jean Dumitrașcu.

■ Dezbaterea cu tema "Tunisia – Rădăcini Culturale, Toleranță și Speranță", susținută de Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Tunisia, Excelența Sa Doamna Raja Jhinaoui Ben Ali, în cadrul proiectului sub genericul „Ferestre Culturale", coordonat de jurnalistul de origine palestiniană Ahmed Jaber. Evenimentul a fost organizat în parteneriat cu Clubul Româno-Arab de Cultură și Presă.

■ Prelegerea cu tema „Despre toxicitatea pozitivității iraționale", în cadrul proiectului sub genericul „Cugetările unui om de graniță", susținut de poetul și studentul la filosofie Radu-Alexandru Dincă.

„Trebuie să fiu pozitiv indiferent de situație" sau <dragule/dragă, trebuie să fii optimist/ă mereu> sau <a fi mereu pozitiv – iată cheia succesului> sunt doar câteva dintre formele pe care le poate lua pozitivitatea irațională. La ce se referă obiectul discuției noastre? La nimic altceva decât la poziționarea noastră ca ființe inteligente, sociale și spirituale într-un univers bidimensional, plictisitor, iluzoriu, artificial și, chiar aș îndrăzni să spun, steril. Vreau să explorăm împreună posibilitatea de a gândi pozitivitatea, care este promovată (uneori obsesiv) peste tot în mediul online și în multe cărți de self-help, și din alt unghi, anume acela al efectelor negative pe care le poate avea asupra vieții noastre de zi cu zi. Eu cred că o viață sănătoasă din punct de vedere intelectual, emoțional și spiritual implică în mod necesar fluctuații în ceea ce privește raportarea noastră la sine, la lume și la alteritate (jonglăm cu raportări optimiste, pesimiste, sceptice, realiste etc.). Și despre acest lucru voi încerca să vorbesc, în termeni cât mai facili, în cadrul întâlnirii noastre", spune Radu-Alexandru Dincă.

■ Dezbaterea cu tema „Fenomenul luptei anticomuniste reflectat în lucrările Simpozionului <Experimentul Pitești> 2021", în cadrul Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu", coordonat de scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu, având-u-i invitați pe cercetătorul Mircea Stănescu ș.a.

■ Prelegerea cu tema „Ce cunoaștem despre originile civilizației noastre? Civilizații și culturi dispărute", în cadrul proiectului cultural – educativ sub genericul „Cultură și Credință în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept a Universității Pitești.

"Istoria lumii reprezintă memoria experienței din trecut a lui Homo Sapiens, până în zilele noastre, de pe întreaga planetă, păstrată în vestigii arheologice, documente scrise sau în memoria individuală și colectivă. Originea omului, a culturii și civilizației rămân încă necunoscute, fiind subiect a numeroase controverse istorice, filosofice sau religioase. Istoria este formată dintr-o lungă perioadă de invenții, descoperiri, creații spirituale și materiale, care se continuă de fapt și în zilele noastre la o scară mai amplă. Societatea complexă la care s-a ajuns astăzi nu este rezultatul unei evoluții lineare, ci a unor perioade de progres sau de involuție. Istoria civilizației și culturii este marcată de o serie de descoperiri și invenții, de mișcări sociale și revoluții, reprezentând salturi calitative ce deschid noi ere și epoci. Civilizațiile și culturile vechi nu sunt încă pe deplin cunoscute, ca de altfel nici originile civilizației umane, ca formă de existență specifică, deosebită de existența naturală. <Misterul stârnește uimire, iar uimirea îl face pe om să vrea să înțeleagă>, spunea celebrul astronaut Neil Armstrong. Au existat cu adevărat Atlantida și Lemuria? Cine a construit piramidele și în ce scop? Cât de avansată era tehnologia culturilor antice? Cine au fost incașii, maiașii, olmecii, hitiții sau aztecii? Sunt întrebări la care vom încerca să răspundem în expunerea noastră", ne incită Marius Andreescu.

■ Prelegerea cu tema "Cimitirul <Sf. Gheorghe> din Pitești", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Biografii de excepție", susținut de muzeograful și scriitorul Octavian Dărmănescu, miercuri, 20 octombrie, de la ora 16.00, în Sala Ars Nova de la Casa Cărții.

"Adevărat muzeu în aer liber, partea veche a Cimitirului <Sf. Gheorghe> din Pitești reprezintă funerar, în piatră, memoria unor piteșteni prețioși, prețioși în sensul că au prins involuntar, dar fervent, și ultima parte a Evului Mediu românesc, și epoca modernă a lui Cuza și a regelui Carol I. Cvartal după cvartal, protipendada Piteștiului antebelic își desfășoară adevăratul (și unicul) inventar material (mulți nu au moștenitori, iar averile, oricum, se pierd, deci mormintele, în definitiv, sunt singurele martore ale ideii de acumulare)...", spune Octavian Dărmănescu.

■ Prelegerea cu tema "Triunghiul Cunoașterii: Carte, Lectură, Bibliotecă", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Cultura în vreme de pandemie", susținut de directorul general al Bibliotecii Județene Argeș "Dinicu Golescu", sociologul și scriitorul Octavian Mihail Sachelarie.

"Triunghiul Cunoașterii: Carte, Lectură, Bibliotecă. Sunt acestea elemente ale unei societăți a înțelepciunii?", ne întreabă Octavian Mihail Sachelarie.

■ Prelegerea cu tema "Psihopatologia oamenilor sănătoși", în cadrul proiectului sub genericul "Vaccin împotriva virusului manipulării", susținut de sociologul, scriitorul și jurnalistul George Smeoreanu.

"Ce defecte psihologice putem înregistra în viața cotidiană? Este întrebarea la care ofer o serie de răspunsuri", ne incită George Smeoreanu.

■ Dezbaterea cu titlul "Fragmente de lume", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Colocviile Municipiului Pitești", coordonat de redactorul-șef al revistei de cultură "Argeș", scriitorul dr. Leonid Dragomir, având-ul invitat pe scriitorul și publicistul Arthur Suciu.

"Arthur Suciu a susținut prelegerea "Fragmente de lume", având ca temă centrală scriitura fragmentară. <Cine scuipă fragmente vrea, de fapt, să nu mai scrie, așa cum nu mai vrei să vomiți, când vomiți>, spune Arthur Suciu în <Cel care așteaptă>, ultima sa carte de fragmente existențiale", spune Leonid Dragomir.

■ Recitalul de muzică folk-hop sub genericul "Octombrie Ocru" oferit de M.C. Grăilă, pe numele real Octavian Dărmănescu, muzeograf, scriitor, cantautor.

"Ocrul a punctat ca un flash umanitatea. Primii oameni se înmormântează în speranță, deci în ocru. Evul Mediu îl preferă pe pereții Renașterii. Modernitatea, cu toate revoluțiile ei roșii sau de catifea, îl curtează imaginar. Ocrul este culoarea iubirii ajunsă la crepuscul. Ocrul este însăși toamna. O culoare ajutată de altele ca într-o decizie gravă, dar salvatoare, la care au concurat zeci de stări și de sentimente opuse. Ocrul, însăși contradicția viață-moarte", ne transmite M.C. Grăilă.

■ Festivitatea de premiere a Concursului Național de Poezie de Dragoste „Leoaică Tânără, Iubirea...", coordonat de directorul revistei de cultură *Cafeneaua literară*, poetul Virgil Diaconu.

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

Cum se explică ruina stângii din România...

(urmare din p. 32)

Franţa, cât şi în Germania sau în Italia. Trebuie, aşadar, să ne întoarcem la vremurile în care stânga de tendinţă troţkistă (în Franţa, Krivine, în Belgia, Mandel) şi-a deschis porţile propunerilor situaţioniste şi, trebuie subliniat, într-o perioadă în care întreaga Europă apuseană intrase într-o eră de abundenţă şi de bunăstare materială fără echivalent în istoria Occidentului, adică a lumii: *cele trei decenii glorioase*. În acel moment, unii teoreticieni ai marxismului au început să se scuture de jugul marxismului „oficial", considerat prea rigid. Însă trebuie să adăugăm uriaşul rol al întreprinderii de propagandă întreprinsă în jurul cărţii lui Soljeniţîn, *Arhipelagul Gulag* [...]. O propagandă teoretizată filosofic de Bernard-Henri Lévy şi de André Glucksman pentru a o aplica mai apoi deconstruirii istoriei naţionale franceze [care] a fost un prim pas în deconstrucţia generalizată a naţiunilor europene. Ideologia politică generală, care era până în 1970 articulată în jurul gândirii statului-naţiune, cu aspectele sale pozitive şi negative, trebuia deposedată de întreaga ei saga istorică în numele unei stângi libertare propunând hedonismul din 1968 („e interzis să interzici", „sub pavaj e plaja" etc.) şi care avea, în acelaşi timp, înclinaţia supărătoare de a dezvolta teme specifice neoliberalismului şi ultra-individualismului, dar şi punerea în prim-plan a tuturor minorităţilor mai mult sau mai puţin închipuite. Pus totul laolaltă, aceste elemente aruncau în aer solidaritatea generală şi integrarea culturală, atât de caracteristice Republicii franceze şi copiate adesea în afara Franţei. Cel mai vechi stat-naţiune european – ale cărui structuri profunde trecuseră fără zbucium peste şapte secole ale unei istorii învolburate, învârstate de victorii şi zguduite de înfrângeri militare, de la feudalitate la monarhie şi la republică – se afla atacat în chiar temeiurile sale unitare, monarhice şi republicane, „universale". Ideologia lui 1968 şi refuzul oricărei ordini, „e interzis să interzici", cu noile sale generaţii de intelectuali, de muncitori şi de angajaţi proveniţi din societatea abundenţei, a început să desacralizeze toate instituţiile care făceau ca statul, de bine, de rău, să se menţină: Biserica, armata, sfera politică, universitatea şi învăţământul în general. Desacralizarea fiind completă în zilele noastre, noi îi culegem acum fructele cu versiunile franceze sau italiene ale *cancel culture* şi ale *woke culture*. România, cu obişnuita sa întârziere, se apropie şi ea, încet.

Ba mai mult, filosofia a intervenit şi ea străduindu-se sistematic să deconstruiască conceptual, am putea spune, marile naraţiuni istorice şi politice care legitimau *post factum* saga statului-naţiune, enunţând destinalitatea unui „în-comun", a unei trăiri împreună la bine şi la rău. De asemenea, trebuie să mai subliniem o dată că lupta de clasă nu urmărea năruirea acestei comunităţi de destin, dimpotrivă. De aceea Comuna [din Paris], la vremea sa, afirma, că e cea mai bună servitoare a comunităţii, fiindcă era mai umană şi, prin urmare, universală. Ceea ce se uită azi, sau se doreşte să fie uitat pentru a ascunde noi crime, e că istoria oamenilor, spre deosebire de cea a leilor sau a elefanţilor, nu este un lung fluviu liniştit, ci o succesiune de tragedii. Omul fiind *Sein zum Krieg* în esenţa sa umană specifică.

Dorind să facă dintr-o abordare critică particulară, o realitate empirico-teoretică generală, cea a societăţii copleşite de ştiinţă, în care orice metafizică şi-ar pierde veridicitatea, Jean-François Lyotard constata sfârşitul pertinenţei marilor naraţiuni istorice universale: Iluminismul, Hegel sau Marx. Folosind, fără a recunoaşte, câteva idei simplificate extrase din opera lui Heidegger, Lyotard nu făcea decât să constate o stare de fapt: sfârşitul societăţii civile aşa cum o concepuseră Hegel şi statul burghez triumfător, dar care fusese mai înainte „comunitatea de destin" pe care s-a construit primul stat-naţiune, Franţa, începând cu Bouvines, pe 27 iulie 1214. În acelaşi timp, André Glucksmann „descoperea" că idealismul german era la „originea totalitarismului nazist" şi că Marx era „teoreticianul" Gulagului sovietic, în timp ce Poliakov găsea la Kant, Herder şi Nietzsche „rădăcinile" antisemitismului modern! Din acest moment, orice gândire neconformă cu *doxa* timpurilor de după Al Doilea Război Mondial era diabolizată, iar valoarea sa intelectuală demonetizată, chiar şi dacă fusese de ceva vreme obiectul unor critici serioase şi nuanţate. Şi atunci, ce referinţe reale şi simbolice mai rămân până la urmă pentru oamenii trăind pe un teritoriu definit de nişte frontiere care sunt adeseori, în Europa, mai mult simbolice decât reale? Doar mărfurile - cu alte cuvinte, banii - şi sportul, în calitate de spectacol grandios al banilor. Profeţia lui Marx avea aşadar să-şi întâlnească adevărul în modernitatea târzie, şi anume că *lumea este suma mărfurilor lumii*. Nimic nu mai scapă acestei determinări ultime a capitalismului globalizat şi legitimat pe baza unei ideologii a ultra-individualismului, în care orice minoritate devine prilejul unui lobby al cărui ţel e admiterea fantasmelor sale, sau a intereselor sale exclusiviste, drept adevăr universal, pentru a obţine avantaje care să o scoată de sub regulile generale.

Dar pentru a atinge acest obiectiv trebuiau construite analize în care marginalul devenea actor politic central. De aceea, în *A supraveghea şi a pedepsi*, Foucault ne înmoaie inima cu soarta vagabonzilor, a săracilor, a homosexualilor, însă studiul său, altminteri pasionant, al cărui subiect e situat între secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, uită de singurul grup social care ducea o adevărată viaţă de sclav, aşa cum proclamau caietele de doleanţe de la 1848. Grupul cu pricina nu era altul decât cel al muncitorilor şi al şomerilor – aşadar, al proletarilor. Retrospectiv, vedem mai limpede că întreprinderea lui Lyotard şi a lui Foucault îndreptată spre inteligenţia pariziană şi mai apoi cea americană (*French theory*) nu era decât a *n*-a încercare istorică şi filosofică de a submina clasa muncitoare, în cazul lui Foucault întreprinderea sa făcându-se prin intermediul marginalilor, în cadrul acestei alianţe cu *lumpenii*, atât de caracteristică pentru falsa conştiinţă burgheză. Subminarea a fost reluată de Badiou, „marxistul maoist" (!) şi de către toţi copiii burgheziei, lideri ai grupurilor de tip *„no border"* sau *„black block*" care îl consideră pe *lumpenul* proaspăt emigrat drept... colacul de salvare a revoluţiei. Or, numeroase studii au arătat că aceşti nefericiţi, de fapt, nu urmăresc decât un singur obiectiv: să accepte fără discuţie ceea ce le propune capitalul, şi anume să înlocuiască prin oameni exploatabili după voia patronatelor clasa muncitoare, oricare ar fi originea ei, cu tot cu sindicatele, cuceririle sociale şi legile sale de protecţie a muncii. Înţelegem acum că toţi aceşti agitatori libertari sunt aliaţii obiectivi ai capitalului, aşa cum erau şi discursurile lui Lyotard şi Foucault, care erau imediat reluate de ideologii capitalului pentru a demonstra zădărnicia oricărei referinţe revoluţionare la lupta de clasă. [...]

În loc de concluzie

Neîndoielnic, istoria ca dinamică a societăţilor umane (şi nu ca metadiscurs asupra acestei dinamici) îşi continuă parcursul necruţător pentru imensa majoritate a oamenilor care, privind mai îndeaproape, nu par prea speriaţi de ameninţările unui război nuclear şi de consecinţele lui pentru ansamblul speciei, aliaţi şi duşmani deopotrivă. Or, această dinamică reînnoită a istoriei sau, dacă preferăm, a politicii, se desfăşoară în cadrul unei noi paradigme în parte ascunsă de privilegiaţii perioadei *ante*, cei ale căror avantaje sunt ocrotite de menţinerea acestui *ante*. În ciuda discursurilor apofatice ale unei majorităţi de politologi şi sociologi universitari, clivajul politic dintre dreapta şi stânga nu mai funcţionează cu adevărat în afara retoricii politicianiste şi jurnalistice. Noul raport care articulează atât alegerile politice, cât şi dezbaterile sociale cele mai aprinse, stă în clivajul dintre *suveranişti vs. globalişti*. Desigur că marxiştii cei mai ortodocşi continuă nestingheriţi să proclame mantra politică a Revoluţiei franceze: girondini/montagnarzi, dreapta/stânga. Cu toate acestea, practica parlamentară a partidelor numite „de dreapta" şi a celor numite „de stânga" se aseamănă în mod straniu în punctele lor esenţiale şi nu manifestă decât anumite clivaje infinitezimale, strict pentru a asigura distracţia spectatorilor şi pentru a da impresia că se dau între ele adevărate lupte politice. [...] Totuşi, Marx, şi apoi Engels, insistaseră asupra faptului că internaţionalismul nu putea să se împlinească decât între naţiuni suverane. Afirmaţie care a fost pricepută de toate mişcările comuniste antiimperialiste, anticolonialiste, afirmaţie care presupunea *a priori* independenţa pentru unii şi susţinerea de către ceilalţi a luptei celor dintâi pentru independenţă. Mişcări care ar duce în cele din urmă la ţări independente şi complet suverane. [...]

În Europa occidentală, mutaţia stângii politico-sociale combative spre o stângă de postură culturală, de spectacol, începe la sfârşitul anilor 1960, odată cu evenimentele din mai 1968 şi cu separarea profundă dintre cei numiţi la vremea aceea „stângişti", care îi cuprindeau pe toţi cei care nu erau comunişti, şi diversele facţiuni care depindeau de PCF [...]. Foarte repede, încă din 1971, conducătorii diverselor mişcări contestatare de extremă stângă [...] au fost recuperaţi de către instituţiile publice sau private pro-americane, punându-şi incontestabilul lor talent în serviciul sistemului pe care îl combătuseră, adesea cu ardoare aproape suprarealistă [...]. Stânga (inclusiv comuniştii occidentali) a căzut astfel în capcana ce i-a fost întinsă de către capital şi de către această trăsătură a burgheziei scoasă la lumină de Hegel: conştiinţa nefericită şi neputincioasă. Pe parcursul dinamicii celor trei decenii glorioase (care, de fapt, sunt patru), proletariatul, în ciuda câtorva tresăriri rapid sufocate de către sindicate, chiar şi de către CGT, s-a regăsit într-o configuraţie societală, şi nu socială, în care emoţiile erau folosite ca paravan al analizelor imperialismului real postcomunist, şi aceasta cu atât mai mult cu cât delocalizarea producţiei spre lumea a treia făcea ca obiectele de lux de odinioară să fie accesibile pentru orice portofel. Înfrângerea luptei sociale a fost dublată de un turism globalizat, accesibil inclusiv clasei de mijloc, care s-a lăsat orbită astfel de aceste mediocre privilegii, permiţând intensificarea politicii neoliberale.

Iată contextul prezent cu care se confruntă stânga românească, care după câţiva ani de căutare a propriei identităţi şi după ce a făcut concesie după concesie puterilor neoliberale dominând guvernul de la Bucureşti, a sfârşit refugiindu-se (nu toată lumea, bineînţeles), precum intelectualii de pe timpul comuniştilor, în cultură, adesea cultură *second-hand* americană cu toate bazaconiile ei (feminism radical, antispeciism şi veganism radicale, LGBTQ+, *no border, black block*, artă contemporană „descompusă" etc.). Lepădându-se de abordările cu adevărat critice ale societăţii în includerea ei în economia-lume care hotărăşte azi toate configurările sociale şi psihologice ale oamenilor, renunţând până şi la a mai deconstrui imperialismul criminal în mod real (şi nu scornelile din campusurile universitare) care ne priveşte pe toţi, preferând toate simulacrele care nu o angajează direct în sociosul său, [...] [stânga românească] speră să recupereze câteva firimituri de subvenţii fără să mai lupte pentru ceea ce pretinde că apără: pe cei uitaţi, exploataţi, abandonaţi de societatea globalizată. Or, niciunul dintre actele sale culturale nu au efect asupra politicii guvernamentale şi europene, tocmai pentru că ea acţionează cultural şi nu politic.

Nimic nou sub soare. Găsim aici repetarea destinului tuturor social-democraţilor atât de bine descrişi de Gramsci şi de Karl Korch. Cu alte cuvinte, stânga culturală, prezentându-se drept „progresistă", nu e decât una dintre măştile schimonosite sau surâzătoare în funcţie de momentul nihilismului metafizic care încarnează punctul culminant al Sfintei Treimi moderne: tehno-ştiinţă-capital.

Număr ilustrat cu fotografii de la triplul eveniment **Argeş XX; Premiile revistei Argeş; Cărţile revistei Argeş.** Piteşti, 15 octombrie 2021

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc. Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate.

universalia

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2021, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

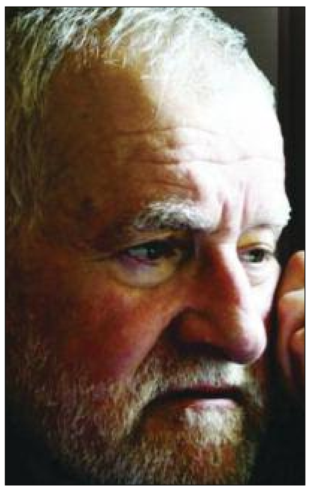
Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU, JEAN DUMITRAŞCU**

Redacţia:
Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

România l-a pierdut în septembrie 2021 pe unul dintre marii săi prieteni, profesorul și antropologul francez Claude Karnoouh. Născut în 1940, Claude Karnoouh a făcut cunoştinţă prima oară cu ţara noastră în anii 1970, când s-a așezat, ca antropolog, într-un sat din Maramureş. Studiile sale despre ruralul maramureșean s-au concretizat ulterior în numeroase lucrări de specialitate, dar a devenit faimos în anii 1990 când, din poziția de profesor al Universității Babeș-Bolyai de la Cluj-Napoca, a contribuit la formarea unei întregi generații de tineri filosofi de orientare critică. Inspirându-se la rândul său din doi mari gânditori, Marx și Heidegger, Karnoouh a publicat în ultimii ani de viață mai multe cărți care au în centrul lor analiza diverselor aspecte ale realităților socio-culturale românești din postcomunism, și nu numai. Om de stânga asumat, incomod, polemic, deloc conformist într-un mediu cultural autohton în care a fi de stânga înseamnă de multe ori a te autoexclude din discursul public, Karnoouh își terminase de scris ultimul său text cu numai două săptămâni înainte de a ne părăsi. Filozoful constata în acest text falimentul stângii europene, dar și apariția noului clivaj la modă, *globalism vs. suveranism*, în jurul căruia va evolua, probabil, lumea occidentală în următorul deceniu. Redăm mai jos fragmentele principale din acest ultim text (în traducerea lui Claudiu Gaiu), cu precizarea că, pentru ediția integrală, cititorul poate vizita revista online *ArgumentesiFapte.ro.*

LUCIAN SÂRBU

Claude Karnoouh
Cum se explică ruina stângii din România... dar și din Europa?

Chiar dacă uneori se dovedește a fi caricaturală, stânga românească, sau cei care pretind că-i aparțin, ca și stânga occidentală de azi, nu se solidarizează niciodată cu luptele care i-ar da un ton de angajare autentică, adică luptele care ar da naștere unui *praxis* mai mult sau mai puțin marxist legat de o confruntare socio-politică de anvergură.

Situaţia ideologică

Lipsa aproape totală a unei autentice stângi politice este, aparent, cel mai surprinzător lucru din România, dar şi din alte ţări foste comuniste din Europa de Est. După patruzeci de ani de comunism, de şedinţe ale organizaţiilor de partid, de mobilizare cvasi-permanentă la locurile de muncă (şi muncă fizică, şi muncă intelectuală), de adunări populare, de programe radio-tv, iată că – de-abia căzut regimul – în câteva ore, în câteva luni sau, în cel mai bun caz, în câţiva ani, am putut constata că stânga politică reală a şi dispărut din peisajul politic. Dar a existat ea cu adevărat în România în afara perioadei de ilegalitate şi a altor câţiva ani de după 1945?

În România, imediat după sfârşitul lui decembrie 1989, nu mai găseai nici ţipenie de om care ar fi îndrăznit să-şi proclame apartenenţa la PCR. Dar apucăturile de felul acesta nu erau lipsite de antecedente. Iată ce consemna jurnalul unui ofiţer german prezent la Bucureşti în timpul loviturii de stat din 22-23 august 1944 împotriva lui Antonescu şi a alianţei lui cu regimul nazist: în vreme ce pe 20 august, scria el, majoritatea oamenilor aducea laude Germaniei naziste, pe 24 august 1944 nimeni nu mai era de partea germanilor. Conform jurnalului de călătorie a lui Ilya Ehrenburg, *De la Volga la Sena*, toată lumea bună intelectuală, artistică şi universitară bucureşteană defila prin apartamentul pe care-l ocupa la *Athénée Palace* în noiembrie 1944 şi fiecare îi mărturisea că „niciodată, absolut niciodată" nu i-a avut la inimă pe nazişti şi că doar silit de împrejurări le-a arătat susţinere! După o jumătate de secol constatăm că populaţiei educate din Bucureşti, şi din România, în general, îi e la fel de greu să accepte mersul istoriei, atât de înţesat de crime, de eşecuri şi, mai rar, de izbânzi.

La sfârşitul secolului al XIX-lea, un intelectual român înzestrat, Titu Maiorescu, descria instituţiile moderne româneşti – cele înfiinţate odată cu proclamarea Principatelor Unite, apoi a Regatului condus de o dinastie dintr-o ramură secundară a Hohenzollernilor – ca fiind „forme fără fond". Definiţie minunat ilustrată de teatrul celui mai important dramaturg român, Ion Luca Caragiale, al cărui umor caustic şi muşcător îi irita într-atât pe contemporanii săi încât a trebuit să se expatrieze în Germania. Pe întreaga durată a scurtei istorii a modernităţii româneşti dinaintea începerii Primului Război Mondial, buni observatori, cum au fost Troţki, jurnalist la un ziar din Kiev, sau John Reed, în trecere prin Bucureşti în 1915, corespondent al unui săptămânal american, remarcaseră stilul teatral, pretenţios şi nestatornic al protipendadei române: boierii, burghezii, funcţionarii şi militarii păreau actorii unei piese de teatru proaste ce se juca pe străzile cele mai elegante ale capitalei. John Reed remarcase de asemenea că celebritatea şi atracţia Bucureştiului se datorau mult cantităţii şi calităţii bordelurilor sale, precum şi jefuirii esenţelor rare din pădurile de pe versanţii de sud ai Carpaţilor (încă de pe atunci!).

Scene asemănătoare, repetându-se de-a lungul diverselor epoci şi a regimurilor politice, s-au tot ivit pe parcursul secolului al XX-lea, printre membrii elitelor politice şi culturale, inclusiv în timpul comunismului. E suficient să observăm supunerea imitativă faţă de marile puteri străine ca să ne facem o imagine destul de limpede: cronologic [românii au fost] pro-francezi, pro-germani, pro-nazişti, pro-sovietici, azi pro-americani, şi mâine...? Această ploconire în faţa celui mai puternic, înţelegând prin aceasta şi sacrificarea intereselor minimale ale ţării o regăsim perfect ilustrată şi-n textul lui Neagoe Basarab, *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, unde voievodul îl povăţuieşte pe moştenitorul său să se supună Înaltei Porţi. Variaţiunile pe tema supunerii politico-culturale se mai observă, şi încă într-un chip desăvârşit, şi în limba modernă cu importul ei masiv de neologisme, ceea ce demonstrează refuzul vădit al claselor conducătoare de a căuta în geniul propriu al limbii române soluţii lexicale pentru desemnarea obiectelor produse în cadrul modernităţii. Mai mult, ca să se arate pronazişti, românii au aplicat sistematic evreilor şi ţiganilor cele mai radicale metode fără a se gândi o clipă la ce s-ar fi putut întâmpla ulterior. Finlanda, aliată şi ea cu Germania nazistă, a refuzat orice fel de politici antisemite, în timp ce România le-a amplificat (cf. Hannah Arendt, *Eichmann la Ierusalim: un raport asupra banalităţii răului*). Apoi, ca să se arate credincioşi comunismului sovietic din epoca lui Stalin, s-a mers până la încropirea unor interpretări stupide asupra originii slave a limbii române. În fine, azi, pentru a dovedi fidela supunere în faţa aliatului strategic, Statele Unite, se pun în practică teoriile economice ale ultraliberalismului (terapii de şoc şi lichidarea bogăţiilor industriale, deschiderea pieţei şi şomajul masiv al clasei muncitoare, privatizarea tuturor instituţiilor cu vocaţie socială, adică sănătatea, învăţământul, asigurările sociale), pe care chiar unii conducători din G7 sunt acum pe cale să le tempereze de teama unei explozii sociale. [...]

Un partid inexistent

Atunci, pentru ce acest lung preambul? E vorba de a da seama pe scurt de starea ideologică, economică şi sociologică a ţării, schiţând realitatea românească pe care stânga trebuie în mod imperativ să o înfrunte şi pe care, în esenţă, evită să o ia în considerare, cu câteva notabile şi lăudabile excepţii. Stânga în marea sa majoritate preferă subiectele societale impuse de voinţa Prinţilor străini, ca tot atâtea simulacre de critică reunite sub grotesca vocabulă de „stângă progresistă". De aceea, ea se află în impas când încearcă să intre în jocul politic [...]. Eşecul politic nu arată altceva decât neputinţa acestei stângi cu privire la numeroase aspecte teoretice şi practice. Pe de o parte, nu-i de ajuns să reciţi anumite mantre ale marxismului, ale troţkismului, sau să importi discursurile culturale ale „aliatului strategic", dacă nu eşti în stare să surprinzi cu adevărat logica *praxis*-ului, dacă [...] eşti incapabil să te confrunţi cu obişnuita şi tragica realitate a ţării, fără să încerci să o „altoieşti" artificial cu problematici care n-au de-a face decât foarte puţin, sau chiar deloc, cu starea reală a societăţii în multiplicitatea ei complexă. În acest caz, e mai bine să taci. Prima mea observaţie, asupra impotenţei practice a stângii româneşti, se leagă în principal de moralismul ei sau, mai bine spus, de *moralina* ei. Toţi aceşti mici actori ai stângii, practicând doar nişte jocuri culturale declarative, vor să aparţină taberei „binelui" definit de fiecare dată de către puterea imperialistă a Statelor Unite şi de către Uniunea Europeană, adică de către politicieni care nu privesc ţara şi ansamblul ţărilor din Est decât sub două aspecte: pe de o parte cel al unei pieţe unde se pot realiza rapid plusvalori importante, şi pe de altă parte ca bază militară situată la porţile Rusiei, a Mării Negre, nu departe de Orientul Mijlociu şi de Asia Centrală, devenită, după căderea URSS, o imensă zonă de turbulenţe politice şi de mize geo-economice datorită bogăţiilor sale de petrol şi de gaz. Această stângă culturală, intrinsec antirusă, antipalestiniană, antibolivariană, anticubaneză, şi acum şi antichineză, ar vrea să aibă mereu mâinile curate. Desigur că le are curate, însă privind mai îndeaproape, ea nu are niciun fel de mâini. E cu totul uimitoare această stângă ce face atâta caz de cultura ei, dar care a uitat de lecţia predată de Sartre în piesa sa *Cu mâinile murdare*. Se arată acolo că nu poate exista un *praxis* politic real fără necesitatea de a-ţi „mânji" mâinile când vine vorba de violenţa consubstanţială luptei de clasă.

Înainte de a merge mai departe, aş vrea însă să precizez că există ici şi colo spirite aparţinând tradiţionalei stângi critice, stânga marxistă, ce se inspiră adesea în zilele noastre şi din fenomenologia post-husserliană, care nu acceptă subiectele indignării impuse de modele şi de interesele momentane ale puterilor politice şi economice occidentale, sau ale ONG-urilor susţinute de marile grupuri financiare internaţionale. Din nefericire, e vorba de voci singuratice, prezente în câteva oraşe universitare şi, evident, mai mult sau mai puţin marginalizate. [...]

Stânga neparlamentară şi necomunistă [...] nu-i decât copia spălăcită a pseudo-stângii occidentale care-i livrează modelele unei gândiri primite de-a gata. Să zicem că e vorba de o *stângă culturală subvenţionată*, cea a ONG-urilor europene şi americane, o stângă de universitari care ştie prea bine care sunt subiectele licite şi care sunt... „*Ganz verboten*". [...] [Nimeni] nu se întreabă de ce tradiţiile rurale, încă atât de bogate sub regimul comunist, s-au transformat în mai puţin de treizeci de ani în mărfuri folclorice vândute turiştilor amatori de exotism ieftin, ajunşi în satele devenite artefacte ale agenţiilor de voiaj – noi forme de Disneyland. De ce preferă această stângă să se îmbete cu simulacrele contestaţiilor carnavaleşti venite din Occident (LGBTQ, BLM, discursurile decolonizării din campusuri), mai degrabă decât să privească drept în faţă realitatea socio-economică: pustiirea satelor, *favelizarea* oraşelor mici şi mijlocii, problema suveranităţii naţionale şi a pierderii deciziei în domeniile economice strategice, exodul masiv de medici, chirurgi, infirmiere, stomatologi şi veterinari, sosirea unui sub-proletariat asiatic lăsat să trăiască în condiţii apropiate de sclavie? [...]

Stânga în context internaţional

Să relativizăm, totuşi, critica noastră la adresa stângii româneşti, şi să îndepărtăm în acest caz particular orice iluzie a vreunei specificităţi româneşti atât de dragi intelectualilor demagogi care o repetă *ad nauseam*. Chiar dacă uneori se dovedeşte a fi caricaturală, stânga românească, sau cei care pretind că-i aparţin, ca şi stânga occidentală de azi, nu se solidarizează niciodată cu luptele care i-ar da un ton de angajare autentică, adică luptele care ar da naştere unui *praxis* mai mult sau mai puţin marxist legat de o confruntare socio-politică de anvergură. Dar ceea ce se întâmplă e asemănător cu ceea ce s-a petrecut cu majoritatea intelectualilor diverselor stângi europene. În Franţa nici Partidul Socialist, nici Franţa Nesupusă, nici Partidul Comunist nu exprimă critici esenţiale împotriva UE şi NATO, asupra abandonului suveranităţii, singura chezăşie a apărării claselor muncitoare şi a unei democraţii sociale reale, încarnată de o practică politică de luptă. Nu că partidele de stânga n-ar fi devenit de dreapta [...] dar chiar şi populaţia însăşi a devenit de dreapta. Cele trei decenii de creştere economică de după război, intensificarea pe toate fronturile politice şi culturale a propagandei anticomuniste sau împotriva oricărei acţiuni revoluţionare sau de revoltă din Lumea a Treia, au avut urmările dinainte calculate de către *deep state*. Efectul de adormire şi de înţepenire a conştiinţei politice şi sociale în Europa e perfect vizibil în perioada crizei pandemiei de Covid-19, când ansamblul maselor umane acceptă restricţii ale libertăţilor lor nemaiîntâlnite, cu excepţia perioadelor de război. [...]

Ca şi celelalte stângi europene, stânga românească se refugiază în emoţional sau, uneori, în nostalgia unui trecut eroic şi depăşit, dar mai ales în promisiunea unui viitor lipsit de conflicte, ca şi când războiul ar fi „o boală", ca şi când incantaţiile împotriva violenţei în istorie ar trebui să schimbe însăşi esenţa istoriei, πόλεμος-ul. Iată izvorul comportamentului său becisnic de fiecare dată când vine vorba de practicile politice din prezent. Stânga românească, la fel ca şi stângile europene, s-a refugiat în cultură (crezând că-l urmează pe Gramsci) şi în societal conform schemei reînnoite a „rezistenţei prin cultură" practicată, chipurile, sub regimul comunist. Or, în fapte, vedem că ea se arată disponibilă să preia toate modelele, toate micro-identităţile unui individualism care a pierdut din vedere sensul colectivităţii în generalitatea sa, toate aceste mode provenind, de fapt, din rasialismul practicat dincolo de Atlantic. Vorbim aici de un proces de preluare, dar şi de linguşire [...].

Venit din Statele Unite, discursul cu pretenţii de decolonizare a fost preluat de stânga românească, însă spre deosebire de Statele Unite, unde a dat uneori naştere la violente manifestări de stradă, aici, pe malurile Dâmboviţei sau ale Someşului, el a rămas un subiect de conversaţie în cafenele şi „universităţi de vară" complet inofensive. [...]

Stânga şi noii intelectuali

[...] Putem înţelege mai bine naufragiul stângii de aici dacă ne amintim de evoluţia ideologică a stângii necomuniste şi comuniste în contextul general al Europei începând cu epoca 1968-1980, atât în

(continuare în p. 31)

universalia